

Західний науковий центр
НАН України та МОН
України

Western Scientific Center of the
National Academy of Sciences of
Ukraine and the Ministry of Education
and Science of Ukraine

ISSN 2409-1375

Громадська організація
«Львівський аналітичний дім»

Public organization
«Lviv Analytical House»

**Психологічні виміри
культури, економіки, управління:
науковий журнал**

**Psychological Dimensions
of Culture, Economics, Management:
Science Journal**

ВИПУСК 25

*Матеріали Всеукраїнського
наукового круглого столу:
«Терапевтичний ресурс культури та мистецтва»*

Львів 11 лютого 2023 р.

Львів – 2023

Психологічні виміри культури, економіки, управління : Науковий журнал / [відповідальний редактор к. пс. н. Олег Лозинський]. Україна, Львів. Випуск 25, 2023. 170 с.

Psychological Dimensions of Culture, Economics, Management: Science Journal / [responsible editor PhD Oleg Lozynskyi]. Ukraine, Lviv. Number 25, 2023. 170 p.

Друкуються матеріали учасників Всеукраїнського наукового круглого столу на тему: «Терапевтичний ресурс культури та мистецтва», який відбувся у Львові 11 лютого 2023 року з нагоди Міжнародного дня жінок та дівчат в науці.

Організатори круглого столу :

- Західний науковий центр НАН України та МОН України;
- Кафедра соціальної роботи, управління та суспільних наук Львівського державного університету безпеки життєдіяльності;
- Громадська організація «Львівський аналітичний дім».

Матеріали друкуються у редакції авторів. За дотримання авторських прав, достовірність інформації, коректність висновків відповідальність несуть автори.

Права авторів захищені. При використанні читачами надрукованих у цьому журналі матеріалів слід обов'язково посилатись на автора та вихідні дані цього номеру наукового журналу.

Науковий журнал «Психологічні виміри культури, економіки, управління» зареєстрований:

- Міністерством Юстиції України (Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації, серія KB №22073-11973 ПР від 31.03.2016 р.);
- Міжнародним центром ISSN (Франція, ISSN 2409-1375 від 29.10.2014р.).

Науковий журнал діє у відповідності до законів України: «Про друковані засоби масової інформації в Україні» №2782-ХІІ від 16.11.1992 р.; «Про наукову і науково-технічну діяльність» №1977-ХІІ від 13.12.1991 р.

© ГО «Львівський аналітичний дім», 2023

© Західний науковий центр НАН України та МОН України, 2023

© Кафедра соціальної роботи, управління та суспільних наук ЛДУБЖД, 2023

Редакційна група

Васянович Григорій проф., д-р пед. наук, проф. каф. соціальної роботи управління та суспільних наук ЛДУБЖД

Андрій Цюпрік д-р пед. наук, зав. каф. соціальної роботи, управління та суспільних наук ЛДУБЖД, доц.

Микола Бушук к. політ. н., доц. каф. державної політики та врядування НУ «Львівська політехніка», доц.

Katarzyna Chudy-Laskowska PhD, Department of Quantitative Methods, Faculty of Management, Rzeszow University of Technology

Наталія Жижайло д-р пс. н., заст. декана філософського фак-ту ЛНУ ім. І. Франка, проф.

Євгеній Захарчук ст. наук. співроб. Західного наукового центру НАН України та МОН України

Marzena Jankowska-Mihulowicz PhD, Department of Entrepreneurship, Management and Ecoinnovation, Faculty of Management, Rzeszow University of Technology

Ігор Карівець д-р філос. н., наук, зав. каф. філософії НУ «Львівська політехніка», доц.

Ореста Лосик к. філос. н., доц. каф. філософії Львівського національного університету ім. І. Франка, доц.

Богдан Магура к. техн. н., доц. каф. лісопромислового виробництва та лісових доріг Національного лісотехнічного університету України, доц.

Уляна Парубій к. філолог. н., доц. каф. української фольклористики ім. акад. Ф. Колесси ЛНУ ім. І. Франка

Teresa Piecuch DSc, PhD, Associate Professor, Department of Entrepreneurship, Management and Ecoinnovation, Faculty of Management, Rzeszow University of Technology

Андрій Поцелуїко доц. каф. гуманітарної та соціально-економічної підготовки ЛІУДУ науки і технологій, кан. філос. н.

Marta Pomysłowa DSc, PhD, Associate Professor, Department of Law and Administration, Faculty of Management, Rzeszow University of Technology

Олег Руденко к. мистецтв., доц. каф. книжкової та станкової графіки Української академії друкарства

Ірина Семків к. пс. н., доц. каф. психології та психотерапії Українського католицького університету, доц.

Elżbieta Szczygieł PhD, Associate Professor, Department of Research on Sustainable Development Faculty of Social Science, Pedagogical University of Krakow

Нізора Хазратова д-р пс. н., проф. каф. теоретичної та практичної психології НУ «Львівська політехніка», проф.

Зміст:

ПЕРЕДМОВА	6
ЧАСТИНА 1. ТЕРАПЕВТИЧНИЙ РЕСУРС КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА. 7	
Максимчук Максим. Арт-терапевтична інтерпретація образу Юрія Змієборця.....	7
Навитка Христина. Феномен взаємозв'язку емоційного інтелекту та комунікаційних навичок	19
Остапович Катерина. Арт-терапевтична методика професора Найджела Осборна в контексті роботи з дітьми, які постраждали внаслідок військових конфліктів	28
Плахотнюк Олександр. Терапевтичний ресурс хореографії	34
Рибаченко Віктор. Поетична творчість як самотерапія і комунікація.....	41
Салдан Світлана. Музика та її терапевтичний потенціал у світоглядній концепції Р.Штайнера	56
Фітьо Анжела. Вплив кіно на людину та вимір виховання її в ролевих аспектах кіногероїв.....	61
Лозинський Олег. Тонізуюча взаємодія особистості з мистецькими творами	68
ЧАСТИНА 2. АНАЛІЗ ТВОРІВ КІНОМИСТЕЦТВА	81
Биньо Людмила. Структурний аналіз кінотвору «Дружина мандрівника в часі»	81
Войналович Оксана. Структурний аналіз кінотвору «Час»	85
Думанська Олеся. Структурний аналіз кінотвору «Різдво з тобою»	88
Загорняк Анна-Тетяна. Структурний аналіз кінотвору «Перл-Харбор».....	90
Іванків Любомир. Структурний аналіз кінотвору «Снайпер. Білий ворон».....	93
Кавчінська Аліна. Структурний аналіз кінотвору «Сам удома 1»	96
Кузнецова Анастасія. Структурний аналіз кінотвору «Рання пташка».....	99
Куч Ростислав. Аналіз кінотвору «Таємний щоденник Симона Петлюри».....	101
Луцишин Ольга. Структурний аналіз кінотвору «З міркувань совісті».....	108
Максимович Ульяна. Структурний аналіз кінотвору «Не хвилюйся, серденько»	111
Мартин Лілія. Структурний аналіз кінотвору «Там, де раки співають»	116
Мельнік Михайло. Структурний аналіз кінотвору «Вартові Галактики».....	119
Олійник Софія. Структурний аналіз кінотвору «Вічне сяйво чистого розуму».....	121

Павлюк Ліза. Структурний аналіз кінофільму «Круелла»	124
Стахів Анна. Структурний аналіз кінофільму «Винні зірки»	126
Ступін Тетяна. Структурний аналіз кінофільму «Пурпурові серця»	129
Сушінець Віта. Структурний аналіз кінофільму «Винні зірки»	131
Тишик Марта. Структурний аналіз кінофільму «Фокус»	133
Шах Соломія. Структурний аналіз кінофільму «Гарний хлопчик»	137
Фітьо Анжела. Структурний аналіз кінофільму «Завжди кажи «Так»»	139
Феоктистов Ілля. Структурний аналіз кінофільму «Захар Беркут»	143
Чир Анжеліка. Структурний аналіз кінофільму «За п'ять кроків до кохання»	145
Чучман Вікторія. Структурний аналіз кінофільму «Спіймати Кайдаша»	148
Шмега Максим. Структурний аналіз кінофільму «Джон Уік».....	151
ЧАСТИНА 3. МАТЕРІАЛИ НА ДОВІЛЬНУ ТЕМУ	153
Захарчук Євгеній. Актуальні питання трансформації української економіки як головного проекту у післявоєнний період.....	153
Данилевич Наталія. Шляхи вдосконалення розроблення системи менеджменту для підприємства	157

Передмова

Науковий журнал «Психологічні виміри культури, економіки, управління» видається з 2013 р. громадською організацією «Львівський аналітичний дім» та Західним науковим центром НАН України та МОН України з метою покращення наукової комунікації, захисту авторських прав науковців, підтримки молодих дослідників.

Науковий журнал виходить 2 рази на рік: у травні та січні.

Автори статей отримують електронну версію Журналу у форматі PDF, при бажанні можна замовити друкований примірник видання.

Статті мають відображати результати емпіричних досліджень. Редакційна група заохочує авторів публікувати результати міждисциплінарних досліджень.

Наукові статті прохання надсилати на електронну скриньку: lviv-forum@ukr.net

Упорядники дотримуються принципів:

- захист авторських прав на наукові твори;
- оперативність оприлюднення наукових праць;
- Інтернет-поширення PDF версії Журналу для ширшого ознайомлення громадськості з публікаціями авторів;
- налагодження співпраці з іноземними науковцями та науковими установами;
- скерування зусиль на входження Журналу до наукометричних баз даних.

25 випуск наукового журналу «Психологічні виміри культури, економіки, управління» знаходиться на Інтернет-сторінках: Психологічні виміри культури, економіки, управління (Facebook), Західного наукового центру НАН України та МОН України.

Частина 1. Терапевтичний ресурс культури і мистецтва

Максимчук Максим. Арт-терапевтична інтерпретація образу Юрія Змієборця

Доктор економічних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри соціокультурного менеджменту факультету культури і мистецтв Львівського національного університету імені Івана Франка
ORCID <https://orcid.org/0000-0001-5177-539X>
E-mail: maksym.maksymchuk@lnu.edu.ua

© Максим Максимчук, 2 березня 2023 р.

На прикладі образу Юрія Змієборця змодельовано процес інтерпретації закладених у ньому символів в контексті використання ікони у арт-терапевтичній практиці. Наведено приклад інсайту, спровокованого «мистецтвом буденного», окреслено шляхи позитивного сприйняття іншого на засадах положень християнської антропології. Зроблено висновок про значення релігійних творів мистецтва у буденному житті.

Ключові слова: арт-терапія, ікона, образ, символ, Юрій Змієборець, структура свідомості, психотерапія, раціоналізація, агіотерапія, інстинкти, пристрасті, тіло, буденне, татуювання, душа, серце, розум, інтелект, дух, Любов

У сучасному і бурхливому світі, де стабільними вважаються лише зміни, де процеси людської діяльності зазнають все більшої віртуалізації та імітаційності, де через бурхливе наростання потоків інформації у людини формуються фрагментарні та мозаїчні уявлення про різні

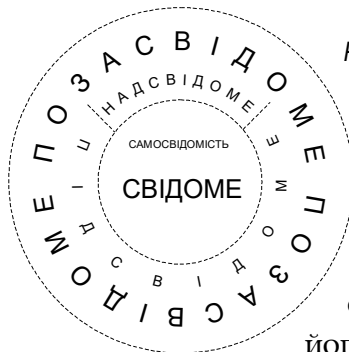
аспекти людського буття і формується так звана бліп-культура – хаотична й комп'ютеризована, дещо дезорієнтована та дезінтегрована цим всім людина потребує окреслення бодай якихось меж комфортного існування. Елементом стабільності, якщо завгодно, то певними елементами космосу на противагу хаосу в людській історії завжди виступали духовні цінності, які знаходимо у різних сферах людського буття, в першу чергу – у релігійній сфері з її потужним гуманітарним символізмом [4, с.290-293]. Перше, що спадає на думку коли ми говоримо про релігійні символи християнства – це ікони, або живописне зображення Ісуса Христа, Богородиці, святих, а також подій, про які повістує нам Святе Письмо та Передання [11, с.12-20]. З іншого боку в розвинутих країнах, точніше у країнах західної цивілізації розвинувся інститут психотерапії, зокрема, гуманістичного напрямку [1, с. 387], який перейняв на себе частину функцій, яку колись виконували церковні структури у царині підтримки душевного балансу та психо-емоційного здоров'я homo sapiens. Синтез цих двох напрямів задоволення душевних потреб людини призвів до виникнення духовної арт-терапії та агіотерапії [12, с. 61-64].

Виклад основного матеріалу. Почну свій виклад з дещо контраверсійної максими «там де немає меж, немає розвитку». Найпростіший наочний приклад – це стакан з водою. Якщо заберемо межі стакана, то вода розіллється по столі, якщо приберемо стіл – то по підлозі і так далі до повної ентропії (розсіювання молекул води) у космічному вакуумі.

Завданням психотерапевтичної практики, зокрема й арт-терапії, є структурування внутрішнього світу особистості, зокрема її свідомості (рис. 1), виявлення її меж у відносинах із

іншими людьми з метою мінімізації психосоматичної симптоматики, активізації душевного та інтелектуального розвитку і духовного зростання. Ці завдання почав вирішувати і вирішує надалі класичний психоаналіз, який посів вагоме місце в інтелектуальній парадигми ХХ століття [3, с. 27-37]. У випадку арт-терапії психотерапевтична практика може відбуватися на основі інтерпретації символів мистецтва, та відшукуванні символів прекрасного у буденному житті.

Побіжно зазначимо лише, що арт-терапія функціонує у поважному колі інших різновидів психотерапевтичної теорії та практики, зокрема таких, як: класичний психоаналіз, пост-фрейдистські школи та напрями, аналітична психологія і психотерапія Карла Гюстава Юнга та постюнганство, тілесно орієнтована психотерапія, гештальт-терапія, когнітивні напрями психотерапії, екзистенціальна психотерапія, гуманістична психотерапія, структурний аналіз та психотерапія нових постмодерністських напрямів [4].

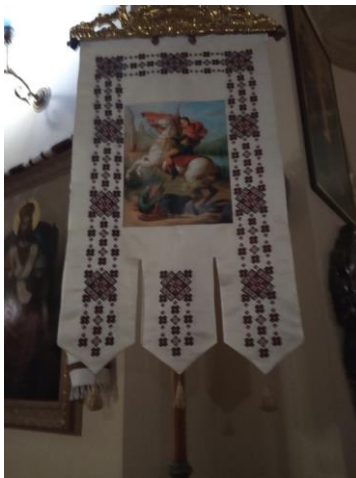
*Рис. 1. «Стакан» свідомості та його межі, вид згори.
Компонентна структура свідомості. Джерело:
складено на основі [3, с. 30-37]*

У моїй публікації я буду виступати як у ролі арт-терапевта (говоритиму як я розумію цей образ, тобто інтерпретуватиму його), так і клієнта (тобто буду, до певної міри, піддослідним суб'єктом, який володіє

мінімальним зарядом самоіронії, адже сприймає себе з необхідним базовим почуттям гумору, думаю, що у рік кролика це зовсім не завадить). Отже опис, чи як я зазначив у назві, аналітична, чи то арт-терапевтична інтерпретація ікони як я її проектую на самого себе.

Але спочатку про значення імені Юрій, воно походить від грецького імені Георгій (дав.-гр. Γεώργιος «землероб») [9, с. 46, 96]. За однією з версій – це видозмінена татарами, під час їх владарювання на наших землях, форма імені Георгій – Гюргі, Гюрі, Юрі. Хлібороб, який мусив взятися за зброю. Образ на злобу дня драматичних подій, які ми переживаємо, коли люди цивільних професій йдуть у тероборону і захищають рідну батьківщину.

Тепер дуже лаконічно і, можливо, не надто серйозно, адже гумор – це християнський обов'язок [6, с. 16-17], щодо символів на образі, як я їх інтерпретую для самого себе (рис. 2).

*Рис. 2. Образ Юрія Зміборця з хоругви у Архикатедральному соборі Святого Юра
Джерело: подано за [10], власне фото*

Вершник – розум (мудрість); майбутня структурована особистість, можливо самоствідомість. Вершник мудро керує внутрішньою структурною боротьбою.

Кінь – душа, емоції (серце); сучасна одомашнена тварина. Кінь не розгнуданий, бо зрозуміло як я можу скакати на розгнуданому і дикому коні. Але і не загнуданий повністю, оскільки придушення емоцій, процес їх витіснення – прямий шлях до неврозу. Бажано вміло ними керувати, вміти проявляти їх у конструктивній формі. Це мистецтво складніше, ніж вміння керувати конем [2, с. 238-244].

Ноги коня – гнів, злість, відраза, обурення, або – лють, гнів, злість, пильність. Названі емоції спрямовуються всередину своєї внутрішньої боротьби. Це звичайно в ідеалі. Деколи мій кінь може брикнути й травмувати інших людей, найбільше може дістатися в такому випадку тим, то стоїть найближче, моїм близьким.

Змій – інстинкти (пристрасті); прадавня дика тварина. У мені живе такий собі «зовсім невеличкий динозаврик», який деколи дошкуляє, ну або часточка надкушеного яблука від прадавнього світлосяйного ангела, який через задрощі і гордість так гепнувся «з неба на землю», що ушкодив собі крила і тепер може тільки повзати, може тільки засліплювати і затемнювати, і який під виглядом змія спокусив прабатьків [7, с.21-24]. Причому обох прабатьків, а не лише Єву. Боротьба із зеленим змієм всім відома. Змій так ніби і сам намагається стримати себе, наступив собі на крило, але йому треба допомогти бути на належному місці.

Дві руки символізують силу волі – одна рука воїна тримає спис сильніше, друга, більш вільно. Як тримає воїн емоції в узді для мене завжди загадка, чи сильно, чи більш вільно.

Отже, дві руки, які тримають спис – це сила волі, вольові побудження, які спонукають до боротьби із ким, чи чим? До прикладу, із внутрішніми пристрастями та неспокоєм серця, із бажаннями вимовити «квасне слово», коли тобі дошкуляють зовнішні обставини... Так, як на мене, діє раціональна сила волі, яка іде від розуму і впливає на емоції (серце) та інстинкти (пристрасті), утримує їх на належному місці. Можливо, що дві руки, які тримають спис це просто воля (рішучість та витримка).

Спис – процес раціоналізації, метою якого є структурування особистості. Власне це і є, як на мене, головним – приборкати змія в собі, адже він дуже сильна істота, його енергетика – це енергія лібідо, і при цьому керувати своїм конем, але не випасти із сідла, адже кінь теж має свою енергетику (умовно – психічну енергію).

Інтегрована (цілісна) особистість, символізована вправним воїном, керованим конем та приборканим драконом в цілому містить у собі розум (інтелект), душу (емоції, серце), інстинкти (пристрасті) та здатність до творення структурованої свідомості і творчості в цілому, в тому числі – наукової [7, с. 292]. Інтегрована та одухотворена нова структурована особистість надає унікальну можливість по іншому осмислювати й розуміти себе, своїх рідних та близьких, інших людей, світ у цілому.

Фортеця – може символізувати мури психологічного захисту з яких треба вийти, щоби краще зрозуміти і структурувати себе. Воїн побачив змія тільки за мурами, і тільки за мурами він зміг його приборкати.

Воїн практично без обладунків, без захисту, адже він вийшов з мурів. Але має легкі обладунки, які не варто ні перед ким знімати, хіба, що у сповідальниці і на сеансі у

психотерапевта. Але обличчя воїна відкрите і він не має шолома, який би обмежував йому сприйняття реальності.

Воїн не поборов змія, але бореться... Змія поразжає (пришпилює до землі легким дотиком списа), але не вбиває. Адже зрозуміло, що може статися якщо умертвити свої інстинкти. Пристрасті мають бути контрольовані, але безпристрасне життя неможливе – це інтерпретація у більш релігійному контексті.

Жінка на віддалі – може символізувати Аніму в Анімусі (жіночу частину психіки у душі чоловіка). Адже всі люди, і я у тому числі, народжені від матері і батька, мають парну кількість всіх органів (два ока, дві руки, дві легені – одну від мами, а другу – від тата). Я чоловік, і моя інтерпретація образу Юрія Змієборця є маскуліною інтерпретацією... Про місце жінки у церковному житті ми дискутувати тут не будемо. Мені видається, що воно не відповідає потребам часу. Жінка у церкві дещо «дискримінована», не має права на служіння. Хоча у первісній церкві були дияконеси.... Є конфесії, в яких жінки рівні з чоловіками і можуть мати сани. Як на мене це правильно. Але це окрема дискусія. І я вірю, що з часом так і буде.

Натомість, можливе й «приховане жіноче» прочитання образу. Якщо ми візьмемо воїна¹ як розум і мудрість, то мудрість – це Софія. Що це за ім'я і слово? Софія – жіноче ім'я, від грецького «Σοφία» – «мудрість, розум». Разом із Софією – Премудрістю Божою, у релігійному контексті,

¹ Воїна можемо інтерпретувати і безпосередньо, як жінку-амазонку. А жіночий образ біля фортеці – умовно перетворити на чоловічу фігуру.

виступають ще три жіночі образи, її доньки: Віра, Надія та Любов (рис. 3). Найбільша з них – Любов (1 Кор 13:13). Перше послання до Коринтян Апостола Павла містить відомий Гімн Любові, який описує ідеальний її образ. Ось ознаки любові про які пише Апостол: «Любов довго терпить, любов милосердна, не заздрить, любов не величається, не гордиться, не поводить ся непристойно, не шукає свого власного, не спалахує гнівом, не задумує лихого, не радіє з несправедливості, а рідіє з істини, усе переносить, усьому довіряє, завжди надіється, усе перетерпить. Любов ніколи не минає»².

*Рис. 3. Хоругва Віри, Надії, Любові та матері їх Софії з Церкви Покрови Пресвятої Богородиці.
Джерело: власне фото*

Образ, зображений на ілюстрації, також має потужний арт-терапевтичний та агіотерапевтичний контекст, але це тема для окремої публікації. І ми тепер перейдемо з релігійного мистецтва храму, де ми задовольняємо духовні потреби, до храму консюмеризму, де ми задовольняємо базові гастрономічні потреби. Простіше сказати – до супермаркету. Мистецтво у буденному... Чи може статися інсайт у супермаркеті?

У моєму житті таке бувало... Одного разу, коли я

² Текст Глави 13 Першого послання Апостола Павла до Коринтян (1Кор 13: 4-8) подано за Четвертим новим перекладом Біблії з давньогрецької мови ієромонаха о. Рафаїла (Романа Турконяка).

розраховувався на касі, то побачив у продавця татуювання троянди на руці, не дуже гарної якості, приблизно такої самої як у мене скорочені ім'я на моїй лівій руці³, яке я набив собі під час служби у збройних силах імперії у 1985-1987 роках. Мені тоді просто було цікаво, що то воно буде. Взяв голку, мокав її у чорну туш і колов. Звичайно, що потім сильно дістав «по вухах» від командира за таке «художество». І зараз деколи дістаю. Останній випадок – то від жінки Н., яка зробила мені зауваження у церкві, що то великий гріх мати татуювання. Так от, я вирішив запинатися у продавця, поки він мене розраховував, чи не роблять йому подібних зауваг. Відповідь була лаконічною: коли мені таке говорять, я відповідаю, що це моє тіло, і це мій холст і я його розмальовую як хочу. Коли я прийшов додому то розгорнув його тезу-відповідь на інші щаблі мого ества. Ось що вийшло:

- Моє тіло – це мій холст і я його розмальовую та прикрашаю, тіло моє – розписаний храм душі.
- Моя душа – крихкий посуд і я наповнюю його живою водою.⁴
- Мій розум – це моє світло і я його вмикаю⁵ і ним освітлюю.

³ На руці у мене записана коротка форма імені Максим – МАКС. Яке я зараз інтерпретую для себе в контексті Гімну Любові від Апостола Павла (1 Кор 13:1) – Маю Акуратно Казати Слова. Коли іронізую з себе, то кажу – можливо настане колись момент, коли я стану дещо дементний, і можу не пам'ятати чітко свого імені, ну тоді гляну на ліву руку і згадаю;).

⁴ У Біблії «жива вода» є епітетом вічного життя (Ів 4:4-26; 7:37-39).

⁵ Відомий всім вираз «включіть мізки».

○ Мій дух – це моя любов і я несу її у своєму розумі, душі і тілі, його вустах і долонях.

Чим розмальований мій храм, тобто моє тіло? Маю *тату* горобчика. Арт, в тому числі мистецтво *тату*, як прояв культури тілесності – це все, в першу чергу, про красу... Красиво і сумлінно працювати мене вчила у дитинстві двірничка, її звали пані Люба, коли вона приходила і кликала мене на допомогу, то завжди говорила «де ж мій хлопчик, золотий горобчик». Золотим і жовтим кольором робити татування складно, практично неможливо. Отже моє тату у мене в звичайних натуральних кольорах цієї гарненької пташки на пам'ять про цю жінку Любу, яка прищепляла мені любов до праці⁶.

Рис. 4. «Золотий» горобчик. Джерело: подано за матеріалами Інтернету

Чим старшим я стаю, то все більше помічаю за собою таку ваду (можливо це маревні думки релігійного змісту;), що коли я дивлюсь на людину, я намагаюсь бачити арт, арт сотворений на образ і подобу його творця... Якщо буває так, що з мого, суто суб'єктивного погляду, твір дещо не відповідає творцеві та його задуму, тоді я дивлюся «дещо вище» людського тілесного і душевного арту, на його ангела, на ім'я його святого, і запитую себе – що би воно могло значити у моєму житті?

Якщо людина, як то кажуть, не на моєму «високому» професорському соціальному щаблі, то я пригадую собі

⁶ На ілюстрації, не моє особисте тату, а зображення з Інтернету з якого я собі його робив, порушуючи авторські права «носія»).

одне відео – сюжет про візит президента США Джона Кеннеді до НАСА, про відомий випадок із прибиральником, який я використовую при викладанні менеджменту соціокультурної діяльності в контексті формування стратегії реалізації мети, і усвідомлення цілі працівниками установ культури. Президент Кеннеді, коли йшов по коридору космічного агентства і побачив прибиральника спитав його: що ви тут робите? Відповідь прибиральника з НАСА просто вражаюча: я тут допомагаю запустити людину на Місяць, пане президенте.

Що ж написати у висновку до такої досить еклектичної і дещо сумбурної публікації? Сподіваюся, що вона не викличе надмірної реакції критики, а можливо навіть осуду, до якого я внутрішньо готовий, адже як кажуть у народі «За погані речі треба бити в плечі» [8, с. 57].

Отже, коли дивлюся на релігійні твори мистецтва, які надихають своєю глибиною, заспокоюють душу, просвітлюють розум і сповнюють мій дух Любов'ю, то намагаюся шукати любов не лише «десь і там» (у красивих образах, у релігійних текстах, у храмах та творах мистецтва в широкому розумінні), а стараюся знаходити її «тут і тепер», там де я є..., там де стою, живу і працюю, у моїх рідних та близьких, у моїх колегах по роботі, у їх іменах та іменах їхніх ангелів, у їхніх добрих вчинках, вмотивованих Любов'ю.

Мої рідні й близькі, колеги по роботі, люди, з якими мене зводило і зводить життя надихають мій дух, просвітлюють розум, наповнюють душу позитивом, спонукають прикрашати моє тіло гарним одягом. Завдяки їм я намагаюся перебувати на хвилі позитивних емоцій у цьому складному і бурхливому серфінгу земного життя...

Список джерел

1. Гельмут Бенеш. Психологія : Dtv-Atlas : Довідник. Київ : Знання-Прес, 2007. 510 с.
2. Завадська В., Музиченко Я., Таланчук О., Шалак О. 100 найвідоміших образів української міфології / під заг. ред. О. Таланчук. Київ : Книжковий дім «Орфей», 2002. 448 с.
3. Зборовська Н. В. Психоданаліз і літературознавство : Посібник. Київ : Академвидав, 2003. 392.
4. Калініна Н. Ф. Психотерапія : Підручник. Київ : Академвидав, 2010. 288 с.
5. Катехизм Української Греко-Католицької Церкви «Христос – Наша Пасха». Львів : Свідчадо, 2011. 334 с.
6. Марта Велек. Святі з почуттям гумору. Іван Павло II та Іван XXIII. Львів, Свідчадо, 2017. 144с.
7. Православний катехизм «Бог живий» : Катехизм для всієї родини. Львів : Свідчадо, 2005. 384 с.
8. Прислів'я та приказки : взаємини між людьми / уряд. М. М. Пазяк. Київ : Наукова думка, 1991. 440 с.
9. Скрипник А.Г., Дзядківська Н.П. Власні імена людей : словник-довідник. Київ : Наукова думка, 1986. 312 с.
10. Собор Святого Юра. URL: <https://www.facebook.com/sobor.sv.yura>
11. Тимчишин о. Богдан, Цюпа с. Луїза (СНДМ), Расяк Ірина. Пояснення храму і Божественної Літургії. Поведінка в храмі. Катехуменат і катехиза дорослих в УГКЦ. Львів : Свідчадо, 2016. 68 с.
12. Томіслав Іванчич. Діагностика душі й агіотерапія. Львів : Свідчадо, 2010. 296 с.

Навитка Христина. Феномен взаємозв'язку емоційного інтелекту та комунікаційних навичок

Викладач кафедри Практичної психології та Педагогіки
Львівський державний університет безпеки життєдіяль-
ності

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3948-3551>

E-mail: n.khrystyna.ldubgd@gmail.com

© Христина Навитка, 12 лютого 2023 р.

Грунтуючись на умінні спілкуватися, людина може ефективно взаємодіяти з іншими людьми, адекватно інтерпретувати інформацію і правильно її передавати. Спілкуючись з іншими людьми, ми іноді стикаємося з іншою реакцією на наші слова, ніж ми очікували. Таке трапляється, коли зміст нашого повідомлення не збігається з тим, яке отримує співрозмовник.

Уміння сприйняти почуття іншої людини як власні, здатність до емоційного відгуку є необхідним компонентом спілкування, специфічним засобом взаємопізнання. Використовуючи певний стиль мовлення, положення тіла під час комунікації, жести, міміку чи тон голосу, людина досягає визначених цілей.

У статті розглянуто взаємозв'язку емоційного інтелекту та комунікаційних навичок. Описано важливість комунікації та змішану модель, субкомпоненти та рівні емоційного інтелекту

Ключові слова комунікативні навички, емоційний інтелект, емпатія, саморегуляція, мотивація, антистресовий потенціал.

Ми всі хочемо ефективно спілкуватися в будь-який час і з будь-якою особою, не відчуваючи труднощів у вираженні своєї точки зору на певну тему.

Комунікація є базовими елементом здатності людини до мислення та основою для її розвитку в багатьох сферах.

Проблемою комунікації цікавилися представники найрізноманітніших напрямів: від педагогів та психологів до маркетологів та медіа. Аристотеля слід назвати творцем першого способу людського спілкування, адже, на думку філософа, для будь-якого акту спілкування необхідні щонайменше три складові:

- особа, що говорить;
- мова, якою особа спілкується;
- особа, яка слухає цю промову.

Ефективне спілкування – це спілкування, під час якого людина ясно і чітко говорить, уважно слухає і розуміє співрозмовника. Комунікація має різні форми, такі як мовлення, погляд, текст, вираз обличчя, дотик, рухи тіла та жести, жестова мова, символи, малюнки.

Важливість комунікації та мовлення в житті людини також передбачає, що обмежений доступ до спілкування та мови може мати серйозні наслідки для особистісного розвитку. Незважаючи на безліч технологічних пристроїв, які зараз доступні для полегшення розмови, знання того, як чітко спілкуватися, як ніколи, необхідно. Важливо навчитися слухати співрозмовника, висловлювати та аргументувати свою точку зору, приходити до взаємного рішення. Комунікаційні навички важливі як для соціальної реалізації особистості, так і для психологічного її задоволення. Разом із тим, актуальною на сьогодні залишається проблема виявлення взаємозв'язку емоційного інтелекту та комунікаційних навичок у спілкуванні.

Одним із найбільш повних та гнучких визначень спілкування є визначення, що комунікація — це процес, за допомогою якого система встановлюється, підтримується та модифікується за допомогою загальних (спільних) сигналів,

які діють за правилами (Бредбері Т.). Розглянемо сутність комунікативних навичок та вміння.

Важливим поняттям є комплекс дій, за допомогою якого ми можемо:

- спілкуватися з незнайомцями;
- зацікавити співрозмовника в подальшому спілкуванні;
- підтримувати теплі стосунки з оточенням;
- відстоювати та аргументувати свою позицію та захищати власні інтереси;
- мінімізувати наслідки конфлікту;
- свідоме використання невербальних засобів спілкування;
- виявляти та запобігати спробам маніпулювання;
- дізнайтеся про інших людей, причини їхньої поведінки та реакції на певну поведінку та слова в розмові [6]

Процес спілкування передбачає не тільки обмін інформаційним змістом, а й наявність емоційного фону, що несе додаткове інформаційне навантаження, має певний вплив на успішність комунікації та дозволяє, в цілому, збагатити процес спілкування. Це може бути радість, задоволення, розчарування, тощо.

Спілкування сучасної людини базується на взаємодії через обмін інформацією, розвиток спільної стратегії, досягнення взаєморозуміння з іншими учасниками комунікаційного процесу. Комунікативні навички розвиваються через говоріння, слухання та спостереження.

Щоб розвинути комунікативні навички потрібно:

- не соромитися першими йти на контакт;
- бути в процесі спілкування постійно;
- бути відкритим;

о отримувати задоволення від спілкування [3].

Зважаючи на те, доцільно визначити такі базові цілі міжособистісного спілкування в умовах сьогодення: успішна реалізація спільної діяльності; активний цілеспрямований вплив на інших учасників комунікаційного процесу; ефективний та своєчасний обмін інформацією, створення позитивного емоційного фону під час спілкування.

Процес соціальної адаптації є неможливий без здатності особистості тонко розуміти, розпізнавати, ідентифікувати як і власні емоційні переживання, так і співрозмовника. Точне розпізнавання емоцій та їх відповідна інтерпретація є важливою складовою у побудові стосунків. Адже навіть у буденній комунікації неможливим є розуміння емоцій інших людей без здатності до усвідомлення та диференціації власних емоційних станів.

Досліджуючи тему емоційного інтелекту американський психолог Д.Гоулман створив «змішану модель емоційного інтелекту». Важливими елементами він розглянув такі як:

- о можливість ідентифікувати свої емоції та мотивацію під час прийняття рішень, пізнавати свої слабкі та сильні сторони, визначати свої цілі та життєві цінності;
- о можливість контролювати свої емоції, стримувати імпульси;
- о можливість вибудовувати стосунки з людьми;
- о можливість урахувати почуття інших людей під час прийняття рішень, а також здатність співпереживати іншим людям;
- о здатність прагнути до досягнення цілі заради її досягнення [7].

Таким чином він виділив п'ять складових, з яких складається емоційний інтелект. Це самопізнання,

саморегуляція, соціальні навички, емпатія та мотивація (Рис.1)

Д. Гоулман та його послідовники створили безліч методик для вимірювання емоційного інтелекту.

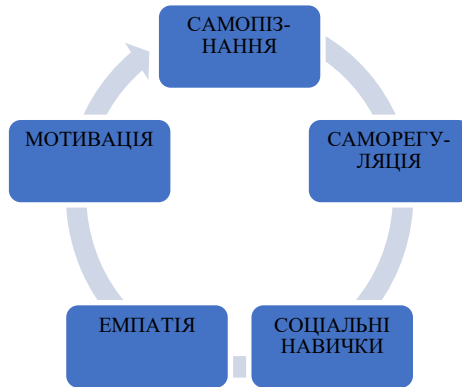

Рис.1 Змішана модель емоційного інтелекту Д. Гоулмана

Згідно з теорією Р. Бар-Она емоційний інтелект визначається як певні здібності, які забезпечують можливість успішно діяти в будь-яких ситуаціях. Дослідник виділив такі чинники, які характеризують структуру емоційного інтелекту:

- усвідомлення власних емоцій, впевненість у собі, самоповага, самоактуалізація;
- емпатія, соціальна відповідальність;
- вміння вирішувати проблеми, долати труднощі, емоційна лабільність;
- стійкість до стресів, самоконтроль;
- оптимістичність [5].

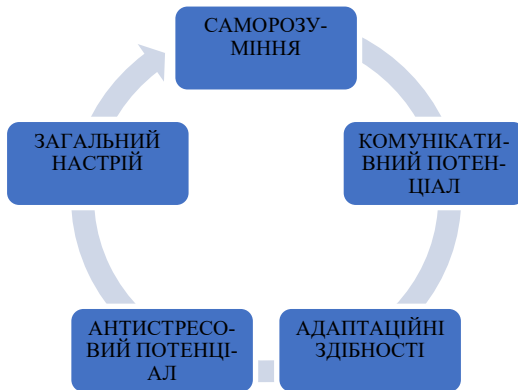

Рис.2 П'ять субкомпонентів, які характеризують структуру емоційного інтелекту за теорією Р. Бар-Она

Вчені (J. Mayer, P. Salovey) описують емоційний інтелект як здатність розпізнавати, розуміти та керувати емоціями. Основним завданням емоційного інтелекту є сприяння особистісному зростанню, міжособистісній взаємодії та ефективності професійної діяльності

Емоційно здорові люди емоційно чутливі, не тільки здатні зрозуміти свої почуття, але й усвідомлюють свої почуття, їх інтенсивність, чому вони виникають і можливі наслідки своїх емоційних проявів. Вони здатні брати відповідальність і виражати емоції ненасильницьким способом. Уміння бути емоційно грамотним дає людині можливість відчувати любов, близькість, прийняття, єдність, щирість, чесність і водночас перебувати в гармонії з собою.

Відносини іноді можуть бути наповнені емоційним болем через травматичні життєві ситуації. Таким чином формується звичка блокувати емоції. У захисних цілях людина дистанціюється від себе в міжособистісних взаємодіях. Емоційна грамотність вимагає слухання та ефективного вираження емоцій.

Згідно з дослідженням Л. Носенко, рівні емоційного інтелекту можна описати так:

- Мінімальний рівень сформованості емоційного інтелекту. Проходить здійснення емоційних реакцій за умовно-рефлекторними механізмами (реакційні дії). Відбувається діяльність з перевагою зовнішніх компонентів над внутрішніми. В наявності у суб'єкта низького рівня усвідомлення з низьким самоконтролем.
- Середній рівень сформованості емоційного інтелекту. Відбувається вираження зовнішньої діяльності чи спілкування, які базуються на основі уявлень (мислення). Застосовується певне волевове зусилля, яке відобразатиметься в усвідомленні рівня емоційного переживання. В такому випадку внутрішня перевага вища за зовнішню, присутній високий рівень самоконтролю, є поведінка стратегій, які орієнтовані на завдання з поєднанням зі стратегіями емоційного реагування та високою самооцінкою суб'єкта. Суб'єкт уже усвідомлює свій емоційний інтелект.
- Найвищий рівень сформованості емоційного інтелекту. Це - найвищий рівень розвитку внутрішнього світу людини. Суб'єкт має відповідні доброзичливі вказівки щодо свого особистого можливого поведінкового вибору в конкретних життєвих ситуаціях. Ці вказівки відображають систему особистісних цінностей предмета, він це добре усвідомлює. Мотивація такої поведінки виходить не ззовні, а зсередини[4].

Таким чином, у результаті проведення теоретичного дослідження визначено актуальні цілі міжособистісного

спілкування в сучасному контексті: успішна спільна діяльність; цілеспрямований вплив; ефективний обмін інформацією, позитивний психологічний фон під час спілкування.

Кожен відповідає за якість спілкування з іншими. Навчіться передбачати реакцію співрозмовника, а якщо спосіб спілкування недостатньо ефективний, вчасно змінійте спосіб спілкування.

Дотримання найпростіших правил спілкування та розвиток комунікативних навичок допоможе подолати перешкоди, які заважають людині донести свою думку, ідеї, пропозиції до інших, допоможе комфортно навчатися та легко виконувати завдання на робочому місці, зладить особисте життя та сприяє творчому саморозвитку особистості. Коли людина розуміє, як ефективно спілкуватися з іншими, вона, швидше за все, відчуватиме менш стресові та більш раціональні взаємодії в особистому та професійному житті. Важливо усвідомлювати власні емоції та емоції співрозмовника. Емоційний інтелект покликаний сприяти особистісному зростанню, ефективності в міжособистісній взаємодії та професійній діяльності.

З огляду на вищесказане можемо зробити висновок, що емоційний інтелект має взаємозв'язок з комунікативними навичками. Визначено, що досягненню актуальних цілей спілкування у сучасному контексті сприяє врахування емоційних особливостей та ефективного застосування засобів комунікації за таких умов: максимальна концентрація на моменті взаємодії, впровадження стрес-менеджменту та емоційного налаштування, синтезування отриманих вербальних та невербальних сигналів в цілісну систему.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку методичних прийомів оцінки достовірності впливу емоційного інтелекту на комунікативні навички.

Список джерел

1. Джеймс Борг «Мистецтво говорити. Таємниці ефективного спілкування». Харків: Вид-во Фабула, 2019. 304 с.
2. Франкл Віктор. Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі / пер. з англ. О. Замойська. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016.
3. Мерманн Елізабет. Комунікація та комунікабельність. Харків: Вид-во Гуманітарний Центр, 2007. 296 с.
4. Носенко Е. Л. Емоційний інтелект: концептуалізація феномену, основні функції / Е. Л. Носенко, Н. В. Коврига. – К. : Вища школа, 2003. 126 с.
5. Bar-on R. Emotional and social intelligence: Insights from the Emotional Quotient Inventory / Bar-on R. Jossey-Bass, 2000. P. 363-388.
6. Bradberry T. Emotional intelligence 2.0 / T. Bradberry, J. Greaves. – San Diego: TalentSmart, 2009. 255 p.
7. Goleman D. (1995) Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ, Bantam Books. ISBN 978-0-553-38371-3
8. Wertheim E. (2008). The Importance of Effective Communication. http://www.educationalimpact.com/resources/ti2/pdf/1B_NO_ImportanceofEffectiveCommunication.pdf

**Остапович Катерина.
Арт-терапевтична методика професора
Найджела Осборна в контексті роботи з
дітьми, які постраждали внаслідок
військових конфліктів**

Аспірантка II року навчання кафедри музикознавства та хорового мистецтва факультету культури та мистецтв Львівського національного університету імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1391-9334>
E-mail: katakostenko146@gmail.com

© Катерина Остапович, 14 лютого 2023 р.

Статтю присвячено арт-терапевтичній методиці професора Единбурзького Університету Н. Осборна, та її застосуванні у роботі з дітьми, які отримали психологічні, фізичні чи комплексні травми в ході військових конфліктів.

Ключові слова: Найджел Осборн, війна, арт-терапія, травма, ПТПС.

Професор Найджел Осборн є надзвичайно різнобічним музикантом та громадським діячем; у своїй професійній діяльності фігурує як композитор, педагог та гуманітарний працівник. Він працював професором музики в Університеті Единбурга, викладав в Університетах Ноттінгема та Ганновера. Є запрошеним професором факультету драми університету Рієки і консультантом музичного інституту Пекінського університету. Працював запрошеним лектором в Гарварді, Оксфорді, Сорбонні, Болоньї.

Професор Осборн пішов у відставку з посади професора Единбурзького університету у 2012 р. і тепер працює на міжнародному рівні як композитор - фрілансер, аранжувальник та гуманітарний працівник. Він відомий своєю значною благодійною діяльністю на підтримку

травмованих війною дітей з використанням технік музичної терапії, особливо на Балканах під час катастрофічної боснійської війни, сирійського конфлікту, а тепер також і під час російсько-української війни, за що отримав звання почесного професора ХНУ ім. І. Котляревського. Митець отримав численні нагороди і визнання, як композитор, однак найактивнішою його діяльністю за останніх десять років є робота з дітьми, які постраждали від війни за допомогою засобів мистецтва, здебільшого музики.

Музика в житті професора Осборна є не тільки професією і основною сферою діяльності, вдосконаленню якої він присвятив більшу частину свого часу, але й інструментом допомоги іншим людям. Завдяки значній обізнаності у музиці та цілому ряді допоміжних дисциплін, в тому числі нейрофізіології та психології Н. Осборн розробив систему, яку він зараз успішно поширює на території європейських країн, зокрема тих, що страждають від військових конфліктів, в т. ч. й Україна. Він побував у багатьох «гарячих точках» бойових дій – Лівані, Сирії, Боснії та Герцоговині, залучав дітей, які пережили бойові дії до занять музикою, однак з цілеспрямованим коригувальним ефектом.

Н. Осборн є піонером у методах використання музики та мистецтва для підтримки дітей, які стали жертвами конфлікту. Цей підхід був розроблений під час війни у Боснії та Герцеговині (1992–95), і з того часу ця робота широко застосовувалася в Балканському регіоні, на Кавказі, на Близькому Сході, у Східній Африці, Південному Сході. Азія та Індія. Він також був нагороджений премією Свободи Інституту миру в Сараєво за роботу з боснійськими дітьми під час облоги міста. У 2012–2014 роках Осборн був

співголовою Комітету з глобального порядку денного в галузі мистецтва у суспільстві Всесвітнього економічного форуму.

Ціль роботи полягали в тому, щоб запропонувати дітям і молоді розважитися і відволіктися від жорстоких умов життя в місті та створити можливості для творчого самовираження, відпочинку та радості. На початкових етапах майстерні передбачалась здебільшого музична творчість: музичні ігри, komponування мелодій, придумування музичних історій та оповідань. Пізніше, більший акцент був спрямована на перформанс і співпрацю з іншими формами мистецтва [1].

У формуванні методів своєї роботи професор та його колеги активно застосовували інтердисциплінарний підхід, оскільки вплив музики та її складових на організм людини неможливо прослідкувати без знання та застосування на практиці певних аспектів нейрофізіології, психіатрії, психології та інших суміжних наук. Існує значна кількість дослідницької літератури про те, як травма може вплинути на серце з точки зору підвищення частоти серцевих скорочень, артеріального тиску, та серцевих ритмів. Це можна розглядати разом із дослідженнями нейронауки та суміжних дисциплін, які показують, що музика може впливати і допомагати регулювати вегетативну нервову систему та пов'язану з цим поведінку серця [2].

Професором Осборном та його колегами було проведено цілий ряд досліджень, в ході яких було визначено вплив тих чи інших елементів музичної мови на загальний стан людини, та зокрема, на нервову систему. Науковці спостерігали за зміною фізіологічних показників (пульс, серцевий ритм, кров'яний тиск, функціонування гіпокампу, лімбічної системи та ін.) і відповідно до цього робили

висновки стосовно впливу тих чи інших музичних патернів на регуляцію нервової системи і на послаблення впливу стресу на організм. Завдяки цьому були сформовані дихальні, рухову та ритмічні види діяльності, які допомагали позитивно вплинути на травмовану стресом нервову систему. Наприклад, поспівки із довгими «стоячими нотами» і довгим, розмірени вдихом та видихом допомагають нормалізувати процес дихання, який у дітей з ПТРС є нерівномірним і уривчастим; шумові іграшки та їх застосування в музикуванні допомагають призвичаїтись до шуму і перестати сприймати його як ознаку чогось загрозливого.

Професор Осборн активно передає свої знання і вміння працювати з травмованими людьми, в т.ч. дітьми, своїм колегам та всім музикантам і психологам, які виявляють зацікавлення у цій сфері. Якщо брати до уваги його співпрацю з українськими митцями та педагогами, то у її рамках було проведено кемп-ретрит на острові Бріюні у Хорватії, в ході якого професор ділився своїм досвідом, зокрема висвітлював соціальні, біологічні, нейрофізіологічні та психологічні аспекти роботи з травмованими дітьми. Згодом ця співпраця, в т.ч. й продовжились в Україні під час реалізації проекту «Art therapy Force», в рамках якого були проведені навчальні лекції для студентів для студентів УКУ (Львів) та ХНУ ім. І. Котляревського (Харків) та залучення їх до роботи в закладах перебування дітей з територій, де ведуться активні бойові дії.

Для широкого кола слухачів-спеціалістів (музикантів, психологів, педагогів, соціальних працівників) було проведено чотири відкриті лекції, в ході яких професор

ділився власним досвідом роботи в сфері арт-терапії та соціальної роботи, підкріплюючи ці розповіді науковими дослідженнями та фактами, що давало змогу слухачам зрозуміти взаємозв'язки психологічної та фізіологічної природи стресу та можливості послаблення його впливу на людину за допомогою засобів музичного мистецтва.

Ключовими аспектами роботи є використання ритму, послуговування ним як природнім джерелом виходу агресії та негативної енергії (особливо для дітей з агресивною формою ПТРС, яка включає в себе гіперактивність), залучення конструкцій, які можна вважати не мовленнєвими – *виуків, криків, схлипування, тобто інтонаційних елементів комунікації*, які є найбільш природними для людини в процесі вияву емоцій. Значна увага приділяється груповій синхронізації дій (плескіт, тупіт, одночасна гра на дитячих музичних інструментах).

Обов'язковим у методиці Н. Осборна є звертання до народних пісень та співо-ігор, що забезпечує дитині, травмованій війною прив'язку до національної свідомості. Особливу роль цей аспект відіграє в разі повного знищення міста, де проживали діти та відсутності можливості їх повернення у рідну країну (як це трапилось із сирійськими дітьми).

Одним із ключових компонентів роботи з травмованими дітьми є компонування та виконання ними власних пісень під його керівництвом. До цієї практики він активно залучає й своїх послідовників, які освоюють основи роботи з травмою за допомогою музики.

Висновки. Основними орієнтирами арт-терапевтичної методики Н. Осборна є направленість на творчість, когнітивний розвиток, соціалізацію в атмосфері довіри,

самоповаги.

Що стосується нейрофізіологічних аспектів роботи пріоритетними є *регуляція дихання, ендокринної та вегетативної систем, просторово-часове усвідомлення*, тобто, всі ці аспекти, які зазнають значного ураження у дітей з ПТРС. За допомогою інтердисциплінарного підходу, тривалої практики та досвіду професору та його колегам вдалося створити комплексний підхід задля покращення фізичного та психологічного стану травмованих дітей. Засобами музичного мистецтва вдається позитивно впливати на різні системи організму, тим самим направляючи їх показники у стан, наблизений до норми. Окрім цього, методика значною мірою передбачає формування у дітей відчуття безпеки, довіри та турботи і сприяє послабленню негативного пережитого досвіду. Поширення цієї методики активно відбувається завдяки співпраці професора із митцями та педагогами інших країн, в т.ч. й України.

Список джерел

1. Osborne, N. (2009). Music for children in zones of conflict and post-conflict: A psychobiological approach. *Communicative musicality: Exploring the basis of human companionship*, 331-356. Сонце
2. Osborne, N. (2012). Neuroscience and "real world" practice: music as a therapeutic resource for children in zones of conflict. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1252(1), 69-76. пєс
3. Trevarthen, C., Gratier, M., & Osborne, N. (2014). The human nature of culture and education. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Cognitive Science*, 5(2), 173-192.

Плахотнюк Олександр. Терапевтичний ресурс хореографії

Плахотнюк Олександр, доцент, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри режисури та хореографії Львівського національного університету імені Івана Франка, член Національної спілки хореографів України, Міжнародної ради танцю ЮНЕСКО (CID UNESCO), Творчої спілки «Асоціація діячів естрадного мистецтва України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4130-8653>
E-mail: vidlunnyya@gmail.com

© Олександр Плахотнюк, 8 лютого 2023 р.

Розглянуто питання значення хореографічних занять в системі інклюзивної освіти та запровадження основних її засад у мистецьке середовище України. Проаналізовано взаємовплив оздоровчих занять із танцювальної терапії та хореографії.

Ключові слова: танець, терапевтичний ресурс хореографії, інклюзивна освіта, хореографічне мистецтво, .

Здоров'я дітей та підлітків є найбільшою цінністю сучасного суспільства, запорукою соціального та економічного добробуту нашої країни. Сучасність як ніколи прихильна та зацікавлена у вирішенні проблем, розвитку теорій, практик та поглибленого вивчення особливостей фізичного, психічного та когнітивного розвитку аномальних дітей. Справа в особливості їхнього розвитку, адаптації до сучасного суспільства, формування психічних та пізнавальних функцій, розвитку пізнавально-емоційної сфери.

На сьогоднішній день можемо визначити основну проблематику реалізації інклюзивної освіти в мистецькому середовищі в тому ж числі і хореографії у питаннях виховання дітей з особливими потребами поза межами

спеціалізованих закладів, а саме у загальнодоступному освітньо-мистецькому просторі. Вбачається важливість інтеграції всіх дітей у простір мистецького хореографічного середовища, виховання майбутнього покоління української молоді. Інтегровані процеси виховання всіх дітей формують у майбутньому розуміння важливості рівності всіх людей незважаючи на свої фізичні або інші відмінності один від одного.

Досвід роботи з дітьми з особливими потребами показав позитивні ефекти хореографічних занять у системі реабілітації, а це:

- Формування системи безперервної реабілітації осіб з порушеннями опорно-рухового апарату.
- Створення умов для повноцінного життя людей з інвалідністю та їх інтеграції в суспільство.
- Підвищення рівня прийняття, більш доброзичливе ставлення суспільства до людей з інвалідністю.

Проте є і проблемні питання, що потребують вивчення та аналізу у практичній діяльності хореографів та перспективи вирішення. Велика кількість практикуючих хореографів ще мають певні застереження у роботі з дітьми з особливими потребами, які можна окреслити в наступних векторах:

- страх перед невідомим;
- відсутність фахівців-практиків арт-терапії на основі танцю для дітей з особливими потребами;
- мистецькі хореографічні освітні програми не враховують питання інклюзії;
- брак розроблених та апробованих хореографічних програм з інклюзії;

- спадщина доби радянського тоталітарного режиму, де дітей з особливими потребами закривали вдома або у спеціалізованих закладах;
- освітнє середовище, непристосоване для дітей з особливими потребами, тобто на відповідність архітектурного планування культурно-мистецьких та освітніх споруд;
- нормами організації освітнього процесу не враховано можливості проведення індивідуальної форми навчання з дітьми з особливими потребами, є лише заплановані групові хореографічні заняття;
- не вистачає фахівців для психолого-педагогічного супроводу дітей (корекційних педагогів, тьюторів, психологів), які б були компетентними в питаннях методики виконання танцювального уроку;
- на сьогоднішній день ще відчувається неврегульованість багатьох питань нормативної, методичної бази, проте є і другий аспект мала обізнаність вже в існуючих нормативно-правових актах, що регулюють питання інклюзивної освіти в мистецькому освітньому просторі [2, с. 5–22].

Хореографія – це прекрасний засіб психотерапії. Танцювати особливо рекомендується тим, у кого відзначається підвищене почуття страху чи невпевненості в собі, а також людям, схильним до депресії.

У процесі навчання хореографії, як здорові діти, так і діти з особливими потребами вчаться наполегливості та самомотивації. Танці спонукають дітей експериментувати і знаходити різні шляхи вирішення проблем. Для особистісного розвитку дитини життєво важливо, щоб вона засвоїла важливість проб і помилок та, якщо спочатку у неї не вдалося, необхідно повторювати спроби. Відчуття успіху та досягнення мети, які вони відчують, коли оволодіють

складною хореографічною композицією, спонукатиме їх перенести ці амбіції в інші аспекти життя.

Потрібно визначити цілі і завдання танцювальної терапії, зокрема:

1. Зміцнення загального стану фізичного здоров'я при заняттях танцем з дітьми:

- сприяти створенню оптимальних умов для зростання і розвитку опорно-рухового апарату дитини;
- формувати правильну поставу;
- сприяти профілактиці плоскостопості;
- сприяти розвитку і функціональному вдосконаленню органів дихання, кровообігу, серцево-судинної й нервової систем організму.

2. Удосконалення психомоторних здібностей дітей різного віку:

- розвивати м'язову силу, гнучкість, витривалість, чуття власного тіла, швидко-силові і координаційні здібності;
- сприяти розвитку відчуття ритму, музичного слуху, пам'яті, уваги, вміння погоджувати рухи з музикою;
- формувати навички виразності, пластичності, граціозності і витонченості танцювальних рухів;
- розвивати дрібну моторику.

3. Розвиток передумов творчих здібностей:

- розвивати мислення, уяву, винахідливість і пізнавальну активність, розширювати кругозір;
- формувати навички самостійного виразу рухів під музику;
- виховувати вміння емоційного виразу і творчості в рухах;

- розвивати лідерство, ініціативу, відчуття товариства, взаємодопомоги і працьовитості [3].

Розглянемо основні принципи танцю, що допомагають розвивати дитину у гармонії з навколишнім світом, а також допомагають виправляти незначні фізичні вади опорно-рухового апарату. Основні концептуальні принципи виконання танцю належать перш за все до техніки руху, вони склалися у процесі еволюції різних систем танцю.

Перерахуємо основні принципи танцю і дамо їм коротку характеристику:

- Використання поз, фіксованого витягнутого тіла в танці.
- Активне пересування виконавця в просторі як по горизонталі, так і по вертикалі.
- Ізольовані рухи різних частин тіла.
- Використання ритмічно складних і синкопованих рухів.
- Застосування ритмічних змін руху наприклад поліритмія танцю.
- Комбінування і взаємопроникнення музики і танцю.
- Індивідуальні імпровізації в загальному танці.
- Функціоналізм танцю [1, с. 187].
- Властивість хореографії сприяти звільненню своїх справжніх емоцій і вираженні їх через рух.

Повторення хореографічного матеріалу та репетиції під час хореографічних тренувань покращують розумову спритність. Навчання рухам тіла та жестам допомагає дітям краще засвоювати хореографічний матеріал, аналізувати ідеї постановника, та покращує їхню здатність сприймати й утримувати інформацію. Існує думка, що діти повинні відвідувати уроки танцю лише якщо вони хочуть виступати на сцені, але це не завжди так. Заняття хореографією є ідеальною сходиною для дитини, яка проявляє ранні

ознаки природного таланту до виконання. Проте для дитини, яка сором'язлива, має низьку самооцінку або не виявляє інтересу до сценічних виступів, навчання танцю теж принесе багато переваг.

Досвід сценічних виступів допомагає дітям досліджувати свої можливості, вільно висловлюватися, краще зрозуміти себе, як фізично, так і розумово, а також зрозуміти інших, самотньо інтерпретувати навколишній світ. Це заохочує дітей використовувати власну уяву та ідеї, щоб органічно рости та творити. Коли дитина практикується та вивчає танцювальну рутину, вона стає впевненішою у своїй техніці та почуттях, а також здатна транслювати свою інтерпретацію хореографії, виявити свою особистість та емоції, не боячись реакції, яку вона може отримати [2, с. 191].

Танець як форма, хореографія як вид мистецтва можуть слугувати інструментами арт-терапії, що справляє позитивному впливу на формування самооцінки дітей з особливими потребами. Це проявляється в зниженні рівня нездужань і покращення координації рухів, моторики, зняття рухових зажимів, та переключення з реального проблемного життя у світ музики і танцювального руху. В процесі виконання рухів танцю в багатьох випадках, у дітей помітне переростання та подолання фізичних відхилень розвитку опорно-рухового апарату, покращення психолого-фізіологічного стану, інтеграції їх в мистецьке середовище, вираження власних емоцій через поєднання танцювального руху й музики, творення своїх власних виражальних-образних мистецьких творів тощо.

Список джерел

1. Plahotnyuk O. Zajęcia choreograficzne w grupach dla dzieci z uszkodzeniami ruhowymi (na przykądzie treningu tańca jazzowego). Lwowsko-Rzeszowskie Zeszyty Naukowe (Львівсько-Ряшівські наукові зошити) Rultura – Sztuka – Edukacja – Terapia w perspektywie interdyscyplinarnej. Rzeszów–Львів : Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego. 2014. W. № 2. S. 181–188.
2. Чорнак З., Плахотнюк О., Ціж Л. Хореографія в системі заходів фізичної та психічної реабілітації дітей з розладами розвитку – Львів : Растр-7, 2022. – 219 с.
3. Шмайс К. Вступ до танцювальної терапії. Американський журнал танцювальної терапії. 1986. Том 9. С. 23–30. URL : <http://www.trt-studio.org.ua>

Рибаченко Віктор. Поетична творчість як самотерапія і комунікація

Доцент ф-ту зв'язків з громадськістю, журналістики та кібербезпеки Київського національного університету культури і мистецтв, заслужений працівник культури України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5808-2446>

E-mail: vidlunnya@gmail.com

© Віктор Рибаченко, 6 березня 2023 р.

Проблемами арт-терапії активно займаються і мають неабиякі здобутки зарубіжні та вітчизняні вчені. Є ряд цікавих досліджень і в темі поетичної психотерапії, зокрема роботи І.Гуляс, З.Карпенко, С.Михиди, інших. Особливістю моєї статті є те, що я досліджую тему з двох точок зору: як психолог за фахом і як поет за покликом душі. Тому найбільш близьким для мене є розуміння поетичної творчості як самотерапії, яку я розглядаю в широкому аспекті. Причому мова йде не про технологію заримовування раціональних тверджень, не просто про віршування як спосіб досягнення емоційної рівноваги, котре досліджують деякі фахівці, а власне про словесно-образну поетичну творчість, в якій синкретично поєднуються осмислення, переживання, те саме досягнення емоційної рівноваги і збереження (відновлення) раціональної картини світу.

Якщо деякі вчені досліджують (і цікаво! – В.Р.) ефективність терапії поезією в короткочасній перспективі

[1], то я розглядаю поетичну самотерапію як позитивний процес самореалізації творчої особистості автора, котрий одночасно є і об'єктом цілісного поетично-психологічного самовпливу. Адже психотерапевтична самопоміч потрібна не тільки у випадку наявності психологічних проблем чи психотравм, а й, передусім, для самоаналізу та подальших спроб вирішення власною життєвою практикою екзистенційних питань, які постають перед особистістю, що розвивається, долаючи також і наслідки ПТСР . Тому буду наводити власні поетичні рядки в даній роботі не як ілюстрацію теоретичних положень, а як форму осмислення і переживання внутрішніх проблем і конфліктів, душевних драм і боріння із самим собою, іншими значимими особистостями та світом у всьому його розмаїтті, зживання із свідомості та підсвідомості в тексти того, що хвилювало, бентежило, мучило, травмувало і тим самим потребувало самотерапії. І для початку в якості епіграфа до теми наведу рядки, що народилися в мене на початку підготовки даної роботи, а саме в період осмислення проблеми впливу поезії на особистість:

*«Коли ви читаєте вірш, то долоні пітніють?
І серце прискорено б'ється і в дихання б'є?
І ваші вуста у захопленні ніби німіють?
І зір ваш рядки й між рядками так жадібно п'є?
Тоді ви чутливі до впливу та арт-терапії
і вірш вас хвилює, лікує, знімаючи стрес,
а потім вирує, знешкоджує комплекси злії,
чаклує, відроджує знов до життя інтерес».*

Одна з перших фундаментальних проблем, що постає перед особистістю в процесі соціалізації у віці формування самосвідомості є проблема самовизначення: «Хто я? Що собою являю?». Від того, як особистість відповість сама собі

на цю проблему, залежить її самооцінка, рівень домагань, інтенсивність самомотивації, життєвий сценарій, рівень задоволеності/незадоволеності власною життєвою ситуацією, самим собою та життям в цілому. Ця багатоаспектна проблема починається з перших, поки ще не деталізованих, уявлень про наш прихід в Життя:

*«Я наношу візит життю. Я візитер.
Щоб я наніс візит – чия була ідея?
Минуле я забув. Майбутнє я затер.
Душа затерпла. Озираюся – де я?
Придумали ім'я. Наклеїли ярлик.
Означили, а потім маркували.
Маркуючи, напевне, міркували,
Що я не загублюсь, що викриє мій крик,
Як би я гарно не замаскувався...» [5, с.8].*

«Мій крик» - це той голос, який не тільки звіщає світ про прихід в нього нового індивіда в момент народження, а й є символом його немовчазного існування в цьому світі впродовж усього життя, особливо в пікові кризові моменти як максимально емоційна реакція з глибин підсвідомості і обширів свідомості. Напевне саме таким символом відчаю, самотності та відчуження є знаменита картина «Крик» всесвітньо відомого норвезького художника-експресіоніста Едварда Мунка. Інший видатний художник – Поль Гоген – також створив епічну картину під назвою «Звідки ми прийшли? Хто ми? Куди ми йдемо». Подібні екзистенційні питання є постійною темою світових літератури і мистецтва, а також кожної самосвідомої особистості.

Повертаючись до цього питання впродовж наступних років знову і знову, осмислюючи та переживаючи його,

особистість починає самовизначатися щодо місії свого життя, яка конкретизується в життєвих цілях, проте вивиснується над ними, оскільки надає сенс цим цілям, планам, діям на життєвому шляху. Мучився цим і я:

*«Я народивсь – і звуком більше стало
У фонетичній какофонії Землі.
У голосі моїм нема металу –
Там тала ніжність ледве чується в імлі.
Я є простолюдін. Проста людина,
що випросталась ростом в непросту.
Росту простужений – країна, мов крижина
І жити в ній - стояти на Мосту
в січневу ніч. Не човгайте, не гайте
життєвий Час – він частка самоти.
Вагайтесь, та життя лиш не зібгайте.
Збігає час. Не встигнути. Не всти...» [5, с.8].*

«Звуком більше стало» - це поетичне осмислення свого індивідуального внеску у світову сутолосну гармонію, спосіб подолання дисгармонії в собі і світі, осмислене намацування власної теми життя, майбутньої провідної діяльності, що усвідомлюється як самореалізація свого потенціалу – здібностей, знань, умінь та свого Я, в якому сконцентрований цілий всесвіт людської неповторної індивідуальності. І недарма саме в цей юнацький період починається усвідомлення конечності індивідуального життя, вперше осмислюється тема Смерті в її жахливій і таємничій величі, усвідомлюється значення життєвого часу як простору можливостей, коли треба встигнути, не зіпсувати, не зібгати своє життя, бо завжди є загроза його дочасного переривання – «не всти...».

Людство споконвічно замислювалося над дивом появи людини у світі – і як роду людського і як окремого індивіда.

Виникло свого часу це питання і переді мною, викликаючи величезне подивовування:

*«Не уявляю – як із двох краплинок
З'явився я?! Хто виліпив мене?
Я ж бо не глина, навіть не суглинок,
Та, відчуваю, Хтось мене так мене,
Що скоро вимне з мене все земне...» [5, с.16].*

В біографії кожної людини є поворотні моменти різних масштабів, котрі корегують життєвий сценарій, іноді ламаючи його надто радикально. В моїй біографії перший такий фундаментальний, трагічний для мене, поворот трапився у віці 10 років, коли я, котрий мріяв стати спортсменом, грав у дитячій футбольній команді у результаті нещасного випадку зненацька нищівно зламався, тяжко захворів, знерухомів, потрапивши на довгі роки у кістковій клініці, переживши потім 8 важких багатогодинних операцій. Це була не тільки суто фізична, але і така глобальна для мене психологічна травма, яка наклала відбиток на усе моє життя:

*«В рік Тигра і під знаком Скорпіона
Я скоро вислизнув на Божий світ із мами.
З дитинства із печальними очами
І в піонерах я не був піоном.
«Во время оно», в Час, ще передчасний,
Я перед предками не відчував провини.
Антибіотики та кримські справжні вина
Я пив по черзі, скривджений, нещасний,
По груди в гіпсі, в лікарняних стайнях,
Нечищених, чи ще і не священних –
Прикутий, знерухомлений, плачевний,
Пірнав у сон щовечора востаннє.*

*Мене від мами відірвали в десять,
А повернули вперше у п'ятнадцять.
П'ять років вона плакала і весни
Стрічала без синочка – вдвох з нещастям.
В шістнадцять я хотів накласти руки
На себе, знеособлений каліка.
Але відчув у серці дивні звуки -
То Кшися мені виписала ліки.
У вісімнадцять я зіп'явсь на ноги
Й на милицях пошкандибав учитись.
Комплексував, відчув себе убогим –
Світ надто вже почав мені гірчити.
Та зіціпив зуби, пізнавав незнане,
Сміявся, щоб не плакати, жив Польотом...» [5, с.16].*

До речі, лікування вином прописав мені, 10-річному лежачому тяжкохворому, досвідчений старий лікар в ситуації, коли я, загіпсований ледь не по шию, з невідомих причин почав різко жовтіти, слабшати і на очах згасати, при цьому жодні ліки не допомагали. А старовинний рецепт енотерапії – лікування спеціально підібраними винами в невеликих дозах під контролем мами і лікаря – допоміг. (ліричний відступ: уявіть собі очі моїх сусідів по палаті, таких же лежачих хворих десятиліток, коли я, хоч і у присутності лікаря та мами, але все ж таки пив не воду, а вино, а вони у шоці на все це дивилися).

Посттравматичний розлад став моїм позитивним синдромом і мушу констатувати, що в процесі життя я постійно намагався зцілюватись від нього, зокрема, і поезією, тому постійно повертався до цієї занедавної психотравматичної ситуації та її наслідків в численних віршах:

*«Валявся по шпиталях та лікарнях.
Закінчив бурсу. Радощі та сум –*

*Ось двоєдиний лик моєї карми,
Два лантухи, що по життю несучу...» [5, с.20].*

Глобальна психотравма і роки прикованості до ліжка надзвичайно активізували мою психічну активність, сформували у мене компенсаторний механізм посиленої продуктивності уяви, мрій, роздумів, що допомагали мені конструювати якесь інше нафантазоване життя – як спосіб хоча б

умовно подолати неможливість практичної фізичної активності в соціумі. І знову й знову мене тривожила таємниця появи у світі, нав'язана не в останню чергу індійськими теоріями метемпсихозу, з якими я ознайомився в юнацькому віці, активно, постійно читаючи все, що було в бібліотеках тих клінік, в яких прийшлося перебувати. Висловив це, зокрема, у вірші в прозі:

*«А де я був до втілення у тіло,
Яке назвали «Віктор Рибаченко»
І записали в метрику, змістивши
Мій день народження на тиждень уперед?
Неупереджено вивчаючи свій шлях,
Я бачу слід самотнього вовчати,
Якому камінь, перебивши лапу,
Переламав і Долю. Відлежавшись,
Це вовчєня (точніше, тигреня)
Пошкандибало далі між людей.
О скорпіонові укуси від каліцтва!
Їх було так багато, що Душа,
Покрилась панцирем, щоб не стекти сльозами.
Я не приймав це тіло, а по тому
І біографію їй ім'я – коротше, Долю.
Хотів завжди я бути не собою,*

*А кимось Іншим. Мрії наркотично
Знеболювали травму існування,
Але я, як проблема, залишався –
Аеродромом мрій, що утомились
І з кожним днем все важче відлітають
У віртуальний вирій...» [5, с.55].*

Цю ж тему-таємницю самопізнання осмислював у вірші «Втілення»:

*Чий задум втілено у тілі, що ношу?
Чи я міг бути втіленим у інше?
Яка моя в екосистемі ніша?
Адже ж міг повзати, а ось чомусь пишу.
Вдивляюсь у комах, птахів, тварин і звірів –
Я міг би бути кожним з них по черзі.
Душа хворіє на іронію та Віру.
Як дров, наламано дилем, що розривають череп.*

*Утілений. У тіло втулений.
Приталений. Притулений.
На того, що у дзеркалі дивлюсь – невже це я?
А міг би бути їжачком,
Прожить насуплено, бочком,
Або ж клубитися життям, немов німа змія...» [5, с.56].*

Відчуваючи свою життєву ситуацію як безвихідну, як своєрідне «існування-катування», поринаючи у стани екзистенційної самотності, закинутості у Буття, переживаючи суїцидальні настрої, намагався долати це поетичною самотерапією:

*«Наявність у бутті, просте побутування –
Ще не ознака, що насправді ти живеш.
Буває існування-катування,
Коли не тільки серденьком ти мреш» [5, с.274].*

Особливо травмували ситуації, коли не могла налагодитися, або обривалася комунікація з Іншими, тим більше значимими Іншими:

*«Живеш, затамувавши подих,
Травмуючись об мур байдужих.
Лиш дужих духом до свободи
Потягнуться серця і душі» [5, с. 421].*

Мій ПСТР породив, окрім іншого, і стійкий комплекс неповноцінності, який я намагався долати через почуття і стосунки з дівчатами-однолітками, відчуваючи відчутний терапевтичний вплив позитивних емоцій. І почуття до Кшисі, згаданої у вірші вище, яка також була прикована до ліжка та могла, як і я, лише здійснювати зорову комунікацію поглядами, допомогло мені в 16 років, тобто лише через 6 років після травми, трохи психологічно відтанути, відчути як зменшується моя тотальна депресія, зникають суїцидальні настрої і в душі народжується бажання жити, незважаючи на тодішню постійну прикованість до ліжка. Ніч, коли мене мали відвезти з кримського кісткового санаторію на потяг, щоб доправити у Київ на чергову операцію, і в яку медсестри, співпереживаючи нашим юним почуттям, дали нам змогу попрощатися, була великим емоційним потрясінням для мене на все життя, закарбувавши в моїй творчості тему Розлуки і минулості моментів щастя:

*«Згадай мелодію розлуки –
Ми роз'їзджались назавжди.
Всю ніч сплітались губи, руки,
Щоб розірвать кільце біди.
Ось прозвучала нота цноти –
Ти ще дівчисько. Я – хлопчак.*

*Ще незаймані чесноти
Сльзьми стояли у очах.
Нас розірвали вже під ранок.
Медсестри вивели мене
На санаторний рідний ганок
І утішали – «Все мине,
Усе загоїться, притреться,
Життя візьме своє, земне» ...
У потязі з її портретом
Коліс я слухав ритм упертий:
«Усе мине. Усе мине» [5, 290].*

Але і потім, уже в дорослому житті, я не раз відчував і переконаувався, що романтичні стосунки з жінками, якщо вони вдало складалися, мали психотерапевтичний ефект, особливо якщо вдавалося адекватно відобразити це у віршах. Як, до прикладу, у цьому, що відображає пошук тієї єдиної, яка на даному етапі життя суб'єктивно сприймалася такою:

*«Унарний, самотній, я мрію про Ту, що змогла би
Бінарним зробити мене і щасливим в коханні.
Дискретний я нині, розірваний, порвані лапи
І липа лікує мої гарячкові бажання» [5, 289].*

Шлях до омріяної Тієї ставав одночасно важливим аспектом життєтворчості:

*«Іду до тебе босим і відкритим,
І ти зніми свій панцир хоч на мить.
На всіх стежках буття я буду битим,
Димлюсь, як бітум, в серці все горить.
Немає в мене жодних „заготовок“.
Я все віддам і все прийму як є.
Життя – це творчість. Смерть бува по тому.
Вірші пиши - лиш в слові все живе». [5, с.275].*

Мій життєвий досвід підтверджує, що поетична самотерапія впродовж усього життя залишається постійною

потребою і необхідністю оптимізації свого внутрішнього світу у всій різноманітності інтелектуальних, емоційних, вольових та інших процесів в ситуації екзистенційної психотравми, яка може бути періодично подолана поетичною творчістю, але не зжита остаточно:

«Життя в прихованому відчай...

Чаї ганяю механічно.

В нічному небі відблиск вічності.

Хто ми? Гінці трагікомічні» [5, с.451].

Потреба в поетичній самотерапії, поєднаній з поетичним освоєнням самого себе і світу, залишається умовою духовного творчого життя суб'єкта:

Я творю на очах у вас.

Я пишу, мене не відпускає

Той Пегас, що із ним на Парнас

Я лечу, коли серце стискає

Таємничий із Неба ток,

Що його називаєм натхненням.

Недоліток я, між пліток

І німфеток – з віршами в жмені.

Хто в Поезії ас, хто згас,

Кому сяє, кому смеркає –

Я творю на очах у вас.

Я пишу, мене не відпускає ... [6, с.11].

Важливою темою поетичної самотерапії були спроби осягнення тієї Вищої сили, яка присутня у Бутті і в житті кожної мислячої особистості, формуючи її духовно-психологічну цілісність. Ця тема визрівала в мені поступово, проте невпинно:

«Я стою на колінах. Причому, давно. Я молюся.

Що може вдіяти в морі самотній моллюск?

*Спостерігаю в душі щось набрякле і схоже на флюса.
Щось визріває в мені катарактою. Бачу на плюс,
Ну, а чую відчужено явно й давно вже на мінус.
В світі роздвоєнь і воєн чи цілісність може вціліть?» [5, с. 429].*

Глибоко особистісна духовна комунікація з Вищою силою допомагала осмислювати свої гріхи і вчитися каятись, осягати Любов не тільки як кохання, а як вищу християнську чесноту, приходити до істини, що сяяти розумне, добре, вічне, сяяти в життєвій пітьмі для інших є високою місією кожної самосвідомої, духовно розвиненої особистості:

*Я кожен день в інобутті.
До себе повертаюсь,
Коли, як в житті, у житті
Вже заблукавши, каюсь,
Молюсь, молю Тебе, люблю
І в цій любові тану.
Але і, люблячи, скорблю,
Що Ніч, а не світанок
Мене поглине й розітре,
На глину розім'явши.
В ім'я Твоє я – без потреб.
Та не минує Чаша
Сія ні того носія,
Ні тих, кому Він носить.
Для світу й інших возсіять –
І сіять. Цього досить [5, с. 429].*

Потреба психотерапевтичної комунікації з Вищою силою проходить в процесі соціалізації та духовно-психічного розвитку особистості різні етапи. На першому з них є відчуття, що Бог десь далеко, хоча доступний в молитві:

*Небо. Гори. Море. Тихий берег.
Вічні категорії Буття.*

*Я один. А Другий – в вищих сферах.
Ми обидва проти забуття
Боремось постійно – хто як може.
Я пишу, а Він – Добро творить.
Глиняній душі потрібен обжиг,
Щоб з Ним хоч в молитві говорить... [5, с. 430].*

В цій комунікації відбувається процес переживання і поступового зживання травмуючого досвіду, його своєрідного «перекип'ячування» в розпеченій душі духовно-психологічними зусиллями:

*«Я неприв'язаний до благ, проте благаю –
Благою благістю благослови мене.
Лови мене – як молоко, збігаю,
душа кипить – перекип'ячую сумне» [5, с. 433].*

Проте на наступному етапі комунікації з Вищою силою особистість починає не тільки раціонально розуміти, але й емоційно відчувати, що насправді Бог не десь далеко, а Він у тобі і це також є способом Його існування у формах совісті, милосердя, доброти, пізнання, творчості:

*Бога не шукай поза собою.
Він у тобі і тому Він є.
Ти – Його утроба і подоба
і Його доба в тобі же.
Він – вікно у тобі, у яке ти
Світ побачиш – Світло, сенс і суть.
У житті стартуємо – ракети,
Потім нас на звалище несуть.
Але Бог залишиться у тому,
Що зробили для безсмертя ми.
Грається малеча біля дому,
Грає Лірник вам біля тюрми [5, с. 434].*

Осмилюючи своє життя в контексті поетичної самотерапії, спираючись на слова з книги Пророка Ісаї, 25:

«...і витре сльозу Господь Бог із обличчя усякого...», хочу завершити таким висновком:

«Сльозу мені Вітер давно уже витер.

Продув усю душу, провітрив мізки.

Життя мое – творчість, я нинішній – витвір

Своїх і Господніх зусиль на роки [6, с12].

Діалогічна природа комунікації з Іншими, зі світом, з Вищою силою, а також самокомунікації, у тому числі і у формі поетичної самотерапії з часом у процесі саморозвитку творчої особистості набуває полілогічності:

«Мій нескінченний діалог

Із вами і з собою

Триває вже як полілог...

Почую до Відбою

Усе, що в репліках своїх

Ви хочете сказати?

Допоки в Смерть ще не від'їхав –

Кажіть...» [5, с. 501].

Список джерел

1. Карпенко Зіновія; Гуляс Інеса. – Поетична психотерапія як засіб фасилітації духовної трансформації особистості / [Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова](#). – Серія 12. Психологічні науки. Випуск 13(58). – Київ. : 2021
2. Простір арт-терапії: ресурси зцілення: Матеріали XI міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Київ, 3-4 квітня 2014 р.) / За наук. ред. А.П. Чуприкова, Л.А. Найдьонової, О.А. Бреусенка-Кузнєцова, О.Л. Вознесенської, О.М. Скарн. – К. : Золоті ворота, 2014. – 198 с.
3. Козлов А. В. Психіка письменника і персонажів як основа визначення психопоетики, ментальності і духовності твору (замість вступу) / А. Козлов // Літератури світу : поетика, ментальність і духовність. 2013. – Вип. 1. – С. 5–13.

4. Подільська Ольга. Самотерапія. Методи самопомоги. <https://pyrogiv.kiev.ua/yak-dopomogti-sobi-psixologichno/>
5. Рибаченко В.Ф. Лірник. К: Вид-во «Молодь», 2010. 504 с.
6. Рибаченко Віктор. Цикл віршів «Я творю на очах у вас». – Американський Український часопис «Час і Події». : [номер #2022-01. https://www.chasipodii.net/article/27502/](https://www.chasipodii.net/article/27502/)

Салдан Світлана. Музика та її терапевтичний потенціал у світоглядній концепції Р.Штайнера

Кандидат мистецтвознавства, в.о. завідувача кафедри музичного мистецтва, факультету культури і мистецтв Львівського національного університету імені Івана Франка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2877-9282>

E-mail: svitlan.saldan@gmail.com

© Світлана Салдан, 10 лютого 2023 р.

У тезах розглядається терапевтичний потенціал музичного мистецтва за концепцією австро-німецького вченого, філософа, дослідника Рудольфа Штайнера. Зазначається, що витоки основних положень, зокрема про «цілісну» людину та музику як засобу лікування, - ґрунтуються на світоглядній позиції античних мислителів. Спираючись на дослідження сучасної науки, він поглибив вчення про музику як лікувального засобу, що в контексті сьогодишнього військового стану – є вельми актуальним.

Ключові слова: музика, «цілісна» людина, «тон-евритмія», античні філософи, Р.Штайнер.

Останнім часом усе частіше з'являються публікації про ефективне застосування музичного мистецтва як терапевтичного засобу при розладах нервової системи. На жаль, проблеми ментального здоров'я усе більше поглинають сучасне суспільство. Особливо ситуація загострилася в період війни. Насправді, використання музики як способу лікування – теза не нова. Відомо, що її чарівні властивості як ліків використовували від давніх-давен. Проте, знаннями про особливості впливу музичного мистецтва на людський організм, такого звиклого атрибуту людського буття як музика, - володів окремих невеликий прошарок суспільства, своєрідна еліта: жреці, філософи й лікарі. Чому саме вони? Адже, музика супроводжує людину

від народження – до самої смерті й існує стільки, скільки себе пам'ятає людство. У кожного народу є свої музичні традиції, в якому відображаються його глибинні ментальні особливості та характерні риси.

Давніх жреців, філософів та лікарів об'єднувала їх здатність бачити мікро - та макросвіт, буття як єдину цілісну систему з причинно-наслідковими зв'язками. Ці достойні особи, які були вельми шанованою кастою у суспільстві (часто ці іпостасі могли виявлятися в одній особі) вбачали матеріальне й духовне буття як природні елементи існування людини. Можливо, й тоді зародилася традиція називати лікарів «цілителями», що передбачало не тільки оздоровлення пошкодженого елемента людського тіла, а й відновлення його роботи в повноцінній цілісній системі організму, в якому матеріальне (фізичне) вельми залежало від духовного-емоційного стану й навпаки.

Про властивості музики впливати на організм людини вказували піфагорійці. Загалом «слово “музика” мало для давніх греків набагато ширше значення, ніж для нас. У вченні Піфагора та його послідовників, музика була невід'ємною від числа, що виступало ключем до духовного та фізичного всесвіту. Отже, система музичних звуків і ритмів, що знаходить вираження у числах, втілює гармонію космосу і безпосередньо з нею пов'язана» [4, с. 31]. Як зауважує дослідник І.Ксенакіс, музика, у трактуванні піфагорійців існувала для зцілення душі, що в поєднанні з гармонією Всесвіту, через катарсис наповнювала людину гармонією [5, с. 201].

У більш пізніх космологічних вченнях музика розглядалася як посередник між духовним трансцендентним

та матеріальним (фізичним).

Із поступовим накопиченням знань й зростанням науково-технічних здобутків відбулася значна диференціація наук про людину, що торкнулася й медичної галузі й подальшої появи «вузьких» спеціалістів. На жаль, теза про «цілісну» людину стала майже архаїчною. У той уже час наприкінці ХІХ століття з'явилися ґрунтовні наукові дослідження про особливості впливу музики на організм людини та природу музичного сприймання. До прикладу, книга Г.Гельмгольца *Die Lehre von den Tonempfindungen als physiologische Grundlage für die Theorie der Musik* («Учення про слухові відчуття як основа теорії музики») стала справжнім науковим здобутком й віднайшла своїх послідовників по всьому світу. Проте, вчений, визнаючи вплив музики не тільки на духовно-емоційний, а й фізичний стан людини, змушений був погодитися, що намагання підійти до вивчення цього питання з позиції раціональних методів матеріалістичної науки, не пояснює механізм цього процесу, ставить більше питань, а ніж дає відповідей.

Продовжив дослідження Г.Гельмгольца німецький дослідник К.Штумпф, *Tonpsychologie* («Психологія музичного сприймання»), який здійснив спробу заглибитися у теорію почуттів та їх контекст з музичним мистецтвом.

На початку ХХ століття австро-німецький вчений Р.Штайнер повертається до ідеї «гармонії сфер» та «цілісної» людини, яка ґрунтувалася на античній тезі про єдність та взаємозалежність духовного та матеріального начала. У його світоглядній концепції, яку він назвав антропософією («мудрість про людину»), - значне місце відводиться музичному мистецтву, як найкращому засобу, здатному впливати на людину в цілому та, зокрема, на кожну її

життєву систему організму. Тому музичне мистецтво активно використовується у, створеній Р.Штайнером, в так званій вальдорфській педагогіці, що має значне висвітлення у відповідній літературі.

Також він створив нове мистецтво руху - музичну евритмію («тон-евритмія»), яка є не тільки ефектним сценічним видовищем, що об'єднує в єдине ціле музику, рух та кольорову гаму костюму. Учений також створив її лікувальний різновид, який успішно використовується дотепер як терапевтичний засіб у спеціальних лікувальних закладах та школах у різних країнах світу. Він виявив закономірність впливу на організм співу, а також тих чи інших інструментів, зокрема : струнних, духових та фортепіано на кінцівки, голову, органи травлення, а також на нервову систему (відповідно до типу темпераменту), а отже задля терапевтичного ефекту вибір музичного інструменту, на якому гратиме людина не має бути спонтанним.

Висновки. Глибокі різновекторні знання Р.Штайнера поставили його в ряд універсальних вчених, які, подібно до античних мислителів, трактували людину як органічну частину Всесвіту, у якому усе взаємозв'язано. Музичне мистецтво, на лікувальну роль якого вказували ще давні філософи, у трактуванні Р.Штайнера, спираючись на поглиблені наукові дослідження, - отримало новий потенціал, який в контексті воєнної дійсності може знайти активне застосування у роботі з постраждалими. За допомогою сучасних технологій з'являються підстави сподіватись, що усе ж з'явиться цілісне знання про людину й музичне мистецтво та його властивості стануть повноцінним засобом її гармонійного буття.

Список джерел

1. Маркіна Н. В. Музикотерапія як засіб гармонійного розвитку молодших школярів. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/5965> (дата звернення: 26.09.2022).
2. Лосев А.Ф. История античной эстетики. Поздний эллинизм. Харьков: Фолио, 2000. С. 619–630.
3. Штайнер Р. Сущность музыкального / пер. С нем. В.Симонова. Ереван: Лонгин. 2010. 208 с.
4. Grout D. J., Palisca Claude V. A History of Western Music. 5th ed. New York: W.W. Norton & Company, 1996. 843 p.
5. Xenakis I. Formalized Music: Thought and Mathematics in Composition. Bloomington: Indiana University Press, 1971. 387 p.

Фітьо Анжела.

Вплив кіно на людину та вимір виховання її в рольових аспектах кіногероїв

Студентка 2 курсу спеціальності «соціальна робота»
Львівського державного університету безпеки життєді-
яльності

E-mail: anzelka.fito.2003@gmail.com

© Анжела Фітьо, 1 січня 2023 р.

*Ключові слова: кіно, кінофільм, мистецтво, культура, вплив, фільм, суспі-
льство, діяльність, кінотерапія, терапія, розвиток, кіногерої.*

*Мистецтво і культура для людини посідає особливе місце у житті, є елементом урізноманітнення свого дозвілля і важливим явищем у сприй-
нятті людиною для себе нового виду діяльності та впливу на її життя. Серед багатьох галузей мистецького напрямку можна виділити кінофі-
льми, як важливий індикатор інформаційного сприйняття людиною ре-
альності. Кіно дозволяє нам зрозуміти культуру, для суспільства
відкриваються нові емоції, звички, традиції та креативні ідеї. Кіно є од-
ним із багатьох жанрів, який має необхідний шлях до емоційного стану
людини, оскільки спроможне впливати на нашу емоційність, поведінку
та настрої, розвивати фантазію та змінювати нашу підсвідомість. У
практиці психотерапії новим методом до психічного підходу людини та
її емоційного стану є кінотерапія. Цей вид терапії набуває дедалі більшого
поширення серед населення, який заснований на способі роботи з реакція-
ми людини, отриманих під час перегляду фільму та впливу на її психічну
корекцію та цілення.*

Кіно - це вид культури та мистецтва, який широко використовується в сучасному суспільстві, та набуває досить масштабної популярності, вагомий, як метод форми існування й розвитку суспільства. Кожен фільм унікальний за своєю ідеєю та креативністю, має свою частинку

індивідуальності, особливо по своєму переконає, вражає, іноді викликає сильне бажання подивитися, тим самим, приваблює, або лякає своєю загадковістю. Мистецтво кінематографа набуває надзвичайного авторитету серед глядачів. Це та форма, в якій відбивається обличчя сучасної культури, водночас наповнюється відповідними позиціями у суспільстві.

Кінофільми – це спосіб людини задовольнити свої потреби, відпочити, відвернути увагу від проблеми, здебільшого помріяти, пізнати нові реалії, віднайти частинку іншого світу для себе, в результаті таким чином урізноманітнити свою діяльність. Працюючи крізь символічні призми, кінофільми є шляхом у підсвідомість та емоційний простір глядача. Цей вид мистецтва, чи є найпопулярнішим з точки зору пізнавального сприйняття людиною дійсності. Важко ігнорувати та недооцінювати вплив фільмів на людей. Вони визначають погляди й поведінку сучасної людини. Тому дослідження впливу на свідомість зараз дуже актуальне, оскільки воно, в загальних рисах, допомагає зрозуміти первісну природу людини.

Перегляд фільмів люди часто сприймають, як відпочинок від справ, роботи, іноді для того, щоб заповнити своє дозвілля, та здебільшого споріднюють це, як форму розваг. Але мало хто замислювався над тим, як вплив фільмів може впливати на нашу свідомість, поведінку, почуття, емоції та вчинки. Кінематограф зосереджується не лише на тому, щоб звеселяти чи розважати людину, а для того, щоб пізнавально підходити до реального світу, розвиватися, спробувати для себе щось нове, креативне. Кінофільм справляє надзвичайно приємне враження, викликає почуття захопленості, вбирає емоції людини, розвиває уяву, мрійливість, роздум над

власним життям. Кіно – це місце, в якому є своє життя, свій сюжет, думка, емоції, цілі та кіногерої. Кожен факт фільму здатен впливати на людину по-іншому, відкривати власну ідею, донести до глядача бажану і доцільну складову сюжету.

Питанням впливу кіно на суспільство в цілому й на особистість займалася Ганна Чміль, яка є автором наукової монографії “Екранна культура: плюральність проявів”, у якій досліджується насильство, смерть, національна складова в кіно з позицій філософії й психології. В її праці виразно прозвучала ідея про те, що коли людина дивиться фільм, то вона теж є дійовим персонажем, який може продовжити сюжет фільму і в реальному житті.

Вплив фільмів на поведінку людини для кіно властивим є той факт, що воно залишає певну інформацію у підсвідомості глядача. Спостерігаючи, людина може забути про свої проблеми, поринути у світ кіногероїв і спробувати стати одним із них. Іноді можна не збагнути, як ми собі переймаємо певні риси, і діємо на основі наших улюблених кіногероїв. Зміну у зовнішньому, копіювати жести, поведінку, піддаватися впливу добрих якостей, пробувати змінюватися для споріднення. Чи бажали мати магічну, містичну силу, або прирівнювати своє життя із кіногероями.

Найголовніше, що передає фільм - це емоції. Їх неймовірно багато - сміх, радість, ненависть, сум, страх за кіногероя. Фільм містить не лише сюжет, а й візуалізацію: музичний, слуховий, зоровий діапазон, який має також неабияку функцію у сприйнятті людиною даного фільму. Для кожної людини віднайдеться свій жанр кіно, а саме те, що нам необхідно, чого хоче наша підсвідомість, важлива для нашого емоційного стану, варта, щоб задовольнити свої

потреби. В такому випадку інформація, алгоритми дій і шаблони поведінки захоплюють захисні системи особистості та залишаються глибоко в душі глядача. Після перегляду нам часто хочеться поділитися враженнями із близькими людьми, обговорити, висловити свої думки, переосмислити своє життя.

У практиці соціальної роботи, психології – є поширені терапії, що застосовуються для допомоги людині в кризовій ситуації, яким властиві ігрових методів із використання різноманітних практик, для оцінювання необхідних для роботи із клієнтами їх емоційного стану. Одним із таких є – кінотерапія. Перша книга про кінотерапію належить італійському психологу і філософу Антоніо Менегетті. Як сказав сам Менегетті, ця кінотерапія виникла випадково. Одного разу, подивившись разом фільм із друзями та спостерігаючи за дружньою суперечкою, він зрозумів, що кожен учасник дискусії наполягає на своїй точці зору. І всі вони були різноманітними. Він виявив, що кожен учасник описує фільм, розмірковуючи над власним життєвим досвідом. Це його захопило, і здалося цікавим до вивчення та дослідження, йому надало це більшого натхнення, тому він продовжив вивчати вплив фільмів на людей.

Кінотерапія - це методи, які засновані на способі роботи з реакціями людини отримані під час і після перегляду фільму, і направлене на його психічне зцілення. Здебільшого звучить, як звичайний перегляд фільму, але і тут знайдуться свої переконання та нюанси. Учасник кінотренінгу проявляє свої особистісні якості, переглядаючи фільм та аналізуючи власне сприйняття образів у фільмі. Це творчий процес самоусвідомлення та осягнення важливих факторів, який дає можливість свідомо коригувати та адаптувати власні дії.

Такий вид терапії проводиться в присутності психолога, під час якого перегляд фільму властиве обговорення, ділення власними реакціями та думками.

З людиною в сучасному суспільстві трапляються кризові ситуації, безвихідне рішення, це може стосуватися її взаємини із сім'єю, проблеми на роботі, почуття несприйняття та незадоволеності собою, конфлікти, психологічне чи сексуальне насильство. Кінотерапія - є витонченим і сильним інструментом для самодіагностики і невідомої корекції сфери психосоціального емоційного стану. На сеансах учасники можуть розв'язувати особистісні проблеми, обговорювати власний набутий досвід, ділитися враженнями. У фільмі, як і в житті герої роблять помилки такі, які можуть бути в реальному світі. Коли ми вчинили не зовсім правильно та гідно, дивимосся фільм, тим самим намагаємося мислити про нашу схожість з героєм, пробуємо виправляти наші помилки. Або засуджувати себе за те, що вчинили, чи за невеликі проблеми. Такий метод намагається донести до людини, щоб спробувати побачити вихід із такої ситуації через гру кіногероїв. Людина замислюється про свої вчинки, в голові виникає багато думок, навіть маленьким дрібничкам людина приділяє велику увагу.

Здебільшого під час терапії активно залучений клієнт, а наставник дає свої поради, контролює, надає рекомендації й направляє в правильне річище. Але і самому без психолога можна зорієнтуватися над своїми вчинками та проблемами, і спробувати зробити корекцію у своїх думках. Надзвичайно цікавою щодо визначення цієї думки, її важливих принципів та визначених завдань, що нею гарантуються, є позиція

американського дослідника, доктора, письменника Гарі Соломона. Він з раннього дитинства великий шанувальник кіно, та мав неабиякий складний життєвий шлях. Одного разу, у дорослому віці, він втратив усі свої кошти. І як писав сам Соломон, “опустився у всі тяжкі”. Він піддався впливу наркотичних засобів та алкоголю, зовсім перестав жити нормальним життям і це могло його знищити. Як не дивно, але саме фільми допомогли йому вчасно зупинитися. Він підкреслив цілющу силу фільмів і назвав їх цілеспрямованими, що під час перегляду кіно можна усвідомити всі свої плюси та мінуси, порівняти із життям, яку грають актори. “Кінотерапія - це процес, за допомогою якого кінофільми чи телевізійні фільми на великих екранах використовуються в терапевтичних цілях”, - сказав Гері Соломон. Він наголошував на зцілювальну властивість фільмів, назвавши їх “цілющим інструментами”, а процес кінотерапії - “зцілююча подорож”.

Фільм передає глядачеві певну інформацію, здебільшого іноді виховує людину, повчальним змістом. Фільм дозволяє людині задуматися над сенсом, метою та темою сюжету.

Отже, існує декілька типів сприйняття того факту, що відбувається під час перегляду фільмів, і який він має вплив на особистість. Одним випадком є те що, коли людина дивиться фільм її базова мета є здебільшого задовольнити свої потреби, відпочити, тобто різноманітити життя. Таким чином, вплив фільму відбувається, але зовсім маленька його частинка, і в такому випадку фільм доволі швидко забувається і не несе кардинальних нюансів та змін у сприйнятті людини. Наступний випадок - це коли людина досить серйозно відноситься до того, що вона побачила в сюжеті фільму. Наприклад: шукає схожість зі своїм життям,

порівнює їх, копіює поведінку і жести кіногероїв, приміряє їх ролі зі своєю індивідуальністю. Піддається інноваційному впливу сюжету фільму.

Про кінофільми можна говорити дуже багато та досліджувати його вплив на суспільство, адже кожного разу будуть відкриватися креативні ідеї, нові дослідження та спостереження.

Кожна людина особлива, цікава та унікальна по-своєму, може розповідати про свої почуття, обмінюватися своїми думками та вкладати зусилля на зміцнення себе в дозвіллі та між громадою. А культура та мистецтво будуть утворювати в одне ціле сукупність існування людини та її загального розвитку.

Список джерел

1. Бутмарчук С.В. Кінотренінг як один з інтерактивних методів роботи психолога з батьками, педагогами та підліткам "Фастівський ліцей-інтернат"- Фастів, 2019 - 76 с.
2. Вознесенська О. Л., Голубева О. Є. Використання кінотерапії як форми медіа-освіти / О. Л. Вознесенська, О. Є. Голубева // Наукові студії із соціальної та політичної психології: 36. статей / АПН України, Ін-т соціальної та політичної психології; Редкол.: С. Д. Максименко, М. М. Слюсаревський та ін. – К.: Міленіум, 2008. – Вип. 19 (22). – С. 332–339.
3. Красін С.А. [Вступ до режисованої фільмотерапії](#) / С.А. Красін.— Харків : ФОП Рубашкін, 2018 — 84 с.
4. Чміль Г. П. Екранна культура: плюральність проявів. – Харків: Крук, 2003. – 336 с.

Лозинський Олег. Тонізуюча взаємодія особистості з мистецькими творами

Канд. психол. наук, ст. вик. кафедри соціальної роботи, управління та суспільних наук Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, керівник ГО «Львівський аналітичний дім»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3435-5753>
E-mail: lviv-forum@ukr.net

© Олег Лозинський, 27 лютого 2023.

Проаналізовано значення мистецтва у психо-соціальній реальності. Представлено аналіз впливу мистецьких творів на особистість. Висвітлено результати анкетувань щодо кіномистецьких уподобань студентської молоді, проведених у 2018 і у 2022 рр.

Ключові слова: «буденна», «екстремальна», «незвичайна» (мистецька) реальність; кіномистецтво, кіножанри; кінематографічні уподобання.

Актуальність проблеми. Соціальні компоненти природи людини відіграють відчутні впливи на психологічний стан особистості. Недарма в сучасних умовах «інформаційні спецоперації» є одним з дієвих засобів ведення гібридних війн, що можуть суттєво повпливати на моральний дух громадян, військовослужбовців, політичного керівництва країни. Тому важливо більш уважно аналізувати, зокрема впливи на людей таких комплексних засобів, яким є мистецтво у різноманітних його галузях, стилях та жанрах.

Метою статті є проаналізувати зв'язок мистецтва з психологічним тонусом особистості та окремих груп громадян. При цьому ми маємо намір звернути увагу на такі завдання: 1) ідентифікувати місце мистецтв у структурі людської життєдіяльності; 2) проаналізувати особливості взаємодії людини з творами мистецтва; 3) на основі

зібраного лонгітюдного емпіричного матеріалу проаналізувати пріоритетність різноманітних жанрів кіномистецтва серед студентської молоді з метою виявлення емоційно-психологічних тенденцій, що зазнає молодь в умовах військового стану в Україні.

Ступінь розробленості проблеми. Вивчення впливу мистецтва на особистість має тривалу історію, оскільки різноманітні види та жанри мистецтва не одне тисячоліття супроводжують розвиток людства, складають серцевину національних культур, а артефакти культури і мистецтва визнано духовною спадщиною, що оберігається міжнародним правом. Знищення мистецьких творів кваліфікується як важкий військовий та цивільний злочин. Перелік мислителів, що досліджували непересічне значення впливу мистецтва на людину та суспільство започаткував Арістотель у творі «Поетика», його ідеї активно розвивали численні мислителі, культурологи, психологи, політологи, історики у наступні сторіччя [1; 2]. Водночас важливо і надалі продовжувати вивчати специфіку взаємодії людини з творами мистецтва, зокрема залучаючи емпіричні методи дослідження.

1. Людина у силу різноманітних життєвих обставин проживає «буденну», «екстремальну» чи «незвичайну» реальність.

Перебуваючи у «*буденній*» реальності, людина психологічно переживає монотонію, рутинність дій, надмірну розтягнутість подій та віддаленість (або й недосяжність) результату, відсутність особистого смислу у виконуваних діях, духовну втому, може втрачати жвавість сприйняття до-вкілля та лабільність мислення. Щоденний ритм зусиль в

домі чи на роботі з часом психологічно пригнічує людину, не дає їй відчуття задоволення та сенсу власного життя.

«**Екстремальна**» *реальність* накладає на людину надмірні фізичні навантаження, часові обмеження, фінансово-матеріальні втрати, підвищений ризик допущення невдач чи фатальних помилок, травматизм, спричиняє фізичне та психічне виснаження. Це життєдіяльність людини в екстремальних ситуаціях війни, пожеж, землетрусів та стихійних катастроф чи в екстремальних фінансових умовах із значними збитками. Боротьба за виживання – щоб не загинути, не зазнати каліцтва, вижити в умовах обстрілів, холоду, без даху над головою, без харчів чи води, щоб порятуватись у ситуаціях банкрутства - це стресовий стан, який руйнує людину на рівні фізіології та психіатрії.

Мистецтво є альтернативою до «буденної» та «екстремальної» реальності, оскільки формує символічний простір «*незвичайної*» *реальності*, в якому особистість може відновитись для подальшого життя. Мистецтво можемо назвати або *квазі-реальністю*, або *гіпер-реальністю*. Й. Гейзінга цю «незвичайну» реальність назвав «грою» [3], однак слово гра не завжди і не цілком адекватно передає сутність «незвичайної» реальності (оскільки, зокрема, до неї належать різноманітні суспільні явища та форми діяльності як от *політика, релігія, війна, спорт, громадська діяльність, волонтерство, благодичність, різноманітні мистецтва, освіта, наука, високотехнологічні виробництва, сфера рекреації* та ін.).

Мистецька «гіпер-реальність» це – найдинамічніша, найконцентрованіша, найосмисленіша форма людського життя, в яку люди вкладали і вкладають найкращі і найпередовіші технологічні, інтелектуальні розробки та ноу-хау. Твори філософії, архітектури, скульптури, живопису,

літератури, ужиткового, просторово-містобудівного, сценічно-драматичного, музичного мистецтва різних історичних епох формують *«рукотворне середовище»*, вкрай необхідне для подальшого вдосконалення людини, здатне давати їй наснагу у досягненні «вищих» мотивацій (пізнання, самореалізації, морального обов'язку).

Одною з важливих особливостей «мистецтва» є специфічний «просвітлений» стан свідомості, який виникає завдяки залученню людини до процесу творення або співтворення у якості ініціатора, співучасника, глядача, слухача, читача, користувача.

2. Зосередимо увагу на особливостях взаємодії людини з творами мистецтва, таких як:

- *зволікання* – мистецький твір тримає увагу глядача прихованням певної інформації, відтермінуванням розв'язки (сценарні прийоми «перешкода», «таємниця» - ефект незавершеної дії);
- *анагноризм* (виявлення, упізнання) – відбувається зустріч із «невідомим», «непередбачуваним», «несподіваним», заволодіння «забороненим», це мистецький прийом «новини» (у кожній сцені/акті є мікро-новина; фінальна ж новина «розставляє усі крапки на і»);
- *емоційна напруга* - зустріч з небезпечними обставинами (сценарний прийом – «загроза»);
- *спів-переживання* різноманітних межових емоцій – лють, страх, сором, ненависть, розпач, горювання, подив, захоплення, сміх, грайливість, кокетливість і безліч інших емоційно-тілесно-фізіологічних проявів, без яких особистість переживає «емоційне голодування» (депривацію);

- *музичне* відображення емоцій та почуттів, завдяки високому рівню музичного мистецтва у театральних виставах та кінофільмах;
- *гіперболізація* – споглядання «гірших» та «кращих» людських характерів і стосунків (смішних – у комедіях; благородних, вишуканих, сміливих – у трагедіях), і водночас – діяльних персонажів (позитивних, негативних), що невідворотно рухаються до своєї мети;
- *ідентифікація* з протагоністами – емоційне захоплення позитивними персонажами, що співзвучні з *альтер-его* людини – матеріалізують уявлення про найкращі людські характери, уміння, вчинки і т.п.;
- *лаконічність* і динамізм подій – гіпер-концентрована мистецька реальність, яскравість, повнота життя, стрімкий рух до отримання розв'язки і результату тощо;
- *майстерність* задуму автора та утілення виконавців – режисера, письменника, композитора, оператора, художника, хореографа, актора та інших спеціалістів.

Сумарно «неймовірна» мистецька реальність, з одного боку, нібито відволікає на певний час людину від власних проблем, «м'яко» залучає її в цілісну, вражаючу, завершену міні-історію, допомагає вивільнити накопичені емоційні напруження. А, з другого боку – спонукає до духовної роботи, інтелектуальних інсайтів (візії життя та різноманітних його граней), що переживається як морально-естетичне задоволення. У цьому проявляється «тонізуючий» вплив мистецької реальності на душевний стан людини, що визволяє, підносить її дух над коловоротом буття, дарує свободу, нахнення, віру у власні сили [5].

3. Нами у 2018 р. та 2022 р. проведено анкетування студентської молоді (110 осіб, з них 70% дівчат, 30% хлопців)

щодо кінематографічних творів, які їм винятково сподобались [5]. Метою такого емпіричного дослідження було проаналізувати які мистецькі жанри привертають увагу молодих людей. У табл. 1 подано перелік обраних респондентами кінотворів, представлено характер їх впливу на глядача. На діаграмах 1 та 2 подається соціологічний аналіз емпіричного матеріалу щодо кінематографічних уподобань студентської молоді (перший зріз був проведений у 2018 р., другий зріз – сумарно 2018 і 2022 рр.).

Табл.1. Перелік обраних респондентами кінотворів

Жанри, фабула, засоби	Назви уподобаних фільмів
Розважальні жанри: «легкі», позитивні емоції, сміх, іронія	
Молодіжна комедія (5,5%) Фільм про молодь, її проблеми. Бійки, негативні звички. Романтизм, еротизм.	«Кохання та інші ліки» (США, 2010); "Фокус" (США, 2015), «Завжди кажи «Так»» (США, 2008), «Спіймати Кайдаша» (Україна, 2020).
Сімейний фільм (7,6%) Розраховані на різні вікові групи для перегляду всією сім'єю. Гіперболізація характерів. Колізії між родичами, друзями сім'ї.	«Пелікан» (Франція, Греція, 2011), «Сам у дома» (США, 1990), «Чарлі і шоколадна фабрика» (2005), «Дорога Елеонора» (США, 2016), «Бог не помер» (США, 2014); «Різдво з тобою» (США, 2022), «Сам удома 1» (США, 1990).
Жанр фільм катарсису : «сильні» переживання	
Драма (30%) Соціальний, історичний, побутовий сюжет з гострим конфліктом, який розвивається в постійній напрузі. Розкриття психології персонажів. Еволюція характерів, виявлення причин вчинків героїв.	«Поводир» (Україна, 2014), «Жива» (Україна, 2016), «Хатико: найвірніший друг» (США, Великобританія, 2008), «Людина дощу» (США, 1988), «Одержимість» (США, 2014), «Винні зірки» (США, 2014), «Мирний воїн» (Німеччина, США, 2006), «Щоденник пам'яті» (США, 2004), «Недоторканні» (Франція, 2011), «Поспішай кохати» (США, 2002), «Прихована краса» (США, 2016), «Титанік» (США, 1997),

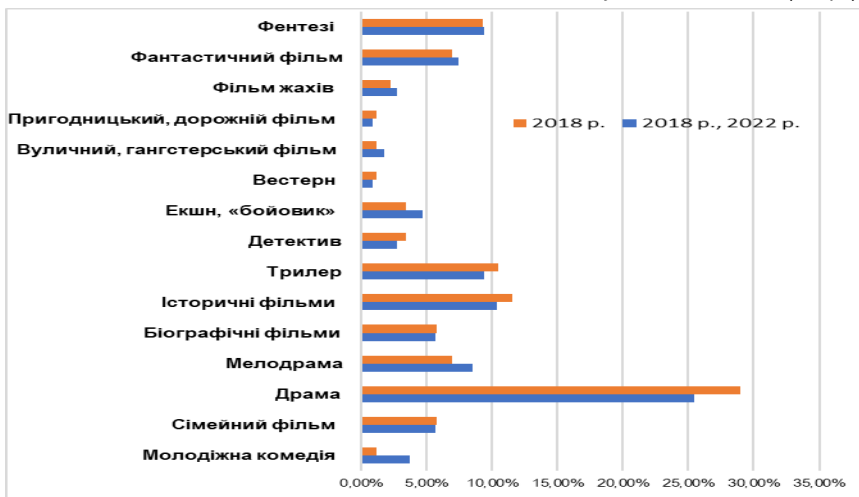
	<p>«Хороші діти не плачуть» (Нідерланди, 2012), «Гіркі жнива» (Канада, 2017), «Все ще Еліс» (США, 2014), «Втеча з Гулагу» (Німеччина, 2001), «Вище неба» (США, 2009), «Хлопчик в полосатій піжамі» (Великобританія, США, 2008), «Ідеальні незнайомці» (Італія, 2016), «Малена» (Італія, 2000), «Реквієм за мрією» (США, 2000), «Щось не так з Кевіном» (Великобританія, 2011);</p> <p>«Перл-Харбор» (США, 2001), «Снайпер. Білий ворон» (Україна, 2022), «Таємний щоденник Симона Петлюри» (Україна, 2018), «Винні зірки» (США, 2014), «Винні зірки» (США, 2014).</p>
<p>Мелодрама (9,8%) Розкриття духовного і чуттєвого світу героїв в особливо яскравих емоційних обставинах. Контрасти: добро і зло, любов і ненависть, гідність і підлість. Драматичний сюжет, що закінчується хеппі-ендом.</p>	<p>«Амелі» (Франція, Німеччина, 2001), «Три метри над рівнем неба» (Іспанія, 2010), «Надзвичайно красивий» (США, 2011), «Гордість і упередження» (США, Франція, 2005), «Клятва» (США, 2012), «Джейн Ейр» (Великобританія, США, 2011);</p> <p>«Рання пташка» (Туреччина, 2018), «Пурпурові серця» (США, 2022), «За п'ять кроків до кохання» (США, 2017).</p>
<p>Жанр пізнавальних фільмів : ознайомлення з новими знаннями</p>	
<p>Біографічні фільми (6,5%) Розповідає про долю знаменитої або відомої особистості. Драма, деякі поєднують у собі комедію, бойовик.</p>	<p>«Цілюща любов» (Італія, 2007), «Еверест» (США, Великобританія, 2015), «Діана: історія кохання» (Великобританія, Франція, Бельгія, Швеція, 2013), «Едді «Орел»» (Великобританія, 2016), «Страсті Христові» (США, 2004);</p> <p>«Гарний хлопчик» (США, 2018).</p>
<p>Історичні фільми (13%) Високо бюджетні, фільми з гарними костюмами та декораціями, зі значними</p>	<p>«Жанна Д'арк» (Франція, 1999), «Лі Джин» (Півд. Корея, 2004), «Спасити рядового Раена» (США, 1998), «Бен</p>

<p>масовками. Зображуються конкретні історичні епохи, події та особистості минулого з елементами пригодницького фільму та бойовика. Історико-біографічні – про реальних історичних діячів. Історико-пригодницькі – про вигаданих персонажів з акцентом на пригоди.</p>	<p>Гур» (США, 1959), «Ной» (США, 2014), «Коріолан» (Великобританія, 2011), «Червоний» (Україна, 2017), «Незламна або битва за Севастополь» (Україна, 2014), «Чудо на Гудзоні» (США, 2016), «З міркувань совісті» (Австрія, США, 2016)</p> <p>«З міркувань совісті» (США, Австралія, Велика Британія, 2016)</p>
<p>Інтелектуальні кіножанри: емоції страху, тривоги, інтриги</p>	
<p>Трилер (9,8%) Зображення негативних персонажів, які вчиняють злочини, насилля. Інтенсивні емоції глядачів. Нагнітання тривожного очікування (саспенс).</p>	<p>«Зелена миля» (США, 1999), «Запит в друзі» (Німеччина, 2016), «Престиж» (США, Великобританія, 2006), «Вихідний код» (США, Франція, 2011), «Спліт» (США, 2017), «Чорний лебідь» (США, 2010), «Область темряви» (США, 2011), «Фатальна пристрасть» (США, 2015), «Тривожний виклик» (США, 2013);</p> <p>«Там, де раки співають» (США, 2020).</p>
<p>Детектив (3,3%) Кримінальний пригодницький фільм, в яких розкривається певна таємниця, пов'язана зі злочином. Експлуатують бажання глядача зазирнути в злочинний світ. Інтелектуальна гра у розслідуванні заплутаної кримінальної справи (злочину), обставини якої невідомі і мають бути виявлені.</p>	<p>«Суддя» (США, 2014), «Острів проклятих» (США, 2010), «Ангели і демони» (США, 2009).</p>
<p>Жанр фільмів-дії : емоції захоплення, збудження</p>	
<p>Екшн, «бойовик» (5,5%) Нестримні дії: бійки, автомобільні переслідування, вибухи, стрілянина. Показує самостійні намагання героя відновити справедливість, що нерідко переростає у маленьку війну. Величезні бюджетні витрати на спецефекти та автомобільні переслідування. Демонстрація вправності героя в бойових мистецтвах. Жіночі персонажі – приз для</p>	<p>«Ультраамериканці» (США, Швейцарія, 2015), «Джон Уік» (США, 2014), «Темний лицар» (США, Великобританія, 2008);</p> <p>«Захар Беркут» (Україна, США, 2019), «Джон Уік» (США, 2014)</p>

переможця. Фінал – головний герой вбиває антигероя.	
Вестерн (1,1%) Історія про життя напівкочового мандрівника, ковбоя, самотнього рейнджера в конфлікті з корінними жителями, розбійницькими бандами на «дикому заході» США, Канади. Поеднує комедію, детектив, трилер.	«Мільйон способів втратити голову» (США, 2014).
Вуличний, гангстерський фільм (2,2%) Розбірки між бандами гангстерів, і гангстерів з поліцією. Зображення дегуманізму суспільства, негативних наслідків урбанізації. Вулиця зображується як руйнівне середовище у житті звичайного обивателя. Герої покидають безпечне місце (дім) і потрапляють у небезпечні пригоди (вулиці), а у фіналі повертаються до звичного життя.	«Кримінальне читиво» (США, 1994); «Круелла» (США, 2021).
Пригодницький, дорожній фільм (1,1%) Сюжет зосереджений навколо дорожньої подорожі. Історія мандрівки, в ході якої герой змінюється, зростає, вдосконалюється. Акцент на винахідливості героя, виплутуватися зі складних ситуацій. Відсутність насильства. У фіналі хеппі-енд.	«Їж, молись, люби» (США, 2010).
Жанр фільмів - зустрічі з неймовірним	
Фільм жаків (3,3%) Ставить за мету налякати глядача, вселити почуття хвилювання, моторошного жаху, нестерпного очікування чогось жахливого. Страх реалізується на екрані несподіваними сюжетними поворотами, катастрофічними і небезпечними подіями, моторошними образами.	«Лялька» (США, 2016), «Бабадук» (Австралія, 2014); «Не хвилюйся, серденько» (США, 2022).
Фантастичний фільм (8,7%) Образи, події й антураж фантастичних фільмів відсторонені від повсякденної реальності для враження і розваги глядача.	«Розділювач» (Німеччина, США, Канада, Франція, 2011), «Люсі» (Франція, США, 2014), «Життя та мета собаки» (США, 2017), «Хранителі» (США, 2009), «Голодні ігри» (США, 2012), «Пан ніхто» (Бельгія, Франція, Канада, 2009),

	«Початок» (США, 20120); «Дружина мандрівника в часі» (США, 2007).
<p>Фентезі (10,1%)</p> <p>Історії відбуваються у вигаданих світах, де чари, магія, чудеса, пророцтва та інші надприродні явища є звичною справою. Теми запозичені з міфології та фольклору. Фантастичні пригоди відважних героїв та героїнь, їх подорожі підземеллями та сутички з смертоносними монстрами, драконами і таємничими світами. Фентезійний світ керується законами, які сам створює, дозволяючи використання магії та інших фантастичних прийомів, однак залишаючись внутрішньо цілісним. Виписування дрібних деталей фантастичного світу.</p>	<p>«Фантастична четвірка» (США, 2002), «Той, хто біжить в лабіринті» (Мексика, 2014), «Красуня і чудовисько» (США, 1991), «Пробудження» (США, 2016), «Великий добрий велетень» (США, Великобританія, 2016), «Гаррі Потер і філософський камінь» (Великобританія, США, 2001), «Виживуть тільки коханці» (Німеччина, Великобританія, США, 2013), «Боги Єгипту» (США, Австралія, 2016);</p> <p>«Вартові Галактики» (США, 2014), «Вічне сяйво чистого розуму» (США, 2004).</p>

Діаграма 1. Соціологічний аналіз емпіричного матеріалу щодо кіновподобань студентської молоді (жанри)

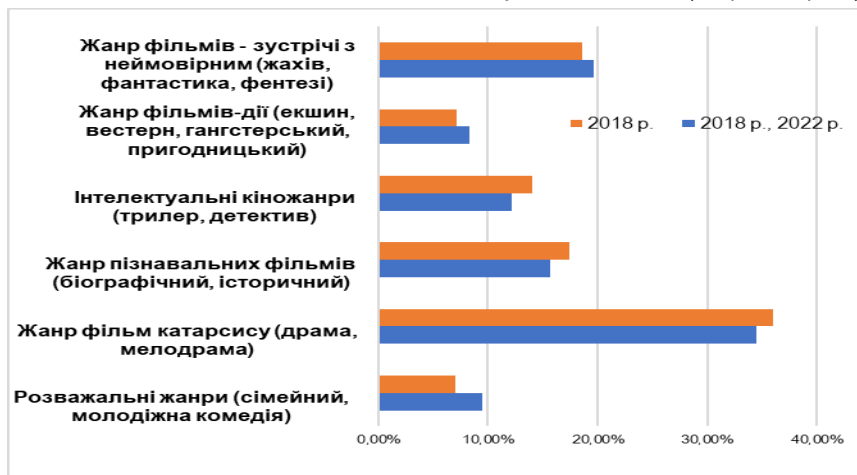
Оцінюючи діаграми (діаграма 1, 2), можемо помітити, що

загалом естетичні пріоритети молоді зберігаються більш-менш сталими, найбільше їм запам'ятались *фільми-драми, історичні кінофільми, трилери, фентезі*. Жанр фільмів катарсису загалом отримав 34-36% глядацьких симпатій. Другі позиції посіли стрічки жанрів «зустрічі з неймовірним» (18,6-19,7%).

Водночас можемо помітити, що порівнюючи усі обрані кінострічки (2018, 2022) з обраними кінофільмами у 2018 р., то помітно зросла на сьогодні кількість уподобаних фільмів, знятих у жанрах *молодіжної комедії, мелодрами, екшн*. Зріс запит на *розважальні жанри* (з 7% до 9,5%), а також на жанри «зустрічі з неймовірним» (з 18,6% до 19,7%).

Менш популярними у 2022 р. стали *жанри пізнавальних кінофільмів* (біографічні, історичні) з 17,4% до 15,7%; *інтелектуальні кіножанри* (трилер, детектив) з 14% до 12,2%, а також жанр фільму катарсису з 36% до 34,5%.

Діаграма 2. Соціологічний аналіз емпіричного матеріалу щодо кіновподобань студентської молоді (жанрові напрями)

Подібні хоч не надто значні зміни у кіно-уподобаннях студентської молоді, на нашу думку, можуть бути

спричинені несприятливою соціальною реальністю – війною на українській землі, щоденними повідомленнями в ЗМІ про руйнування, трагедії, загиблих мирних громадян.

Екзистенційні сучасні небезпеки зменшили запити на кінофільми, де глядачам доводиться заглиблюватися в історію або розслідування детективних сюжетів. Психіка захищається від травматичної інформації, а тому зріс попит на кіножанри, де можна на 1-1,5 години поринути у фентезійний кіносвіт, який дарує веселі легкі емоції, спілкування молоді, мелодраматичні романтичні фільми, в яких змальовано чуттєвий світ героїв, що закінчується хеппі-ендом. Такими ж емоційно-позитивними є екшн-фільми, у яких супер-герой самостійно відновлює справедливість, знищує підступних ворогів, отримує любов чарівної красуні.

Висновок. Отже, мистецтво загалом і, зокрема кіномистецтво – є м'якою і ефективною формою психологічного відновлення людини. *Тонізуючий вплив мистецтва* стає особливо доречним для виходу людини з «коловороту» щоденної малосенсовної буденності та після надмірних екстремальних навантажень. Ці висновки підтверджуються результатами наведеного вище аналізу емпіричних даних.

Перспективи подальших досліджень. Слід розширити обсяги такого плану досліджень, застосовуючи лонгітюдні зрізи впродовж тривалого часу, залучаючи різні демографічні групи респондентів.

Список джерел

1. Арістотель. Поетика / Пер. з старогрецької Бориса Тена. К.: Видавництво «Мистецтво», 1967. 132 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Aristotle/Poetyka_vyd_1967.pdf?

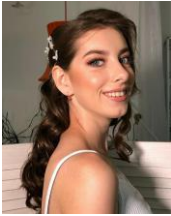
[PHPSESSID=e7vpsp4ijehpr1ndjavpavbvo1](#)

2. Васянович Г.П. Педагогічна естетика: навчальний посібник / Г.П. Васянович. Львів: Норма/, 2021. 464 с.
3. Хейзінга Й. Homo ludens. <https://knizhnik.org/johan-hejzinga/homo-ludens-chelovek-igrajuschij/1>
4. Дорошенко Е.Ю., Гурєєва А.М., Черненко О.Є. Терапевтичні вправи Тема 1. Механізм лікувальної дії терапевтичних вправ на організм людини. Метод. рекомендації для самостійної роботи студентів II курсу медичних факультетів спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія». Запоріччя: Видав. центр Запорізького державного медичного універ-ту, 2019. 30 с. http://dspace.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/12887/1/%D0%A1%D0%A0%D0%A1%20%E2%84%961_%D0%A2%D0%92.pdf
5. Лозинський О., Кожушко-Лозинська І. Кінематограф як об'єкт психологічного дослідження. <https://oldena.lpnu.ua/bitstream/ntb/42048/1/79-96.pdf>

Частина 2. Аналіз творів кіномистецтва

Биньо Людмила.

Структурний аналіз кінотвору «Дружина мандрівника в часі»

Студентка 2 курсу спеціальності «соціальна робота» Львівського державного університету безпеки життєдіяльності
E-mail: bynioludmyla30@gmail.com

© Людмила Биньо, 20 грудня 2022 р.

Рік створення 2007, світова прим'єра фільму відбулась 14 серпня 2009 року. Країна виробник - США.

Імена головних акторів : Хейлі Маккан, Фіона Рейд, Філіп Крейг, Татум Маккан, Стівен Тоболовські, Рон Лівінгстон, Рейчел Мак-Адамс, Мішель Нолден, Меггі Касл, Ерік Банна, Джейн Маклін, Бруклінн Пру, Брайан Біссон, Арлісс Говард, Алекс Ферріс.

Жанровий напрям: Фільм-зустріч з неймовірним.

Назва кіножанру : Науково – фантастичний роман.

Імена головних персонажів : Ім'я головного героя (протагоніст): Генрі Детембл.

Структура кіносюжету.

Короткий зміст (фабула) першого акту (знайомство): Це історія про чиказького бібліотекаря Генрі Детембле (нар. 1963) (Ерік Бана) і його дружину Клер Ебшир (нар. 1971) (Рейчел Мак-Адамс), художницю, що робить скульптури з паперу. Генрі хворий рідкісним генетичним захворюванням — хрононедостатністю, що мимоволі змушує його подорожувати в часі. Коли 20-річна Клер зустрічає 28-

річного Генрі в бібліотеці Ньюберрі в 1991 році, він її ніколи раніше не бачив, хоча вона знала його більшу частину свого життя.

Подорожі Генрі в часі починаються в 5-річному віці, що врятувало його від загибелі в автокатастрофі. Зазвичай він переміщається вперед і назад відносно свого власного життя. Від нього не залежить, куди, коли і на скільки він зникає. Його місця призначення пов'язані з його підсвідомістю, найбільш часто він потрапляє в місця і час, пов'язані з його власною історією. Часто подорожі викликаються яким-небудь стресом. Генрі нічого не може взяти з собою ні в минуле, ні в майбутнє, він з'являється голим і вимушений шукати собі одяг і їжу. Він набуває цілого ряду навичок виживання, таких, як злом замків, самозахист і кишенькова крадіжка. Багато чого з цього він вчиться від більш старшого самого себе.

Фабула другого акту (розвиток подій): Одного разу їхні лінії життя сходяться в реальному часі в бібліотеці — їхня перша зустріч у його хронології — і Генрі починає подорожувати в дитинство і юність Клер в Мічиган, початок 1977 року, коли Клер 6 років. В одне зі своїх перших відвідувань (з її точки зору) Генрі дає їй список дат своїх появ, Клер записує в свій щоденник і завжди пам'ятає, що йому потрібно принести одяг і їжу. З часом їхні стосунки стають дуже тісними. В останній візит Генрі в юності Клер в 1989 році, коли їй було 18 років, Генрі її вперше поцілував. Після цього вона його не бачила два роки до зустрічі в бібліотеці.

Клер і Генрі одружилися, причому молодий Генрі несподівано зникає з церемонії, а замість нього з'являється 40-річний Генрі. Незабаром радість подружжя затьмарюється появою з майбутнього Генрі, який

смертельно поранений з вогнепальної зброї. З заведенням дітей у подружжя проблеми: припускають, що генетична аномалія у спадок дістається плоду і він теж подорожує, що закінчується викиднем у Клер. Після декількох викиднів Генрі, бажаючи запобігти майбутньому болю Клер, таємно робить собі вазектомію. Але одного разу до Клер Генрі приходиться з минулого (роки до нинішнього) і після ночі любові з ним Клер знову вагітніє. Але цього разу все закінчується добре: у них народжується дочка Альба (Гейлі Маккканн), яка має таке ж генетичне відхилення, але, на відміну від Генрі, має деякий контроль над цим. Незадовго до її народження Генрі потрапляє в майбутнє і зустрічає 10-річну Альбу на екскурсії в школі і дізнається, що він помре, коли їй буде п'ять років.

Фабула третього акту (розв'язка): В 43 роки, свій останній рік життя, Генрі здійснює подорож у зимовий час і за ним починають гнатися. Він забирається у вагон товарного потяга, але його замикають, і він сильно замерзає. Через переохолодження та обмороження йому роблять операцію на нозі, коли він повертається у сьогодення, і в результаті йому доводиться на декілька місяців сісти в інвалідний візок. Генрі і Клер обоє знають, що, не маючи можливості нормально пересуватися під час своїх подорожей, він помре в найближчій з них. У підсумку так і трапляється: напередодні Нового 2006 року Генрі потрапляє в мічиганський ліс 1984-го року, і в нього випадково стріляє на полюванні батько Клер (він цілився в оленя, але промахнувся). Генрі повертається у сьогодення і помирає на руках Клер і Альби.

Але 4 роки по тому Генрі з минулого ще раз з'являється в

життя Клер. Генрі знаходить одяг на тому ж місці, що й раніше, в мічиганському лісі, спочатку він зустрічає Альбу, яка грається з друзями, Альба кличе Клер, а коли та приходить, він говорить Клер, що не сказав їй, що ще прийде, щоб вона не провела все своє життя в очікуванні. Після цього він знову зникає...

Характер психологічного впливу (домінуючі емоції, враження): Мої враження від перегляду науково – фантастичного роману «Дружина мандрівника в часі» дуже позитивні, адже не часто на екранах можна побачити таку цікаву і вражаючу історію двох людей.

Приклади сценарних «гачків».

Перешкода: Постійні зникнення мандрівника у часі Генрі Детембла.

Загроза: Зникнення, опинення головного героя у не зручних ситуаціях, смерть.

Таємниця: Рідкісне генетичне захворювання — хрононедостатність.

Новина: Історія кохання у не звичайній ситуації.

Войналович Оксана. Структурний аналіз кінотвору «Час»

Студентка 2 курсу спеціальності «соціальна робота»
Львівського державного університету безпеки жит-
тедіяльності

E-mail: voynovichoksana@gmail.com

© Оксана Войналович, 20 грудня 2022 р.

Рік створення 2011 рік. Країна виробник - США

Імена головних акторів : Аманда Сейфрід, Джастін Тімберлейк, Олівія Вайлд, Меттью Бомер, Кіліан Мерфі.

Жанровий напрям: фільми-дії.

Назва кіножанру: триллер, фантастичний фільм.

Ім'я головного героя (протагоніст): Вілл Салас.

Ім'я антигероя (антагоніст): Леон (хронометрист).

Імена героїв другого плану: Рейчел Салас, Генрі Гамільтон.

Структура кіносюжету.

Фабула першого акту: В недалекому майбутньому буде світ, в якому ген старіння переможено, а заради профілактики перенаселення час життя став валютою і платою за розкіш і задоволення своїх потреб. Багаті можуть жити вічно, а біднякам доводиться торгуватися за безсмертя. Головний герой — простий хлопець з нетрів, Вілл Салас.

Фабула другого акту: Вілл Салас став володарем часу довжиною в понад століття, який подарував йому такий собі Генрі Гамільтон, пояснюючи свій вчинок, що просто

змучився жити так довго, і заповів «не марнувати його часу». Проте Вілл Салас не встигає врятувати свою матір, якій не вистачило секунд. Хлопець вирішує здійснити подорож в іншу часову зону, там де час незліченний, люди не дивляться на свій годинник, а життя тече плінно та впевнено. Він знайомиться з Сільвією Вейз, дочкою Філіпа Вейза, одного з найбагатших володарів часу. Зрештою хлопця знаходять, ніхто не повірив в те, що століття було отримано «задарма», і Вілла звинувачують у вбивстві. Йому доводиться тікати від поліції, відомої як «вартові часу». Вілл викрадає Сільвію, але врешті вони закохуються. Разом вони починають грабувати банки Вейза, роздаючи викрадений час біднякам.

Фабула третього акту: Усвідомивши, що дрібні крадіжки не допоможуть змінити ситуацію, Вілл і Сільвія нападають на офіс Вейза. Вони крадуть мільйон років. Після крадіжки і погоні Вілл віддає капсулу часу з мільйоном років своїй знайомій дівчинці Майї, щоб вона роздала його всім людям у гетто. Вартовий часу Леон ловить Вілла і Сільвію, але він знехтував підзарядкою добових, в результаті чого вмирає. У грабіжників залишається півхвилини, щоб добігти до його машини, Вілл встигає, заряджає його добові і ділиться отриманим часом зі Сільвією. Населення гетто, отримавши достатньо часу, переходить в зону Нью-Гринвіч. Система валиться. А Вілл і Сільвія йдуть грабувати новий банк часу ...

Домінуючі емоції та враження: радість, здивування, гордість, моральне задоволення.

Приклади сценарних «гачків».

Перешкода: Час життя став валютою і платою за розкіш і задоволення своїх потреб. Багаті можуть жити вічно, а біднякам доводиться торгуватися за безсмертя. Вілл Салас

втратив матір через таку систему.

Загроза: Вілл став володарем століття, через це його можуть вбити або посадити в тюрму і забрати час.

Таємниця: Головний герой переїхав в багатий район, і ніхто не здогадується що він не тутешній.

Новина: Вілл закохався в доньку одного з найбагатших людей того часу. Згодом хлопця знаходять, ніхто не повірив в те, що століття було отримано «задарма», і Вілла звинувачують у вбивстві. Йому приходится тікати від поліції.

Думанська Олеся. Структурний аналіз кінотвору «Різдво з тобою»

Студентка 2 курсу спеціальності «соціальна робота»
Львівського державного університету безпеки життєді-
яльності

E-mail: dumanska943@gmail.com

© Олеся Думанська, 20 грудня 2022 р.

Рік створення 2022. Країна виробник – США.

Імена головних акторів: Фредді Принц мол., Еймі Гарсія, Грейс Дамдоу, Гейбріел Стоер, Деджа Моніка, Лоуренс Дж. Хьюз, Метью Грімальді.

Жанровий напрям : Розважальні жанри.

Назва кіножанру: комедія, сімейний фільм, мелодрама.

Імена головних персонажів: Анжеліна Коста, Моніка, Крістіна Торес, Мігель Торес.

Фабула першого акту: Співачці Анжеліні Кості потрібно написати різдвяну пісню, але в неї немає натхнення і вона побачила відео дівчинки Крістіни Торес як вона співає і вона вирушає зі своєю асестенкою Монікою до школи де дівчинка вчиться. Там вона знайомиться з Крістіною Торес і її батьком.

Фабула другого акту: Моніка і Анжеліка Коста залишаються вдома в Крістіни і Мігеля. Анжеліка знає що Мігель Торес мав в юності свою групу і він також пише пісні. Анжеліка таємно закохується в Мігеля і вони пишуть разом пісню.

Фабула третього акту: Мігель і Анжеліка разом виступають на благодійному концерті. Анжеліка приїжджає

до Крістіни на виступ і дає там свій концерт. У Мігеля і Анжеліки взаємне кохання і вони вирішують святкувати Різдво разом.

Характер домінуючого впливу: інтрига, зацікавленість, здивування.

Приклади сценарних «гачків».

Перешкода: Не має натхнення для написання пісні.

Загроза: Анжеліка може не виступити на благодійному концерті.

Таємниця: Закоханість Анжеліки у Мігеля Тореса.

Новина: Взаємне кохання Мігеля і Анжеліки, святкування Різдва разом.

Загорняк Анна-Тетяна. Структурний аналіз кінотвору «Перл-Харбор»

Студентка 2 курсу спеціальності «соціальна робота»
Львівського державного університету безпеки життєді-
яльності

E-mail: olgaolgazagornyak@gmail.com

© Анна-Тетяна Загорняк, 20 грудня 2022 р.

Рік створення 2001. Країна виробник – США.

Імена головних акторів : Бен Аффлек, Джош Гартнетт,
Кейт Бекінсейл.

Жанровий напрям: Фільм-дія.

Назва кіножанру : Драма, мелодрама.

Ім'я головного героя (протагоніст): Рейф Маккуолі.

Ім'я антигероя (антагоніст): Денні Вокер.

Імена героїв другого плану: Евелін Джонсон.

Структура кіносюжету.

Короткий зміст (фабула) першого акту (знайомство):

Рейф та Денні — двоє друзів зі штату Теннессі, які виростили разом і були наче брати. Тепер вони стали пілотами повітряного корпусу Армії США. На дворі 1940-й, хлопцям набридло вчення, хочеться справжньої війни. Але перед тим, як Рейфа відправляють до Англії допомагати союзникам, доля стикає його з медсестрою Евелін. Тепер він їде на фронт із розбитим серцем, залишаючи в Америці кохання всього свого життя. А Евелін і Денні переводять на інший кінець країни – на Гаваї, у тиху, спокійну Перлінну Гавань – Перл-Харбор, де сконцентровано весь Тихоокеанський флот США.

Фабула другого акту (розвиток подій): З Європи

надходить лист: "люфтваффе" збили літак Рейфа над Ла-Маншем, він не встиг катапультиватися... Оплакавши його, Евелін починає бачитися з Денні. Несподівано в Перл-Харбор прибуває Рейф. Виявилось, що він вижив — зумів вилізти з літака, що впав у море, і був врятований французькими рибалками. Рейф та Денні вирішують з'ясувати стосунки. Сутичка переходить у бійку, після чого їм разом доводиться рятуватися від поліції, що прибула, і ночувати в машині на дорозі.

Фабула третього акту (розв'язка): Японці планують завдати удару по Перл-Харбор, збирають розвіддані, розробляють план атаки і завдають свій раптовий удар, застав американських моряків зненацька. Евелін та її подруги надають допомогу натовпам поранених у шпиталі, а Рейф та Денні піднімають свої винищувачі з атакованого аеродрому та збивають кілька японських літаків. Полегшені бомбардувальники важко злітають з авіаносців, скидають бомби, до яких прикріплені японські медалі на Токіо і летять далі, щоб сісти на території неокупованого японцями Китаю, тому що їм не вистачає пального, щоб повернутися на американські бази. Літаки Денні та Рейфа сідають на кордоні, де їх захоплюють у полон. Денні жертвує собою заради порятунку Рейфа. Після цих подій Рейф та Евелін виховують дитину Евелін від Денні.

Характер психологічного впливу (домінуючі емоції, враження): Емоційна напруженість, співпереживання.

Приклади сценарних «гачків».

Перешкода: Удар японців по Перл-Харбор.

Загроза: Головні герої – два друга льотчика та дівчина, в яку обоє закохані.

Таємниця: Повернення Рейфа.

Новина: Евелін чекає дитину від Денні.

Іванків Любомир. Структурний аналіз кінотвору «Снайпер. Білий ворон»

Студент 2 курсу спеціальності «соціальна робота»
Львівського державного університету безпеки життє-
діяльності

E-mail: lubomur.ivan@gmail.com

© Любомир Іванків, 20 грудня 2022 р.

Рік створення 2022 року. Країна виробник – Україна.

Імена головних акторів: Павло Алдошин, Марина Кошкіна, Роман Семисал, Андрій Мостренко, Роман Ясіновський.

Жанровий напрям: Драма, Військово історичний.

Назва кіножанру: Бойовик, воєнний.

Ім'я головного героя (протагоніст): Ворон.

Ім'я антигероя (антагоніст): Серий.

Імена героїв другого плану: Клим Командир ГРУ (Бурий), Дунай Командир у штабі.

Короткий зміст (фабула) першого акту (знайомство): До початку військових дій на Донбасі життя Миколи було помірним і спокійним. Разом з дружиною він відмовився від благ цивілізації і жив віч-на-віч з природою. Але з приходом війни звичний життєвий устрій змінюється кардинально — війна не шкодує ні сильних, ні слабких. Після втрати коханої та ненародженого первістка Микола вступає у добробрат, де проходить навчання та приєднується до лав снайперів. Так

народжується Білий Ворон.

Фабула другого акту (розвиток події): Герой Миколи — органічний у своїй заданій фільмом простоті Павло Алдошин («Місто самогубців», 2017) — попри його три вищі освіти, веде підкреслено спрощений, навіть дещо інфантильний спосіб життя, живучи, немов Фродо, в хитромудрому екобудинку, збудованому в пагорбі за допомогою трави, дерева й уламків цивілізації. Його вагітна дружина така ж, як і він: відлюдькувата, малює птахів, перед цим, аби стати частиною навколишнього пейзажу, камуфлюючи обличчя й одяг. Коли 2014 року дружину вбивають проросійські бойовики, Микола кардинально змінює роль паціфіста й учителя теоретичної фізики на практичного користувача законами простору й часу, аби в українському війську розраховувати політ кулі задля мінусування російських агресорів. І в першій, вступній, і в подальшій частинах фільму деталі створюють світ — Миколи-еколога й Миколи-воїна. І адекватність цих світів абсолютно на совісті добрих консультантів, а також на совісті режисера та продюсерів, які послухались порад.

Характер психологічного впливу (домінуючі емоції, враження): Найважчою у психологічному плані була сцена, де Микола приходить на могилу своєї дружини, — найглибша і найскладніша у цій роботі, оскільки вона дуже особиста. У цій сцені навіть трохи більше емоцій від мене, аніж від персонажа. Режисер настільки чітко спрямував вектор мого психо-емоційного стану, що ця сцена вийшла, на мою думку, найкращою у фільмі. Ну, а щодо складності фізичної, то найважчою була нічна зміна, яка почалася вранці, перейшла у ніч і тривала 19 годин. Надворі — вересень. Було багато води, і ось тут моя фізична підготовка

зіграла мені на користь. Там є такі кадри, коли головний герой проходить військову підготовку і готується до того, щоб стати справжнім воїном. Періщив дощ, було холодно, а ми бігали, віджималися, стрибали і повзали. Було багато дублів, доводилося багато разів повторювати.

Приклади сценарних «гачків».

Перешкола: Це історія про пацифіста-екопоселенця з Горлівки, який хоче жити в мирі та гармонії з природою, але на Донбас приходить війна.

Загроза: Головний герой із гострим відчуттям справедливості, він не хоче миритись із беззаконням і стає українським снайпером-добровольцем.

Таємниця: Я вчився, але не скажу, що у реальному житті могу так вправно користуватися гвинтівкою. Автоматом, зізнаюся, у мене краще виходить.

Новина: До початку військових дій на Донбасі життя Миколи було помірним і спокійним. Разом з дружиною він відмовився від благ цивілізації і жив віч-на-віч з природою. Але з приходом війни звичний життєвий устрій змінюється кардинально — війна не шкодує ні сильних, ні слабких. Після втрати коханої та ненародженого первістка Микола вступає у добробрат, де проходить навчання та приєднується до лав снайперів. Так народжується Білий Ворон.

Кавчінська Аліна. Структурний аналіз кінотвору «Сам удома 1»

Студентка 2 курсу спеціальності «соціальна робота»
Львівського державного університету безпеки життє-
діяльності

© Аліна Кавчівська, 20 грудня 2022 р.

Рік створення 16 листопада 1990. Країна виробник – США.

Імена головних акторів : Маколей Калкін, Джо Пеші, Деніел Стерн, Джон Герд, Кетрін О'Гара, Робертс Блоссом.

Жанровий напрям : Розважальні жанри.

Назва кіножанру: комедія, сімейний фільм.

Імена головних персонажів: Кевін Маккалістер, восьмирічний хлопчик, головний персонаж фільму; Гаррі Лайм, бандит, що маскується під поліцейського; Марвін Мерчантс, напарник Гаррі; двірник Марлі, літня людина, оточений безліччю недобрих чуток; Пітер Маккалістер, батько Кевіна; Кейт Маккалістер, мати Кевіна; Базз Маккалістер, старший брат Кевіна, який постійно знущується з нього ним; Френк Маккалістер, брат Пітера і дядько Кевіна, над яким він постійно нерозумно жартує; Фуллер Маккалістер, двоюрідний брат Кевіна, з яким Кевін відмовляється спати в одному ліжку; Лінні Маккалістер; Меган Маккалістер; Брук Маккалістер; Гізер Маккалістер; Роб Маккалістер; Гас Полінські, керівник самодіяльного ансамблю, переконує Кейт у тому, що всі батьки коли-небудь роблять помилки; офіцер Бальзак; Джонні — перший гангстер у фільмі; Снейкс — другий гангстер у фільмі.

Структура кіносюжету.

Фабула першого акту: Велика родина Маккалістерів з Віннетки відправляється на різдвяні канікули в Париж. Напередодні поїздки в будинку панує переполох, і ніхто не звертає уваги на наймолодшого члена родини — 8-річного Кевіна. У дім приходить бандит Гаррі Лайм, переодягнений у поліцейського і намагається дізнатися, як обійти всі системи захисту, щоб потім пограбувати будинок під час відсутності господарів. Він з'ясовує, що будинок має автоматичний таймер, який у зазначений період вмикає всі різнокольорові гірлянди на зовнішній стіні будинку, тим самим імітуючи присутність у будинку людей.

Фабула другого акту: Вечір перед поїздкою закінчується сваркою між Кевіном та його старшим братом Баззом, який з'їдає улюблену піцу Кевіна. На покарання Кевіна відправляють спати на третій поверх (який є мансардою). По дорозі Кевін у пориві гніву загадує бажання: ніколи більше не бачити родину, про що він каже своїй матері Кейт. Та відповідає йому, що якщо він скаже це ще раз, то воно здійсниться, що Кевін і робить. Вночі відбувається коротке замкнення проводів через гілку, що впала на них, внаслідок чого вимикаються всі будильники, і вранці Маккалістери ледь не запізнюються на літак. Кевін, який залишився сам удома (він спав один і в метушні його не розбудили), спочатку не розуміє, куди всі поділися, але потім пригадує своє вчорашнє бажання, думає, що воно збулося, і починає розважатися, роблячи те, що йому раніше забороняли. Тим часом у літаку батьки Кевіна згадують про нього. Зворотного шляху немає, а додзвонитися додому неможливо — в день від'їзду електрики відновили електрику, але телефонний

зв'язок не працюватиме ще кілька днів. У Франції Кейт вирішує залишитися в аеропорту, щоб повернутися додому при першій нагоді, тоді як інші члени родини їдуть у квартиру Роба Маккалістера. Тим часом Гаррі та його напарник Марв Мерчантс намагаються пробратися в будинок, але Кевін запалює в підвалі світло і відлякує їх.

Фабула третього акту: У підсумку бандити ловлять Кевіна в цьому будинку, але їх оглушує лопатою Марлі. Бандитів заарештовує поліція. Він робить останні приготування до Різдва і лягає спати. Прокинувшись різдвяним ранком, він згадує про своє бажання і шукає батьків, але, не знайшовши їх, повертається у спальню. Через кілька хвилин Кейт входить до будинку, і Кевін біжить вниз та зустрічається з нею. Ще через кілька хвилин до будинку входять усі інші члени родини Маккалістерів, які затрималися в Парижі. Кевін радісно зустрічає всіх, потім бачить у вікні Марлі, який помирився зі своєю родиною.

Характер психологічного впливу: зацікавленість, інтрига, переживання, жартівливі моменти.

Приклади сценарних гачків.

Перешкода : Кевін загубився у великому місті Париж.

Загроза : Хлопчик може не знайти своїх батьків та рідних.

Новина : Кевін радісно зустрічає всіх та весело святкує Різдво.

Кузнєцова Анастасія. Структурний аналіз кінотвору «Рання пташка»

Студентка 2 курсу спеціальності «соціальна робота»
Львівського державного університету безпеки життє-
діяльності

E-mail: en-manager@ukr.net

© Анастасія Кузнєцова, 20 грудня 2022 р.

Рік створення 2018. Країна виробник – Туреччина.

Імена головних акторів - Джан, Санем.

Жанровий напрям: Любовна драма та комедія.

Назва кіножанру: Комедія, Драма.

Ім'я головного героя (протагоніст): Джан Яман.

Ім'я антигероя (антагоніст): Біранд Тунджа.

Імена героїв другого плану: Емре, Лале, Дерен, Айхан, Гиліз, Осман, Айсун, Мелехат, Левент, Фабрі.

Структура кіносюжету.

Короткий зміст (фабула) першого акту (знайомство):

Головна героїня турецького серіалу про любов Санем – легка та весела дівчина. Попри те, що її тато хворіє, вона не втрачає оптимізму – працює у хлібному батьківському магазині, котрий за звичкою відкриває дуже рано. Саме тому її називають Ранньою пташкою. У майбутньому героїня мріє зробити кар'єру письменниці.

Фабула другого акту (розвиток подій): Перед героїнею виникає невесела перспектива – її хочуть видати заміж за друга дитинства, котрого Санем, звісно, не кохає. Тому вона терміново шукає роботу, аби заробляти більше та уникнути

шлюбу. Такт чином Санем потрапляє в рекламну агенцію, де вже працює її сестра.

Фабула третього акту (розв'язка): Там дівчина знайомиться із Джаном, і ця зустріч стає доленосною. Водночас доля знайомить її і з Емре, і виявляється, що обоє хлопців – сини директора видання. Емре закохується у Санем, а вона з часом починає відчувати щось до Джана. Головне завдання героїні серіалу – розв'язати цей любовний трикутник із найменшими втратами.

Характер психологічного впливу (домінуючі емоції, враження): Багато хто каже що серіал ТПВМД з Едою і Серканом краще, а мені навпаки Санем і Джан такі класні і ніжні. Передивлятися буду вже 8 раз. Серіал супер мій улюблений особливо санем. Серіал прекрасний. Дуже романтично та комедійно, ніколи не засумуєш під час перегляду цього серіалу.

Приклади сценарних «гачків».

Перешкода: Сварки, Любовні трикутники.

Загроза: Амнезія.

Таємниця: Спалений щоденник з історією кохання Джана і Санем.

Новина: Санем видала книжку «Альбатрос». Була в псих – лікарні. Компанія батька Джана обанкротилась. Джан подорожував на кораблі по світі. За парфумом санем ганялись багаті злочинці. Весіля головних героїв, народження трьох дітей.

Куч Ростислав. Аналіз кінотвору «Таємний щоденник Симона Петлюри»

Студент 2 курсу спеціальності «соціальна робота»
Львівського державного університету безпеки жит-
тєдіяльності

© Ростислав Куч, 20 грудня 2022 р.

Нещодавно я подивився фільм «Таємний щоденник Симона Петлюри», я не захоплююсь історичними фільмами, але цей зацікавив.

Фільм 2018 року режисера Олеся Янчука за сценарієм Михайла Шаевича. По назві можна зрозуміти, що це історико-біографічний фільм.

Симон Петлюра-український державний, військовий та політичний діяч, публіцист.

Фільм починається зі суду за вбивство Петлюри Самуїлом Шварцбардом. Суд відбувався у Франції, бо Петлюра емігрував туди у жовтні 1924 року. У наступному кадрі з'являється його єдина донька - Лариса Петлюра, вона перебувала на лікуванні, бо страждала на сухоти легенів.

Усі події української революції 1917-1921рр (визвольні змагання) добре описані у фільмі, починаючи з грудня 1917, коли генеральний секретаріат думав про незалежність(але не вірив, що це може бути мирним шляхом з росією)точніше про таке думав тільки Симон Петлюра, він розумів, що більшовики не збираються давати Україні шанс на незалежність. На жаль, тільки один Петлюра (якщо брати

трьох головних у центральній раді) це розумів, Винниченко вірив у добру росію та спримував ідеї Петлюри, Володимир задрив Петлюрі, у них завжди були натягнуті стосунки, навіть кажуть, що Винниченко говорив про Симона ненайкращим словом, у своїх листах він показував ненависть до нього, та називав його балериною в армії. Грушевський, якого я взагалі не сприймаю (він не прагнув незалежності України) вважав, що вона має стати федеративним устроєм у складі демократичної Росії. І лише наступ більшовиків у січні 1918 року змусив Грушевського та його соратників проголосити незалежність. Найголовніше, що його змусили обставини, а не бажання, у цьому парадокс його діяльності. Він хотів емігрував під час революції, але після 21 року він хотів повернутись до "Радянської України", попри те, що його будинок був знищений більшовиками, а проти українців почали репресії, його це не зупиняло. Його любов до росії його ж вбила, бо коли йому потрібна була операція, лікарі московські зробили все, щоб він помер.

Я це все описав, щоб було зрозуміло їхні особисті відносини між собою та поняття України у ті часи.

18 грудня 1917р. Раднарком об'являє війну УНР. У фільмі зображують те, що у близькому часі буде заколот більшовиків у Києві, пізніше Симон приходить до своєї жінки. Його сім'я була прикладом ідеальних стосунків, він любив свою жінку та доньку.

Після проголошення 4 універсалу почались бої за Київ, вони планували захопити Київ і 9 лютого 1918 року російські радянські війська під командуванням російського лівого есера Михайла Муравйова після кількадечного артилерійського обстрілу захопили столицю Української Народної Республіки Київ та влаштували у місті терор.

Центральна рада переїхала до Житомира, та недовго думаючи підписали Берестейський договір, який свідчив, що німецькі війська будуть допомагати відвоювати проти більшовицької росії. Період Гетьманату не описаний у фільмі, але Петлюра займав на перший погляд неважливу посаду, але він став суперником Скоропадського.

Наступні події переміщують нас у 1919 рік, коли вже буде директорія на чолі з Петлюрою. Одним із його політичних недоліків було вбивство Болбачана, він не вбивав самотужки, але підписав вирок, а згодом його розстріляли, перший арешт стався в день злуки. Наступним кадром з'являється перший зимовий похід, після якого і з'явилась думка підписати варшавський договір 20 року з Юзефом Підслудним. Тоді, на мою думку, не було вибору у Петлюри, хоч він таємно від директорії це зробив, але звідусіль були загрози. За умовами договору: Галичина, Холмища, Волинь відходять до Речі Посполитої. Симон розумів, що люди не зрозуміють його, але Юзеф переконливо говорив. Наступні кадри викликають дуже моторошні емоції. Це був другий зимовий похід, який очолив Юрій Тютюнник (до речі, він вважається родиною до Шевченка через його рідну сестру). Цей похід був безжалісним... точніше результат його був безжалісним. 359. Ця цифра показувала одне - кількість розстріляних армії УНР. Це трагедія, яка увійшла в історію з назвою «Бій під Малими Міньками», а якщо простіше – «бій під базаром». Аморальний Котовський (під наказом якого це все творилось) відчайдушно спостерігав за розстрілом.

Так і закінчилось існування армії УНР. Тютюнника не розстріляли, його взяли в полон і заставили потім зніматись у фільмі студії Довженка за часів радянської України, та

грати самого себе, але в поганому сенсі, себто він грав злочинця. Таким брехливим способом розповсюджувалась пропаганда «поганих українців». Хоть і Петлюра був у безпеці - в Парижі, все одно, агенти срср знайшли як його вбити і як виправдати вбивцю. Саме Володін займався справою, щоб знайти людину, яка б мала, хоча б , мінімальний зв'язок з Петлюрою. У перерві між цією несправедливістю нам показують сім'ю Симона Петлюри: дочка та жінка. У цих кадрах відчувається вся любов до дочки і з яким трепетом вона відноситься до батька. Леся по-особливому називала батька- Тіник. Вони вечеряли у одному з ресторанів Парижу, а коли музиканти почали виконувати повільну музику, у танець пішов Симон та Леся. З цієї красивої картинки нас переносять у зустріч, яка відіграє важливу роль. Володін приходить у годинникову крамницю Самуїла Шварцбарда (у близькому часі вбивця Петлюри). Знову нас відволікають і показують іншу сторону, де Симон здзвонюється з своїм другом -Жаком. Так як Петлюра був по освіті журналіст, він був знайомим з багатьма журналістами інших країн, а Жак йому став другом, бо у перший зимовий похід вони були разом, але Петлюра як отаман, а Жак як журналіст, який знімав події того часу. І ось через декілька років вони зустрівшись передивлялись матеріал, який був знятий і ,на жаль, його було мало, бо сталась у поїзді курйозна ситуація із Жаком. Знову нас переміщають до розмови між Самуїлом та Володіним. Вони обговорюють вбивство та суд ,який відбудеться після вбивства(це для того, щоб виставити Симона Петлюру-вбивцею єврейського народу). Так як Самуїл був євреєм, він нібито хотів помститись за єврейські погроми. У цей момент нам пояснюють у фільмі цей період історії. Так, єврейські

погроми були, але Петлюра не знав про це, точніше він не віддавав наказу, щоб винищувати євреїв. Тоді, після 1 світової війни усі почали звинувачувати євреїв у всьому, тому і пішли погроми. Хоч вони і були, але це був наказ Івана Семесенка. Як тільки Петлюра про це дізнався арештував Івана. Далі нам зображують як володін прийшов з грошима для Самуїла, починається відстежування Петлюри, він це помічає і догадується. На наступний день дзвонить йому дочка-Леся і питала чи можуть вони зустрітись, Симон-відмовив. У цей же день нам показують як Самуїл сидить за сніданком із своєю жінкою і тут йому дзвонять і говорять, що він має прибути на площу, де були магазинчики під відкритим небом, Симон вибрав газету. Тут з'являється в метрах 4 Самуїл, який сховав зброю (пістолет) за газету і встав просто навпроти петлюри і зробив 7 пострілів, через 15 хвилин Петлюра помер. Самуїла заарештовали прості прохожі люди у цей момент. Наступний кадр-помешкання Симона у якому знаходилась його жінка, яка була в істеричці, ввійшовши у кімнату Леся не зрозуміла що сталося, але він одного погляду мами все було зрозуміло. Коли про це дізнався Винниченко, який теж був в еміграції дуже почав жаліти, що все так сталося, йому стало шкода, що вони були ворогами.

18 жовтня 1927 року Шварцбард постав перед судом. Його захищав адвокат Анрі Торрес, член Компартії і консул більшовицької Росії у Франції. Основною лінією захисту була теза про те, що Шварцбард помстився за своїх родичів, які загинули під час погромів в Україні. На його підтримку активно виступила ліва преса, справ набула політичного забарвлення. Суд був дуже емоційним, аргументи, які

приводила підкупна сторона Самуїла - були просто смішні. Адвокат, який захищав інтереси Петлюри був хорошим, він наводив питання Самуїлові, до яких не було підготовлено відповідей, тому частіше замість Шварцбарда говорив його адвокат. Вирок не був винесений за один день, їх було кілька, точно не пам'ятаю. Після першого засідання на сім'ю Петлюри полилась дезінформація, що він вбивав євреїв. На останньому з'явився Жак, який описував все настільки щиро, що ця сцена викликає мурахи по тілі. Він звернув увагу, що Самуїл був в загонах армії Котовського. Також було сказано про Лесю та Ольгу, які були в траурі від ситуації. На жаль, Самуїла було виправдано.

В близькому часі Самуїл переїхав в Кейптаун (Південна Африка). Жив собі спокійним життям, але моментами йому виднівся Симон Петлюра, який дивився на нього з кам'яним обличчям. Фільм закінчується текстом хто коли помер. Дочка-Леся померла надзвичайно швидко, мама її пережила на 18 років, обоє вони померли у Парижі. Самуїл помер звичайною смертю-серцевий напад. Остання фраза, яка з'явилась текстом у кінці фільму викликає гордість, що все-таки українці змогли здобути незалежність: «1991 рік, після 65 літ загибелі Симона Петлюри, Україна здобула незалежність».

Отже, висновок можна зробити єдиний - навіть через 100 років ми не засвоїли урок і тепер маємо платити смертю українців. Хочу процитувати Євгена Коновальця : «У великій світовій драмі наших днів ми маємо до вибору: або бути творцями, або жертвами історії». Як влучно це охарактеризує сьогоденні реалії, зараз ми творці історії і головна наша мета-це знищити московію, яка знищувала нас з 18 століття, бо поки ми не засвоюємо уроки - вони

повторюються, історія циклічна, саме тому ми зараз маємо цю безжалісну війну проти країни, яку маємо знищити без жалості до неї.

Луцишин Ольга. Структурний аналіз кінотвору «3 міркувань совісті»

Студентка 2 курсу спеціальності «соціальна робота» Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

E-mail: aristotelplaton0@gmail.com

© Ольга Луцишин, 20 грудня 2022 р.

Рік створення 2016. Країна виробник - США, Австралія, Велика Британія.

Імена головних акторів : Дезмонд Дос, сержант Гауелл, капітан Гловер, Смітті Райкер, Том Дос, лейтенант Менвілл, Дороті Шутт (дружина Дезмонда), Берта Дос (мати), Гарольд Дос (брат), полковник Стелцер, Голівуд Мілт Зейн, Тіч Рендал Фуллер, Гріз Нолан, Віто Рінеллі.

Жанровий напрям: Пізнавальний фільм заснований на реальних подіях.

Назва кіножанру: Військово-історична драма.

Імена головних персонажів.

- Ім'я головного героя (протагоніст): Дезмонд Дос, Дороті Шутт, Гауелл.
- Ім'я антигероя (антагоніст): «Голівуд» Мілт Зейн.
- Імена героїв другого плану: Гловер, Менвіл.

Структура кіносюжету.

Короткий зміст (фабула) першого акту (знайомство): Дезмонд Дос звичайний солдат, який відвідує церкву належить аадвентистам сьомого дня. Цим людям не можна брати до рук зброю і вбивати собі подібних. Коли розпочалась Друга Світова війна Дезмонд був призваний на

реальну військову службу. Він пояснив свої переконання і його призначили в медичну частину.

Фабула другого акту (розвиток події): Доса під час проходження служби в колі солдатів не сприймали, одного разу його сильно побили ініціатором цього був солдат з позивним Голіуд, для повної підготовки і допуску до безпосереднього контакту з ворогом потрібно було скласти всі пункти і стрільбу з автомату. У Доса знову ж таки виникли проблеми. З цією проблемою допомагає йому його батько хоча він був проти того щоб Дос не вбивав ворогів так як це робив він у свої молоді роки. Після ретельної підготовки всіх солдатів відправляли в бій.

Фабула третього акту (розв'язка): Цей бій був дуже важкий сили були нерівні, географічне положення також було дуже важке це була Битва за Окюнаву. Американцям сказали відступати на горі залишився лише Дос і поранені побратими які не змогли спуститись. Дос зібравши всю волю в кулак врятував 75 поранених побратимів надав першу медичну допомогу і своїми руками за допомогою мотузки спустив їх згори. Навіть будучи пораненим він продовжував надавати нещасним свою неоціненну допомогу. В деякій мірі цей хлопець першим відхилився від військової служби. Але назвати його боягузом не можна. З другого разу Битва за Окюнаву досягла успіху.

В кінці війни держава оцінила старання Доса, він отримав Медаль Пошани.

Характер психологічного впливу (домінуючі емоції, враження): Емоції які я відчувала під-час перегляду фільму: захоплення силою духу хлопця; стах; наслідування; радість; сум; гнів; співчуття.

Приклади сценарних «гачків».

Перешкола: Це вороги які стояли на горі і заважали захопити гору американським військовим.

Загроза: Головна загроза це була загроза смерті для всіх військових.

Конфлікт: Конфлікт розгортався між Досом і «Голівудом», він був ініціатором того щоб побити Доса, а під-час битви Дос врятував його життя.

Новина: Головна новина фільму це новина про те що життя 75 військових і життя Доса було врятовано, тому що життя це найголовніша цінність.

Максимович Уляна. Структурний аналіз кінотвору «Не хвилюйся, серденько»

Студентка 2 курсу спеціальності «соціальна робота»
Львівського державного університету безпеки життє-
діяльності

E-mail: u.maksymovychka2004@gmail.com

© Уляна Максимович, 20 грудня 2022 р.

Рік створення 2022 рік. Країна виробник – США.

Імена головних акторів : Флоренс ПСю (Еліс Чемберс), Гаррі Стайлс (Джек), Кріс Пайн (Френк), Кікі Лайн (Маргарет), Кейт Берлант (Пег), Тімоті Сімонс (Доктор Колінс), Олівія Вайлд (Банні), Джемма Чан (Шеллі), Даглас Сміт (Білл), Стів Берг (Тролі Бас).

Жанровий напрям: Фільм-зустріч з неймовірним.

Назва кіножанру : Триллер, Драма, Фільм жахів, Фантастичний фільм.

Ім'я головного героя (протагоніст): Еліс Чемберс.

Ім'я антигероя (антагоніст): Джек, Френк, Колінс, Шеллі.

Імена героїв другого плану: Маргарет Воткінс, Банні, Шеллі, Вайолет Джонсон, Стів, Білл.

Структура кіносюжету.

Короткий зміст (фабула) першого акту (знайомство): Події відбуваються близько 1950-1960-их р. у вітальні заможного дому, де ми спостерігаємо на вечірку героїв. Мужчини дивляться як їх жінки, пританцьовуючи намагаються втримати на головах підноси з келихами,

змагаючись між собою в жарт. Усі жінки виглядають вельми заможною та гарною. Їх життя складається в більшій мірі з життя їх чоловіків. Вони зберігають затишок вдома, пристрась у стосунках, проводять чоловіків на їх дуже важливу роботу, куди вони їздять кожного ранку на своїх дорогих автівках, чекаючи їх повернення, ходять на танці і пліткують біля басейну, катаючись на тролейбусі. Така собі мрія кожної жінки того часу, хоч як б по-сексистськи це не звучало.

Фабула другого акту (розвиток подій): Лежачи біля басейну, дівчата пліткують в тому числі, гадаючи чим ж займаються їхні чоловіки та їх компанія «Перемога», бо це також є загадкою, а конфіденційність і безпека у місті вище всього. Варто й підмітити, що лишніх питань там ніхто не любить. Головний кодекс їхнього суспільства полягає в тому, що прогрес-це відсутність хаосу. Щодо безпеки дуже цікавим є те, що жінкам містечка категорично заборонено виходити за межі нього. Бо як свідчать чоловіки та все містечко цілком-там небезпека! Це є найважливішою умовою міста на краю американської пустелі.

І яка б ідилія не видавалася з першого погляду, дивлячись, на пристрасні стосунки та сильно виражене кохання між головними героями – Еліс та Джеком, з'являється почуття, що, насправді, не все так ідеально. На черговій міні-вечірці від компанії Перемога появляється жінка, що запитує свого чоловіка, що вони тут роблять, їм тут не місце, їм слід піти. Усі дружно погоджуються з цією думкою. Виявляється, що це колишня подруга жителів міста і наших головних героїв Маргарет. Її чоловік-колишній співробітник компанії. Жінку вважають навіженою та ходить історія, що вона вийшла за межі містечка і втратила там сина. Небезпека реальна!!!

Еліс як завжди проїжджала тролейбусом з водієм та побачила як падає літак. Наголосивши водію, що слід їхати туди, водій відмовився, бо це було вже за межами дозволеного простору, а там-небезпека!!! Дівчина вирушила туди сама і була дуже здивована, що водій просто покинув її. Вона дібралася до вершини, де бачила дивні речі, проте раптом опинилася вдома у своєму ліжку. Дбайливий чоловік вже ось готував їй вечерю та починав накривати на стіл. Вона знає, що бачила.

Фабула третього акту (розв'язка): Головна героїня починає здогадуватися, що тут щось не те та розповідає все чоловіку, продружці, яка помічає, що та дивно себе поводить. Розповідає та задає питання на спільній вечері з компанією Перемога. Розповідає також подрузі Маргарет, яку ще не так давно разом з усіма вважала навіженою. Маргарет скидається з даху будинку.

Еліс пропонує чоловіку поїхати геть. До машини підбігають люди в червоних костюмах. Тепер навіжена вже вона.

І ось наша жінка-мрія повертається з так званої лікарні та починає одужувати. Усе складається чудово, усі дуже раді бачити її здоровою. Вона помало оговтується, починає усе пригадувати та приходиться до тями. Шокотерапія не допомогла.

Один з прекрасних вечорів Джека та Еліс. Чоловік праернувся з роботи і от вона в красивому платті вже приготувала смачну вечерю, як він включає пластинку та починає наспівувати їхню пісеньку з минулого. У неї почалися флешбеки. Вона геть усе згадала.

Вона не дружина бізнесмена в гарному платтячку та з

вичурною зачіскою. Вона лікар-хірург, яка проводить на роботі близько тридцяти годин, повертаючись, лягає спати і знову йде до лікарні. Її чоловік зовсім інший в її спогадах. Він сидить у комп'ютері та чекає її з роботи. Він не успішний бізнесмен. Еліс розуміє, що це все не правда. У неї починається істерика та Джек змушений все їй розповісти. Вони знаходяться у віртуальній реальності. Її чоловік настільки не вірив у себе та свою самореалізацію, у їх стосунки, що закрив її в комп'ютерній грі. Жінка вбиває свого коханого та вибирається із віртуальної реальності. Містечко ілюзій руйнується.

Характер психологічного впливу (домінуючі емоції, враження): Наприкінці фільму жінка була в ярості, вона плакала, кричала. Казала, що він забрав у неї життя. Але чоловік був певний, що дав його. Він був настільки не впевнений у собі, своїй реалізації, їх стосунках, що віддав перевагу віртуальному «ідеальному» життю. Звичайно, у нього присутні якісь психічні розлади, раз він міг залишити своє тіло та тіло своєї жінки в нерухомому стані та почати жити грою. Багато жінок ні про що й не здогадувались, одна жінка сама захотіла грати в цю гру, бо в цьому світі її діти були з нею. У кожного є свої причини відсторонитись від реальності та почати своє нереальне життя. У більшості - це слабкість.

Також у фільмі присутні цікаві символи, наприклад, як Еліс опиняється поміж стін, що звужуються та не дають їй дихати. Сплющення-художній образ, бо намагається зробити жінку плоскою, наче лялька, - той самий сексизм.

У іншій сцені героїня, замотуючи продукти у харчову плівку, раптово починає намотувати плівку навколо обличчя, аж поки майже не лишається кисню. І це можна

сприйняти як те, що жінки які мовчали аж до двадцятого століття, самі ж закрили себе в образі ляльки, маріонетки, служниці.

Знову ж таки, як впевнено Джек кричав та намагався донести Еліс, що він дав їй нормальне життя, а в своєму вона лише працювала, проте Еліс жила та хотіла жити. У його уявленні, як і в уявленні майже всіх чоловіків того міста-жінка має лиш мріяти про те, щоб сидіти вдома та дбати про коханого. Символічним також є те, що у фільмі їхнє ідеальне містечко називається Вікторі, що в перекладі - перемога, як і їх компанія. Можна припустити, що це означає перемогу чоловіків над жіночою індивідуальністю і емансипацією.

Приклади сценарних «гачків».

Перешкода: Перешкодую ідеального життя та картинки, являються незрозумілі чи то галюцинації, чи то справжні речі, що бачить Еліс.

Загроза: Той, хто щось розуміє-раптово стає навіженим. Загроза прожити в брехливій ілюзії.

Таємниця: Що це за місце? Що таке Перемога? Чому не можна виходити за межі міста?

Новина: Усе не справжнє.

Мартин Лілія. Структурний аналіз кінотвору «Там, де раки співають»

Студентка 2 курсу спеціальності «соціальна робота» Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

E-mail: lilimartun3379@gmail.com

© Лілія Мартин, 20 грудня 2022 р.

Рік створення 2020 рік. Країна виробник – США.

Імена головних акторів: Дейзі Едгар-Джонс, Джоджо Регіна, Тейлор Джон Сміт, Люк Девід Блюмм, Гарріс Дікінсон, Девід Стратерн.

Жанровий напрям: Фільми-дії.

Назва кіножанру: детектив, драма, трилер.

Ім'я головного героя (протагоніст): Кетрін «Кія» Кларк.

Ім'я антигероя (антагоніст): Чейз Ендрюс.

Імена героїв другого плану: Том Мілтон, Джо Пердью, Мейбл.

Фабула першого акту: Кінофільм починається зі знаходження мертвого юнака у безлюдних болотах. Більшість місцевих з околиці підозрюють Кетрін Кларк у вбивстві парубка, що їй не дивно – дівчина має прізвисько «болотна дівка», що одразу дає зрозуміти глядачу про упереджене ставлення жителів до головної героїні. Обвинувачену арештовують і до неї у камеру приходять адвокат, якому вона розповідає історію свого не легкого дитинства, у якому єдиною втіхою був її друг Тейт.

Фабула другого акту: Розповідь про нещасливе дитинство плавно перетікає у доросле життя, де Кія (Кетрін) вже не

дитина, а приваблива доросла дівчина, яка доволі непогано себе почуває наодинці з природою, лише іноді виходячи у соціум. Героїня зустрічається з Чейзом дарує йому намисто і в них зав'язується роман, який здається не таким вже й щасливим та однозначним. Невдовзі виявляється, що хлопець заручений і знов настає темна полоса у житті Кії. Однак Чейз не залишає дівчину в спокої, приходять до неї сп'янілим і намагається її звалтувати, що врешті-решт йому не вдається. Кетрін змогла його побороти і прокричала наостанок, що якщо він ще раз попадеться їй на очі – вб'є його. Тим часом у дівчини паралельно розвивалась кар'єра письменниці, вона друкує енциклопедію, від якої в захваті як видавництво, так і читачі. Наступного дня Чейз приїжджає додому Кії, від якого вона ховається у кущах. Кілька днів потому хлопця знаходять мертвим у болоті під пожежною станцією, з якої він, скоріше за все, впав.

Фабула третього акту: Події розгортаються у суді, де прокурор намагається довести вину Кії, але в нього є лише непрямі докази причетності юначки до вбивства, яких не вистачає. В результаті Кія відпускають і визнають невинною. Кетрін одружилася з Тейтом і лише після їх довгих років подружжя і смерті героїні чоловік знаходить у книзі своєї дружини намисто покійного Чейза. Тільки тоді він зрозумів, що вона таки вбила колишнього. До цього ніхто так і не з'ясував правду трагічної події.

Домінуючі емоції та враження: здивування, жалість, співчуття, моральна підтримка, радість.

Приклади сценарних «гачків».

Перешкода: Кія намагалася вийти у соціум в дитинстві потрапивши у школу, але не мала навіть одягу і всі

однолітки з неї сміялася, в результаті чого вона покинула школу в перший день навчання.

Загроза: Кетрін загрожує ув'язнання або смертна кара, якщо доведуть її причетність до вбивства.

Таємниця: Для всіх було загадкою, як Чейз впав з пожежної вежі, якщо не було жодних слідів потрапляння на неї.

Новина: Видавництво прийняло малюнки дикої природи від Кетрін та їх опис задля друку енциклопедії.

Мельнік Михайло.
Структурний аналіз кінотвору
«Вартові Галактики»

Студент 2 курсу спеціальності «соціальна робота»
Львівського державного університету безпеки життє-
діяльності
E-mail: melnik56t@gmail.com

© Михайло Мельнік, 20 грудня 2022 р.

Рік створення 21 липня 2014 р. Країна виробник – США.

Імена головних акторів: Крис Претт, Зої Салдана, Дейв Батиста.

Жанровий напрям: Фільм-зустріч з неймовірним.

Назва кіножанру: Супергеройський фільм, фентезі.

Ім'я головного героя (протагоніст): Пітер Квілл (Зоряний лицар).

Ім'я антигероя (антагоніст): Ронан.

Імена героїв другого плану: Гамора, Грут.

Короткий зміст (фабула) першого акту (знайомство):

Після того, як Пітер знайшов артефакт “Куля” і не зміг його продати, на нього почалося полювання. З одного боку Ракета з Грутом за винагороду, з іншого Гамора за наказом Ронана. Тому вони вчинили бійку посеред міста та опинилися у в'язниці. У в'язниці вони знайомляться з Дрексом, останім членом їх майбутньої команди.

Фабула другого акту (розвиток подій): У в'язниці вони об'єднуються для втечі та для продажу кулі, яка коштує шалених грошей. Після втечі та розмови з антикваром, вони дізнаються що в кулі знаходиться один з каменів

нескінченності, що має силу, яка може зруйнувати цілу планету. Та поки Гамора переконує команду віддати кулю на зберігання королеві Зандера, з'являється Ронан з Небулой та відбирають її. В ході битви з Ронаном Грут рятує Дрекса, а Гомору Пітер Квіл. З цього починається їх дружба.

Фабула третього акту (розв'язка): Щоб врятувати планету команда Пітера об'єднуються з Йонду та його варварами. Коли корабель Ронана наближається до планети Зандер, до них приєднується корпус Нова. В ході битви Грут жертвує собою для порятунку друзів. Тільки завдяки єдності вони знищують Ронана та повертають камінь нескінченності. Наприкінці вони стають Вартовими Галактики.

Характер психологічного впливу (домінуючі емоції, враження): Радість, задоволення, симпатія до героїв, повага.

Приклади сценарних «гачків».

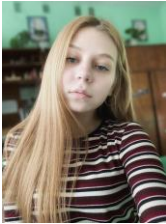
Перешкода: Оголошення полювання. Невдала спроба продати сферу. Погані стосунки в команді.

Загроза: Спроби вбивства головних героїв антагоністом

Таємниця: Що за сфера за якою полює антагоніст? Що в ній такого?

Новина: В сфері є магічний камінь нескінченності яким можна знищити будь-яку планету. В кінці ми дізнаємося, що головний герой має невідому силу.

Олійник Софія. Структурний аналіз кінотвору «Вічне сяйво чистого розуму»

Студентка 2 курсу спеціальності «соціальна робота» Львівського державного університету безпеки життєдіяльності
E-mail: sofaoliynuk@gmail.com

© Софія Олійник, 20 грудня 2022 р.

Рік створення 2004. Країна виробник – США.

Імена головних акторів: Джим Керрі, Кейт Вінслет, Кірстен Данст, Елайджа Вуд, Марк Руффало.

Жанровий напрямок: Розважальні жанри.

Назва кіножанру: драма, наукова фантастика, комедія.

Імена головних персонажів: Джоел, Клементина Кручинські.

Фабула першого акту : Одного разу Джоел приходить у книжковий магазин, де працює Клементина, з наміром попросити вибачення перед нею і подарувати валентинку, але Клементина не впізнає його. Цей факт дуже дивує Джоела, поки його друзі – чоловік і дружина – не показують йому картку з фірми Лакуна, яка надає послуги зі стирання деяких спогадів. Через деякий час Джоел розуміє, що Клементина звернулася до тієї самої компанії Лакуна, яка видаляє спогади про неприємних людей з мозку.

Фабула другого акту : Джоел приїжджає в Лакуна, щоб відповісти Клементині тим же самим і стерти всі спогади про неї. У своїй підсвідомості Джоел активно чинить опір стиранню спогадів. Джоел переживає одне за іншим

романтичні побачення з Клементиною, яка в його підсвідомості активно допомагає йому боротися зі стиранням, Джоел намагається зберегти її образ у своїй пам'яті, щоб, прокинувшись, все згадати. Проте їхній план провалюється. Всі сліди спогадів про Клементину стерто з мозку Джоела.

Фабула третього акту: У день святого Валентина Джоел сідає в потяг. У потязі він знайомиться з дівчиною, яка має синє волосся. У подорожі вони розуміють, що мають дуже багато спільних фактів з біографії. За короткий час вони досить зближуються і проводять вечір Святого Валентина, лежачи на кризі замерзлого озера і дивлячись на темне зоряне небо.

Клементина, збираючись поїхати до Джоела, зайшла до себе в будинок і знайшла свій конверт, в якому була аудіокасета з записом її голосу і всі подробиці у справі про стирання спогадів, пов'язаних з нею. Джоел чує її зізнання, воно було зроблено в досить різких тонах, просить Клементину залишити його і виїжджає, засмучений гнівними словами Клементини на свою адресу, вважаючи, що все це якась безглуздий і грубий жарт. Клементина дослуховує плівку у будинку і приходить до висновку, що у них був роман.

Клементина в результаті вирішує вибачитися перед ним, входить в його квартиру в той момент, коли він прослуховує точно таку ж касету зі своїм зізнанням. Прослухавши плівку з зізнанням Джоела, в якому він розкрив всі її вади і негативні сторони, вона розуміє, що кінець їхнього роману був досить сумний. Зіткнувшись з тим, що вони були шалено закохані, а потім не змогли витерпіти один одного, Клементина і Джоел вирішують почати все спочатку.

Характер психологічного впливу : сум.

Приклади сценарних «гачків».

Перешкода: Проблеми у стосунках героїв.

Загроза: Герої повністю забудуть одне одного.

Таємниця: Клементина стерла собі пам'ять.

Новина: Герої дізнаються, що були в стосунках, але стерли пам'ять про стосунки.

Павлюк Ліза. Структурний аналіз кінотвору «Круелла»

Студентка 2 курсу спеціальності «соціальна робота» Львівського державного університету безпеки життєдіяльності
E-mail: liza.pavljuk2004@gmail.com

© Ліза Павлюк, 20 грудня 2022 р.

Рік створення 2021. Країна виробник – США.

Імена головних акторів : Емма Стоун, Емма Томпсон, Пол Волтер Гаузер, Марк Стронг, Джоел Фрай.

Жанровий напрям: фільми-дії.

Назва кіножанру: Пригодницький, кримінальний.

Ім'я головного героя (протагоніст): Круелла де Віль.

Ім'я антигероя (антагоніст): Баронеса фон Хеллман.

Імена героїв другого плану: Горацій, Борис, Аніта, Табіта.

Короткий зміст (фабула) першого акту (знайомство):

Естелла дівчина з незвичним волоссям проходить шлях від зухвалої злодійки до екстравагантної дизайнерки модного одягу.

Фабула другого акту (розвиток подій): Дівчина дізнається, що баронеса викликала собак, щоб убити її матір. У пошуках помсти за свою маму Естелла починає зривати вечірки, затьмарюючи своєю яскравою модою. Вона здобуває популярність.

Фабула третього акту (розв'язка): Шляхом помсти Естелла виманює до того ж місця, де та вбила її матір. Баронеса сама зіштовхує її в море, не знаючи, що гості все бачать. Дівчина підставляє баронессу за вбивство і втікає, стрибнувши з парашутом зі скелі, і всі припускають що вона мертва.

Приклади сценарних «гачків»:

Перешкода: Страх собак.

Загроза: Помста дівчини загрожувала її ж життю.

Таємниця: Чому баронеса вбила матір Естелли?

Новина: Баронеса рідна мати Естелли.

Стахів Анна. Структурний аналіз кінотвору «Винні зірки»

Студентка 2 курсу спеціальності «соціальна робота»
Львівського державного університету безпеки життєді-
яльності

E-mail: annastahiv19@gmail.com

© Анна Стахів, 20 грудня 2022 р.

Рік створення 2014. Країна виробник – США.

Імена головних акторів : Шейлін Вудлі, Енсел Елгорт, Нат Вольф, Лора Дерн, Сем Траммелл.

Жанровий напрям: Фільм-зустріч з неймовірним.

Назва кіножанру: Драма, Мелодрама.

Ім'я головного героя (протагоніст): Хейзел, Огастус

Ім'я антигероя (антагоніст): Огастус.

Імена героїв другого плану: Айзек, Пітер ван Хутен, батьки Хейзел, батьки Огастуса.

Короткий зміст (фабула) першого акту (знайомство): Шістнадцятирічна Хейзел багато років бореться з раком щитовидної залози. У дівчини починається депресія, і вона майже перестає виходити на вулицю. І тоді її стурбована мати записує її в групу підтримки для людей, які хворі на рак. На першому занятті дівчина знайомиться із загадком хлопцем на ім'я Огастус, який від раку втратив ногу. Вони швидко знайшли взаємо розуміння: стали розмовляти, ділитися і обговорювати улюблені твори.

Фабула другого акту (розвиток подій): Огастус хотів закінчити кінцівку книги, і знайшов пошту письменника. Після довгої переписки запрошує їх приїхати в Амстердам. Але мати дівчини проти поїздки, тому що переліт міг погано

позначитися на здоров'ї, і у батьків не було грошей на квитки. Хоча хлопцеві вдалося роздобути два квитки до країни. Тоді батьки змінили свою думку щодо поїздки Хейзл. Молоді люди коли приїхали, відправилися в ресторан, де зізналися в коханні одне одному. На наступний день вони їдуть до письменника до дому. Але виявилось що він п'яниця, але виявилось що листи писала його асистентка. Вона надіялася що письменник навернеться, і буде знову писати книги. Після того, як пара покидає будинок, вони вирушають на екскурсію по місту, де в перше поцілувалися. Згодом вони відправляються в готель, де проводять незабутню ніч. А на ранок хлопець повідомляє Хейзл що рак повернувся і поширюється по всьому тілу. Дорогою до дому Огастусу стає гірше, і він потрапляє в лікарню.

Фабула третього акту (розв'язка): Потрапивши в лікарню, хлопцю сказали лікарі що залишилося пару днів. В лікарні хлопець написав прощальний лист, і залишає свому другу. Через 8 днів він помирає. На похорон Огастуса приїжджає той самий письменник-п'яниця. Він приїжджає, щоб передати лист дівчині від хлопця, в якому він зазнається в коханні.

Характер психологічного впливу (домінуючі емоції, враження): Фільм дуже зворушливий і чарівний, з глибокою метою нездавався, якщо тобі дуже важко і боляче. Мені надзвичайно сподобався цей фільм, тому що він надихає, допомагає зрозуміти, що деякі наші проблеми не такі й великі і страшні, як нам здається. Тому що, переглядаючи цю мелодраму, ти розумієш, що є набагато більші проблеми, а саме проблема смерті, коли на твою психіку давають слова лікарів, що тобі залишилось пару

місяців. Другий момент у фільмі, який мене надихає-це кохання до останнього подиху. Після перегляду «Винні зірки» мене, ще довгий час переповнювати сумні емоції, але напротивагу їм, я залишилася вмотивована цими героями.

Приклади сценарних «гачків».

Перешкода: Боротьба з підступною хворобою двох закоханих.

Загроза: Смерть від хвороби, втрата кохання.

Таємниця: Не справжні листи від письменника.

Новина: Хвороба повернулася до хлопця.

Ступін Тетяна. Структурний аналіз кінотвору «Пурпурові серця»

Студентка 2 курсу спеціальності «соціальна робота»
Львівського державного університету безпеки життє-
діяльності

Е-mail: tatanastupin@gmail.com

© Тетяна Ступін, 20 грудня 2022 р.

Рік створення 2022 рік. Країна виробник – США.

Імена головних акторів : Ніколас Голіцин, Софія Карсон, Ентоні Іпполіто, Лінден Ешбі, Чоузен Джейкобс, Кет Каннінг, Джон Гарлан Кім, Скотт Декерт, Лерой Едвардс III.

Жанровий напрям: Романтичний фільм.

Назва кіножанру: Мелодрама.

Ім'я головного героя (протагоніст): Ніколас Голіцин.

Ім'я антигероя (антагоніст): Софія Карсон.

Імена героїв другого плану: Кет Каннінг.

Короткий зміст (фабула) першого акту (знайомство):

Амбітна Кессі Салазар, яка працює співачкою в каліфорнійському барі, мріє про велику кар'єру, але змушена думати про те, як отримати страховку, щоб купувати дорогі ліки проти діабету. Вона знайомиться з Люком Морроу, колишнім наркоманом, який намагається реабілітуватися в очах батька, записавшись на службу до морської піхоти. Щоб вирішити свої фінансові та особисті проблеми, вони домовляються одружитися, не відчуваючи почуттів одне до одного. Але несподівана трагедія допомагає

хлопцеві та дівчині закохатися по-справжньому...

Фабула другого акту (розвиток подій): Поліція дізнається про таємний шлюб і відправляє Люка в трибунал.

Фабула третього акту (розв'язка): В кінці фільму головна героїня лишилась з Люком.

Характер психологічного впливу (домінуючі емоції, враження): Емоційний фільм, тому фільм цікавий і чуттєвий. Зацікавленість здивування.

Приклади сценарних «гачків»:

Перешкола: Фінансові проблеми Люка.

Загроза: Люк підірвався на міні, загроза життю.

Таємниця: Таємний шлюб.

Новина: Взаємне кохання Кессі і Люка.

Сушінець Віта. Структурний аналіз кінотвору «Винні зірки»

Студентка 2 курсу спеціальності «соціальна робота»
Львівського державного університету безпеки життєді-
яльності
E-mail: sushinets@icloud.com

© Віта Сушінець, 20 грудня 2022 р.

Рік створення 16 травня 2014 рік. Країна виробник – США.

Імена головних акторів : Шейлін Вудлі, Енсел Елгорт, Нат Вольф, Лора Дерн, Сем Траммелл.

Жанровий напрям: Фільм – катарсис.

Назва кіножанру: Драма.

Ім'я головного героя (протагоніст): Хейзел Грейс, Огастус Уотерс.

Ім'я антигероя (антагоніст): немає.

Імена героїв другого плану: Письменник Пітер ван Хаутен, Френні (мама дівчини), Ісаак.

Короткий зміст (фабула) першого акту (знайомство): Хейзел Грейс, розумна 16-річна дівчина, хвора на рак щитоподібної залози. Приходить у групу підтримки таких як вона, щоб знайти друзів. Знайомиться із хлопцем на ім'я Огастус Уотерс, хлопець який втратив ногу через рак кістки. Хлопець запрошує Хейзел додому, де вони обмінюються улюбленими книгами. Дівчині дуже сподобалась ця книга і вона вона мріє зустрітись із автором. Все що про нього відомо, те що він переїхав до Амстердаму.

Фабула другого акту (розвиток подій): Хлопець хоче

здійснити мрію дівчини і зв'язується із асистентом автора і домовляється про зустріч. Огастус робить дівчині подарунок, дарує квитки на 2 до Амстердаму. Герої прибувають до міста і на них чекає хороший подарунок, вечерея у ресторані. хлопець зізнається у коханні. Вони потрапляють на зустріч із автором, але шоковані, перед ними підлий пияка.

Фабула третього акту (розв'язка): Після подорожі здоров'я хлопця погіршується. Його забирають до лікарні. Огастус помирає на 8 день після цього. Похорондо хлопця приходять цей автор. Вони з Хейзел спілкуються і той розповідає про книгу і розказує, щ головною героїнею його твору була його дочка яка теж була хвора на рак. Фільм закінчується тим, що дівчина лежачи у парку на траві дивиться на зорі і читає записку яку їй залишив Огастус, де він висловлює свої почуття до неї.

Характер психологічного впливу (домінуючі емоції, враження): Вражаючі емоції та дивовижні враження. Автор фільму тонко передав життя героїв у яких схоже життя.

Приклади сценарних «гачків».

Перешкoda: Хвороби героїв.

Загроза: Смерть одного із головних героїв.

Таємниця: Таємна переписка.

Новина: Дізнались хто насправді є цей письменник.

Тишик Марта. Структурний аналіз кінотвору «Фокус»

Студентка 2 курсу спеціальності «соціальна робота»
Львівського державного університету безпеки життє-
діяльності
E-mail: tisikmarta@gmail.com

© *Марта Тишик, 20 грудня 2022 р.*

Рік створення 2015. Країна виробник – США.

Імена головних акторів : Вілл Сміт, Марго Роббі, Родріго Санторо, Бредлі Вонг, Андріан Мартінес.

Жанровий напрям: Трагікомедія.

Назва кіножанру: Комедія, Драма.

Ім'я головного героя (протагоніст): Ніккі.

Ім'я антигероя (антагоніст): Гарріга.

Імена героїв другого плану: Джесс, Ліюань, Фархад.

Короткий зміст (фабула) першого акту (знайомство):

Шахрай, шулер і кишеньковий злодій Ніккі Сперджен на прізвисько «Зефір» випадково знайомиться з аферисткою і злодійкою Джесс Баретт, яка вмовляє досвідченого майстра стати її вчителем. Дівчина виявляє здібності, і незабаром Ніккі включає її у свою команду. На виїзній сесії в Новому Орлеані Ніккі та Джесс успішно здійснюють кілька афер, і між ними спалахують романтичні стосунки. Наприкінці подорожі пара під час відпочинку відвідує стадіон. Там Ніккі "обробляє" багатого "клієнта" з Гонконгу Лі Юань-цзи

До кінця операції Джесс не знає, що сама відіграє певну роль у ретельно підготовленій постановці, покликаної

змусити китайського мільярдера добровільно розлучитися із сумою в кілька мільйонів доларів. Це називається "сліпа мишка" і необхідно для бездоганної переконливості того, що відбувається. Після успішного завершення всієї комбінації Ніккі віддає Джесс її частку зароблених грошей, але несподівано різко рве з нею відносини, і вони розлучаються.

Фабула другого акту (розвиток подій): Минає три роки. У Буенос-Айресі до послуг Ніккі вдається мільярдер та власник гоночної команди Рафаель Гарріга. Він планує тонку операцію передачі своїм конкурентам хибних відомостей про можливості свого нового боліда. Ніккі повинен втертися в довіру до конкурента Гарріги — австралійського бізнесмена Мак'юена під виглядом звільненого Гаррігою інженера з команди, що протистоїть. Ніккі збирається розіграти в цій операції свою карту, але під час вечірки, де все й мало статися, несподівано зустрічає Джесс. Схоже, що тепер вона дівчина Гарріги.

Ніккі успішно розіграє спектакль із «звільненим інженером» і справді приваблює інтерес Мак'юена. Після вечірки таємно зустрічається з Джессом. Вона щаслива, не збирається нічого змінювати, але Ніккі пропонує їй розірвати стосунки з Гаррігою і тікати разом із ним. Дівчина погоджується. Ніккі відвідує охоронець Гарріги - Оуенс - і загрожує йому, щоб той навіть не намагався обдурити його наймача. Ніккі за три мільйони євро передає відомості про болід Мак'юена. Потім він іде далі і продає відомості про болід ще кільком командам, що вже не входило в домовленість із Гаррігою. Ніккі та Джесс намагаються втекти до США, але в останній момент їх перехоплюють люди Гарріги.

Фабула третього акту (розв'язка): Парочку доставляють

на допит до Гаррігі. Той вкрай незадоволений тим, що замість дезінформації Ніккі передав конкурентам справжню інформацію про болід, і починає катувати Джесс. Ніккі неохоче розкривається, що дівчина була лише підставною фігурою в його грі. Гарріга повідомляє, що вона не його дівчина, а довільна знайома. Джесс, у свою чергу, зізнається, що тільки збиралася вкрати у Гаррігі його дорогоцінний годинник Piaget. Ніккі просить звільнити Джесс в обмін на цінну інформацію. Сам він готовий залишитись у Гаррігі, і той може зробити з ним все, що захоче. Ніккі починає робити якесь визнання, але раптово ситуація загострюється, А жахливий постріл у груди — ретельно продуманий ефектний трюк під назвою «аварійна кнопка Толедо»; куля потрапляє в таке місце, що тільки пробиває легені та за умови своєчасного надання допомоги загроза життю пораненого практично відсутня. Баки забирає собі всі гроші та ховається. Ніккі і Джесс прямують до лікарні, на руці Джесс можна помітити годинник, який вона щойно таки вкрала у Гаррігі.

Характер психологічного впливу (домінуючі емоції, враження): Стильна комедія яка захоплює з першої секунди і тримає інтригу до кінця фільму. Дуже сподобались актори їх майстерність та акторська гра. Також сподобався захоплюючий сюжет який неможливо було передбачити. Вражання від фільму дуже позитивні та захоплюючі. Під час усьо перегляду фільму мене супроводжували емоції непередбачення, інтриги, та секрету!!!

Приклади сценарних «гачків».

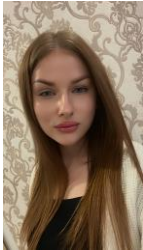
Перешкода: Замкнутість головного героя та боязнь відкритись для почуттів.

Загроза: Зустріч з Джесс та прояв почуттів.

Таємниця: Прояв почуттів до Джесс та їх таємниця.

Новина: Прийняття себе та свої проблеми і їх вирішення.

Шах Соломія. Структурний аналіз кінотвору «Гарний хлопчик»

Студентка 2 курсу спеціальності «соціальна робота» Львівського державного університету безпеки життєдіяльності
E-mail: solomia20040@icloud.com

© Соломія Шах, 20 грудня 2022 р.

Рік створення 2018. Країна виробник – США.

Імена головних акторів : Стів Керелл, Тімоті Шаламе, Мора Тірні, Емі Раян.

Жанровий напрям: Пізнавальні фільми.

Назва кіножанру: Драма, Біографічний фільм.

Ім'я головного героя (протагоніст): Девід Шефф.

Ім'я антигероя (антагоніст): Нік Шефф.

Імена героїв другого плану: Карен Барбор, Вікі Шефф, Лорен, Спенсер, доктор Браун, Роуз, Дайана, Джаспер Шефф, Дейзі Шефф, Джулія, Дестіні.

Короткий зміст (фабула) першого акту (знайомство): Нік, син-підліток Девіда Шеффа, журналіста New York Times, що зростає в хорошому оточенні, його люблять і дають йому все можливе і навіть розлучення батьків хлопчик пережив спокійно, пропадає безвісти, а за два дні з'являється вдома. Помітивши очевидні ознаки зловживання наркотиками, Девід відвозить Ніка до реабілітаційної клініки.

Фабула другого акту (розвиток подій): Девід та Нік зустрічаються у кафе, і Нік просить у батька грошей, щоб

з'їздити до Нью-Йорка. Знаючи, що гроші майже напевно підуть на наркотики, Девід відмовляється, і Нік вирушає. Пізніше Девіду дзвонять із нью-йоркської лікарні та повідомляють, що Нік потрапив туди з передозуванням. Девід летить до Нью-Йорка, щоб відвідати сина. Після розмови з колишньою дружиною та матір'ю Ніка Вікі Девід вирішує, що Нік має переїхати до неї до Лос-Анджелеса. Там він бере участь у програмі «12 кроків» і успішно завершує її, але потім настає відчуття депресії та апатії. Нік знайомиться з Лорен, наркоманкою зі свого минулого, і визнається в бажанні «повеселитися», незважаючи на те, що він у зав'язці досить довгий час.

Фабула третього акту (розв'язка): У Лорен відбувається передозування, але Нік повертає її до життя та викликає швидку. Нік у відчаї дзвонить Девіду і просить дозволу повернутися додому, але його батько категорично проти. Нік продовжує благати, але Девід вішає слухавку. Після чергового передозування Нік знову потрапляє до лікарні, але виживає. Девід і Вікі відвідують його, і Девід і Нік обіймаються зі сльозами на очах.

У заключних титрах повідомляється, що завдяки неймовірній підтримці сім'ї та друзів Нік залишається чистим протягом восьми років.

Характер психологічного впливу (домінуючі емоції, враження): Емоційні переживання, переосмислення життя.

Приклади сценарних «гачків»:

Переешкода: Залежність від метамфетаміну.

Загроза: Шанс подолати залежність надзвичайно малий.

Таємниця: Реальна причина початку залежності.

Новина: Подолання залежності спільними зусиллями.

Фітьо Анжела. Структурний аналіз кінотвору «Завжди кажи «Так»»

Студентка 2 курсу спеціальності «соціальна робота» Львівського державного університету безпеки життєдіяльності
E-mail: anzelka.fito.2003@gmail.com

© Фітьо Анжела, 1 січня 2023 р.

Рік створення 2008 р. Країна виробник - США.

Імена головних акторів : Джим Керрі, Зоуї Дешанель, Бредлі Купер, Джон Майкл Гігінс, Теренс Стемп.

Жанровий напрям: Іскрометна та повчальна комедія.

Назва кіножанру: Комедія, Романтика.

Ім'я головного героя (протагоніст): Карл Аллен.

Ім'я антигероя (антагоніст): Терренс Бандлі.

Імена героїв другого плану: Елісон, Пітер, Нік, Норман, Руні, Метт Міллер, Теренс Стемп.

Короткий зміст (фабула) першого акту (знайомство): Дуже сумний, нудний і замкнутий у собі головний герой фільму – хлопець на ім'я Карл Аллен. Він відлюдник, тому що практично не спілкується з оточуючими людьми, має складний характер і схильний до постійних депресій, та й до всього іншого на все і завжди відповідає виключно “ні” , – наприклад, друзям, які кличуть його розважатись, говорить “ні” клієнтам , які хочуть отримати позичку в банку, де працює Карл.

У результаті від нього йде дружина, на роботі не очікується жодних кар'єрних підвищень, відносини з єдиним

товаришом знаходяться між прірвою, та і друзі поступово забувають про нього .

Але одного разу все змінюється кардинальним чином після того, як Карл зустрічає свого старого знайомого.

Фабула другого акту (розвиток подій): Давний знайомий запрошує Карла відвідати семінар «Так – новий вид ні». За його порадою Карл записується на психологічний тренінг, після виходу з якого замість похмурих «ні», люди починають приймати лише позитивні рішення та відповідати виключно «так» на прохання, чи пропозицію кожного.

Але одного разу він вирішив відповідати згодою абсолютно на всі пропозиції і подивитися, куди це може його завести.

Карл укладає угоду з тренером, що буде завжди говорити лише «так».

Після цього тренінгу головний герой виходить іншою людиною, починає вести зовсім інших спосіб життя ,в якому просто не існує слова «ні», а на все є лише «так», і його життя радикально змінюється.

Після двох перших «так», Карл опиняється в незнайомому для нього місці, у нього закінчилося пальне, розрядився телефон, та і всі гроші він віддав чоловіку, який у нього попросив. Але незважаючи на це, Карл отримує першу приємність. Він знайомиться з дівчиною - на ім'я Елісон, в яку закохується.

Фабула третього акту (розв'язка): Карл відвідує різноманітні гуртки, вчить іншу мову, стрибає з парашуту, з кожним днем набуває все більше і більше нових друзів. Він видає споживчі кредити всім, хто їх просить. Він робить божевільні вчинки, стає тимчасовим чоловіком перської дружини, допомагає бездомним, грає на гітарі, катається на

мотоциклі та потрапляє в безліч веселих халеп. На роботі отримує підвищення, стоїть у центрі уваги у своїх знайомих і друзів.

Невдовзі, таке його «екстремальне життя» зайшло в глухий кут. Його дівчина дізнається, що Карл підписав угоду, в якій він повинен на все відповідати «так». Вона засумнівалась, чи був дійсно її коханий щирий у їхніх стосунках, але Карл довів, що його почуття серйозні, та справжні.

Характер психологічного впливу (домінуючі емоції, враження): Протягом усього перегляду фільму, у мене з'явилася думка, що: «Ніколи не варто боятись чогось нового». Звичайно, що це з одного боку може призвести до розчарувань, а з іншого боку до великих позитивних вражень. До того ж, розчарування – не є погано, а навпаки, завдяки усвідомлення помилок можна досягти великого успіху у житті.

І в будь-якому випадку, краще навіть - якщо життя буде складатись із падінь та злетів, ніж з нескінченними нудними буднями.

Подумати лише, скільки можна всього втратити, і не спробувати, постійно кажучи на все «ні».

Приклади сценарних «гачків».

Перешкода: Відлюдкуватий головний герой – Карл Аллен. Живе самотнім життям, замкнутий у собі, та зовсім перестав спілкуватися із друзями та близькими.

Загроза: В ході тренінгу Терренс пропонує йому просту угоду: кожен раз, коли Карл буде говорити «так», життя його буде винагороджувати. А ось, наприклад, варто сказати йому «ні», як все занінчується поганою пригодою.

Таємниця: Карл не зізнається своїй дівчині Елісон, що він

підписав угоду, де повинен на все відповідати «так»

Новина: Елісон дізнається, що Карл відповідає «так» не по його згоді, а лише по контракту, вона з ним розходиться, але Карл доводить, що його почуття до неї щирі та справжні.

Феоктистов Ілля. Структурний аналіз кінотвору «Захар Беркут»

Студент 2 курсу спеціальності «соціальна робота»
Львівського державного університету безпеки життє-
діяльності
E-mail: feoktistovilla@gmail.com

© Ілля Феоктистов, 20 грудня 2022 р.

Рік створення 2019. Країна виробник - Україна, США.

Імена головних акторів : Роберт Патрік, Алекс Макніколл,
Томмі Фленаган.

Жанровий напрям: Фільм-дія.

Назва кіножанру: Історичний екшн.

Ім'я головного героя (протагоніст): Захар Беркут.

Ім'я антигероя (антагоніст): Максим Беркут.

Імена героїв другого плану: Митько Вояк, Хани Пета і
Бурунда, матір Мирослави, монах Акинтій та інші.

Фабула першого акту (знайомство): Захар Беркут —
тухольський старійшина, знахар. Все життя віддав служінню
громаді. Замолоду три роки вчився лікарської справи у
монаха Акинтія та подорожував по Русі. Захар Беркут –
лідер громади на всій Тухольщині. Вже з дитинства засвоїв
ідею чесності і справедливості. Обрав цілковите служіння
людям свого села і вже не здатний зробити іншого вибору. А
така можливість була: двічі монголо-татари пропонували
йому обміняти життя свого сина на порятунок селища. Але
Захар приймав рішення з позиції не власної користі, а з

позиції вірності обов'язкам. Якщо він пообіцяв допомогти в обороні Тухольщині, то він буде тримати своє слово, незважаючи на залежність життя сина від батькового рішення.

Фабула другого акту: Боярин Тугар Вовк прибуває з дочкою Мирославою у Тухольщину в Карпатах, де князь подарував йому землі. Максим, син місцевого старійшини Захара Беркута, та боярська дочка закохалися, — та Тугар Вовк категорично проти їхніх стосунків.

Боярин, намагаючись узурпувати владу, вступає у конфлікт з общиною тухольців, які звикли жити незалежно. Протистояння досягає апогею, коли Тугар Вовк під час ради вбиває Митька Вояку, котрий мав свідчити проти нього, — і громада проганяє вбивцю. Залишивши загін воїнів охороняти свій дім, боярин з Мирославою їде до монголів, на сторону яких переметнувся ще під час битви на Калці.

Фабула третього акту: Тугар Вовк, Бурунда та десятитисячне військо монголів мертве, а Максиму вдається врятуватись. Відчуваючи що помирає, Захар Беркут виголошує пророчі слова: громадську єдність, завдяки якій було здобуто перемогу, буде втрачено, — лихі часи настануть для народу, але з часом відродиться вона, і настануть щасливі часи її відродження. У кінці твору автор риторично запитує, чи не настала та щаслива доба, про яку, помираючи, говорив старий Захар Беркут.

Характер психологічного впливу: співпереживання, хвилювання, емоційна напруженість.

Чир Анжеліка. Структурний аналіз кінотвору «За п'ять кроків до кохання»

Студентка 2 курсу спеціальності «соціальна робота» Львівського державного університету безпеки життєдіяльності
E-mail: anzelikachyr2003@gmail.com

© Анжеліка Чир, 20 грудня 2022 р.

Рік створення 2017. Країна виробник – США.

Імена головних акторів : Гейлі Лу Річардос, Коул Спроус, Мойзес Аріас, Клер Форлані, Тодд Террі.

Жанровий напрям: Драматичний фільм.

Назва кіножанру: Мелодрама.

Ім'я головного героя (протагоніст): Стелла Грант та Уїлл Ньюман.

Імена героїв другого плану: Каміла, Джулі, Нур Хамід, Еббі Грант, Джефф Грант, Ерін Грант Барб, Мередіт Ньюман, По Рамірес.

Короткий зміст (фабула) першого акту (знайомство): Два головних героя страждають на муковісцидоз, який диктує жорстку умову: щоб уникнути обміну патогенною флорою, яка здатна знищити пересажені їм донорські легені і спричинити смерть, закохані повинні знаходитися не ближче метра один від одного, їм не можна навіть торкатися один одного.

Фабула другого акту (розвиток подій): Дівчина була життєрадісна і ніколи не опускала руки, борючись з тяжкою

іmunною хворобою, щоб в результаті отримати можливість тісно спілкуватися з рідними і дорогими їй серцю людьми, то хлопець здався і перестав вірити в чудесне зцілення. Постійна самотність могла звести з розуму, але спілкування в соціальних мережах і через камеру допомагало дівчинці долати всі випробування. Вона не втрачала надії і навіть підтримувала інших тяжкохворих людей, розмовляючи з ними в чатах.

Вілл взагалі не вірив, що коли-небудь буде насолоджуватися звичайним життям підлітка. Зустріч пари була визначена заздалегідь, адже усміхнена красуня допомагала похмурому юнакові долати всі тяжкі перешкоди, і вчила не здаватися. Вона допомогла йому з оформленням палати, і почала контролювати майже все, від прийому ліків, до відвідування терапій. А Вілл у свою чергу почав малювати портрети Стелли. Любов спалахнула, як мана і заточила серця героїв в полон божевільної пристрасті. Але вимушена заборона перебувати на відстані витягнутої руки стає нестерпною, адже так хочеться доторкнутися до щокви коханої людини і відчутти смак солодкого поцілунку на губах від коханої. Обмежені в спілкуванні, герої зобов'язані цуратися людей, щоб не схопити зайву інфекцію, яка може погіршити, і без того, хитке становище пацієнтів

Фабула третього акту (розв'язка): Одного разу вони непомітно вийшли на прогулянку, і Стелла випадково впала з мосту, на щастя, висота була невелика, але дівчина втратила свідомість, Вілл ризикуючи їхніми життями почав реанімувати дівчину, і йому вдалось це зробити.

Потім їх доправили до лікарні, де Стеллі зробили пересадку легень (операція, яку вона чекала майже все життя).

Операція пройшла успішно, і Вілл вирішив більше не наражати її на небезпеку, подарував Стеллі альбом який малював власноруч з її власним портретом і назавжди попрощався з дівчиною.

Характер психологічного впливу (домінуючі емоції, враження): Емпатія, співпереживання, співчуття.

Приклади сценарних «гачків»:

Перешкода: Хвороба.

Загроза: Смерть.

Таємниця: Таємна зустріч.

Чучман Вікторія. Структурний аналіз кінотвору «Спіймати Кайдаша»

Студентка 2 курсу спеціальності «соціальна робота»
Львівського державного університету безпеки життєді-
яльності

© Вікторія Чучман, 20 грудня 2022 р.

Рік створення 2020. Країна виробник – Україна.

Імена головних акторів: Віктор Жданов, Ірина Мак, Тарас Цимбалюк, Григорій Бакланов, Антоніна Хижняк, Дарина Федина, Юлія Врублевська.

Жанровий напрям: Розважальні жанри.

Назва кіножанру: трагікомедія.

Імена головних персонажів: Омелько Кайдаш, Маруся Кайдашиха, Карпо Кайдаш, Лаврін Кайдаш, Мотря Кайдашенчиха, Мелашка Кайдашенчиха, Тетяна.

Фабула першого акту: Лаврін повертається з армії, його зустрічає сім'я. Особливо йому рада сусідка Танька, яка на зло Карпові спить із Лавріном у першу ж ніч після його повернення. На цій же вечірці Карпо бачить Мотрю й закохується у неї. Він запрошує її в клуб, але вона приходить з Артемом – сином голови колгоспу. Лаврін гуляє з іншими дівчатами, тоді як Карпо сохне за Мотрею. Він впевнений, що вона виходить заміж за Артема. Кайдашиха радить Карпу сповідатися. Він іде до церкви й зустрічає там Мотрю. Вона каже, що не виходить заміж, а їде працювати в місто. В день від'їзду Карпо викрадає її просто з автобусної зупинки.

Фабула другого акту: Мотря змушує Карпа зробити їй пропозицію. Їхні батьки проти шлюбу. Кайдаш змушений влізти в борги через весілля. Танька намагається отруїтися ліками в день весілля і постригла саморуч волосся. Після цього баба Палажка викликала швидку і Таньку забирають в лікарню. Мотря намагається догодити свекрусі й робить усю роботу по господарству, але підслуховує, як та обговорює її з бабою Палажкою, називаючи її ледачою. Мотря починає мститися і в будинку Кайдашів розпалюються скандали. Лаврін зустрічає дівчину своєї мрії – Мелашку. Кайдаші їдуть свататися до Мелашки, де дізнаються, що вона з дуже бідної сім'ї. А головне – вона неповнолітня і вчиться у школі. Лаврін теж про це не знав і тепер намагається придумати щось, щоб батьки дозволили їм одружитися. Вони одружуються і у них народжується двоє синів. Тимчасовий мир, що запанував у родині, порушує Мелашка. Вона перестає готувати й гледіти за дітьми, зате починає відповідати свекрусі міцним слівцем. Мелашка вирушає до Києва й знайомиться там із жінкою, що продає писанки, і та пропонує їй роботу. Працюючи в Києві, Мелашка зустрічає іншого чоловіка, донецького, з яким у неї починається роман.

Фабула третього акту: Минає рік після втечі Мелашки в Київ на торішній Великдень і пізнішого повернення її до села. Тепер свекри намагаються говорити з нею м'якше, менше завантажують роботою, а Лаврін і зовсім здуває порошинки з дружини. Але цей мир занадто крихкий і може зруйнуватися в будь-який момент, адже на мелашчин телефон продовжують надходити повідомлення від її коханця, Сашка з Донецька, з яким вона познайомилася в

Києві. Він, як і раніше, добивається її. Мотря під час чергової сварки випадково розкажує Лавріну про те, що Мелашка досі зустрічається з коханцем. Після того Карпо передумав зрізати грушу. Але батько після того впав зі стільця. Родина героїв уже рік живе без твердої батьківської руки — батько лежить паралізований. Без глави держави залишилася й Україна після зради Януковича та його втечі в Росію. Лаврін вирішує піти добровольцем на війну. Після того, як Лаврін пішов, Маруся почала плакати, а у Омелька був сум.

Характер домінуючого впливу: Інтрига, зацікавленість.

Приклади сцинарних «гачків».

Перешкола: Постійні сварки у родині.

Загроза: Розлучення Мотрі і Карпа.

Таємниця: Зрада Мелашки.

Новина: Довгоочікувальна вагітність Мотрі.

Шмега Максим. Структурний аналіз кінотвору «Джон Вік»

Студент 2 курсу спеціальності «соціальна робота»
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності
E-mail: maksismega@gmail.com

© Максим Шмега, 20 грудня 2022 р.

Рік створення 2014 р. Країна виробник - США.

Імена головних акторів : Кіану Рівз, Альфі Ален, Віллем Дефо.

Жанровий напрям: Фільм-дія.

Назва кіножанру: Бойовик (екшн), триллер.

Ім'я головного героя (протагоніст): Джон Вік.

Ім'я антигероя (антагоніст): Йосиф Тарасов.

Імена героїв другого плану: Вігго Тарасов, Маркус.

Фабула першого акти (знайомство): Джон Вік — колишній найманий вбивця вже давно зав'язав зі своїм минулим. До того дня, коли один з членів мафіози вирішив привласнити його улюблений Mustang 1969. Під час викрадення він вбиває собаку Дейзі - посмертний подарунок дружини Джона.

Фабула другого акту: Джон прагне помсти і полює за Йосифом Тарасовим, батько котрого знає Джона, оскільки в минулому вони були спільниками. Вігго намагається домовитись з Джоном, коли той відмовляє, переховує сина і наймає киллера щоб вбити Джона.

Фабула третього акту: Долаючи всі перешкоди, Джон

вбиває свого кривдника, пізніше в кривавій перестрілці вбиває Вігто. Поранений він добирається до ветеринарної клініки, де зашиває рани і забирає цуценя.

Характер психологічного впливу: співпереживання, хвилювання, емоційна напруженість.

Приклади сценарних «гачків».

Перешкола: наймані вбивці Тарасова, які полюють за Джоном.

Загроза: виключення з «Континенталю», загроза смерті, втрата честі (вернувшись до попереднього життя).

Таємниця: хто ворог Джона? де шукати його машину? як знайти зловмисника?

Новина: син друга Джона з минулого є його ворогом.

Частина 3. Матеріали на довільну тему

Захарчук Євгеній. Актуальні питання трансформації української економіки як головного проєкту у післявоєнний період

Науковий співробітник Західного наукового центру НАН України і МОН України (Львів)

E-mail: yevgeniy.zakhar@gmail.com

© Євгеній Захарчук, 2 березня 2023 р.

Розглянуто деякі аспекти формування модерного демократичного суспільства зі стійкою до ризиків людиноцентричною економікою у післявоєнний період.

Агресія у 2014 році щодо України та подальше повномасштабне військове вторгнення 24.02.2022 з боку Російської Федерації, що є членом Ради Безпеки ООН і володіє одним з найпотужніших арсеналів ядерної зброї, постійно вчиняє терористичні дії стосовно мирного населення, постали головними безпековими викликами для українського та глобального суспільств.

Величезні економічні збитки, знищення, тортури й масова загибель людей, мільйони зруйнованих родин та господарств - ось тільки орієнтовні українські втрати від наслідків, завданих російським терористичним режимом. Згідно з оцінками Прем'єр-міністра Дениса Шмигала збитки

України від війни станом на початок 2023 року перевищують 700 млрд. дол.

Понад те, суспільство вже формує основи для відбудови України після війни та трансформації економіки з урахуванням реалій сьогодення й що нагально необхідно робити вже зараз, під час війни. Вітчизняні експерти наголошують, що через війну страждають усі сектори економіки. Цілком очевидно, що стійке економічне зростання і розвиток можуть мати місце лише на міцному безпековому фундаменті. Бо безпека за своєю природою є суспільним благом і має надаватися державою та міжнародним співтовариством.

Важливо зазначити, що найбільш вагомими джерелами фінансування післявоєнної відбудови України, трансформації її економіки повинні стати репарації від країни-агресора та допомога міжнародної спільноти. Окрім того, у формуванні комплексних заходів й ресурсів міжнародної допомоги для відбудови України ключову роль повинні відіграти ЄС, уряди країн-партнерів і міжнародні інститути - Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, Європейський інвестиційний банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, ін.

В той же час, перед початком розбудови українське суспільство має визначитися зі своїм баченням майбутнього. У всіх країнах світу таке бачення відображує Візія - уявне представлення громадянами свого майбутнього, характерних його рис. Науковці та дослідники Відділення економіки Національної академії наук України спробували зробити такий екскурс у майбутнє країни. У процесі опрацювання зазначеного візійного матеріалу використано як власні академічні напрацювання, так і результати різноманітних

соціологічних опитувань, позиції багатьох українських і закордонних експертів.

А саме, згідно з висновками дослідників НАНУ Візія повоєнної розбудови України передбачає формування модерного демократичного суспільства зі стійкою до ризиків людиноцентричною економікою. Трансформація економічної структури створить підстави для включення України у загальносвітові ланцюги із високою доданою вартістю, належної конкурентоспроможності товарів і балансу між власним забезпеченням внутрішніх потреб із міжнародною кооперацією. Основними напрямками відродження українськими вченими вбачаються:

- Забезпечення національної безпеки і оборони.
- Розбудова критичної інфраструктури.
- Розбудова конкурентної стійкої економіки.
- Інтегрований розвиток територій.
- Трансформація ринків праці.
- Відновлення довкілля.
- Поєднання неухильного дотримання законів з революційними зрушеннями.
- Демографічне відродження.
- Становлення нової якості життя.

Науковці сподіваються, що їхня праця стане однією з цеглин у побудові успішного майбутнього нашої незалежної України, можливо становитиме інтерес для закордонних українців та інших зацікавлених сторін.

Список джерел

1. Міжнародні компанії, що продовжують діяльність в Росії, безпосередньо фінансують російський тероризм та геноцид в

Україні. Січень, 2023. [Електронний ресурс]
<https://svitua.org/2023/01/13/mizhnarodni-kompaniyi-shho-prodovzhuyut-diyalnist-v-rosiyi-bezposeredno-finansuyut-rosijskyj-teroryzm-ta-genoczyd-v-ukrayini-international-companies-operating-in-russia-directly-finance-russian-te/>

2. Трансформація української економіки як головний проект у післявоєнний період. Грудень, 2022. [Електронний ресурс]
<https://svitua.org/2022/12/30/transformacziya-ukrayinskoyi-ekonomiky-yak-golovnyj-proyekt-u-pislyavoyennyj-period-transformation-of-the-ukrainian-economy-as-the-main-project-in-the-post-war-period/>

УДК 658:27

Данилевич Наталія. Шляхи вдосконалення розроблення системи менеджменту для підприємства

Доцент кафедри менеджменту Львівського національного університету ім. Івана Франка, канд. екон. наук
економічний факультет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9906-1492>

E-mail: danylevychnatali@gmail.com

© *Наталія Данилевич, 9 березня 2023 р.*

У статті проведено теоретичний аналіз та практичне вивчення ефективних інструментів удосконалення практичних рекомендацій щодо використання та розвитку системи менеджменту для підприємства. Пропонуємо шляхи вдосконалення розроблення системи менеджменту для підприємства.

Ключові слова: вдосконалення, система менеджменту, інноваційний розвиток, сучасні концепції, раціоналізація системи менеджменту.

Nataliia Danylevych. WAYS OF IMPROVING THE DEVELOPMENT OF THE MANAGEMENT SYSTEM FOR THE ENTERPRISE

The article provides a theoretical analysis and a practical study of effective tools for improving practical recommendations for the use and development of the management system for the enterprise. We offer ways to improve the development of the management system for the enterprise.

Key words: improvement, management system, innovative development, modern concepts, management system rationalization.

Постановка проблеми. Для успішної функціонування на ринку власникам підприємств потрібні активна та професійно-побудова система менеджменту, а також перспективні співробітники управлінського профілю, які готові змінюватись і розвиватися разом із бізнесом, гнучко

реагувати на сучасні вимоги.

Сучасні умови господарювання визначають необхідність інноваційного розвитку діяльності кожного підприємства, проблему розвитку персоналу та оптимального використання трудового потенціалу як важливого фактору у системі менеджменту підприємства, яку не завжди вдається вирішити у системі загального управління підприємствами. Важливо сформувати якісну цілісну систему управління у поєднанні зі стратегією та методами менеджменту саме ці питання і стали темою дослідження даної статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробленням системи менеджменту для підприємства займалися і займаються вітчизняні й зарубіжні науковці. Серед них можна виділити таких учених, як О. Кузьмін, А. Шегда, Ф. Хміль, М. Мескон, М.Альберт, Г. Щокін, Е. Абрахамсон, В. Алешнікова, А. Бежаниян, Б. Ернст, Л.Інгвол, А. Кайзер, М. Кіппінг та інших.

Постановка завдання. Теоретичний аналіз та практичне вивчення ефективних інструментів удосконалення практичних рекомендацій щодо використання та розвитку системи менеджменту для підприємства.

Виклад основного матеріалу. Система менеджменту – це комплекс рішень, за допомогою якого підприємство здійснює управління взаємопов'язаними складовими бізнесу для досягнення цілей підприємства. Ці цілі можуть відноситись до цілої низки різних сфер та напрямів діяльності, включаючи системи управління, якість продукції чи послуги, здоров'я та безпеку на робочому місці та багато іншого.

Основними напрямками, за якими відбувається вдосконалення системи управління підприємством, є:

вдосконалення організаційної структури управління підприємством; удосконалення організації управління та господарювання через удосконалення системи планування підприємства, обліку та контролю за основними показниками діяльності підприємства; оптимізація економічного управління виробничими ресурсами і запасами; підвищення ефективності управління інноваційними процесами, а головне – підвищення якості продукції, що випускається підприємством [1].

Для вдосконалення організаційної структури управління підприємством насамперед необхідно встановити оптимальну чисельність і структуру апарату управління, безпосередню чисельність працівників виробничих підрозділів відповідно до встановлених нормативів і реальних потреб підприємства з урахуванням сучасних ринкових умов [2].

Для вдосконалення системи планування, обліку та контролю за основними показниками діяльності підприємства можна запровадити ефективну систему внутрішнього контролю, різноманітну обчислювальну техніку, розвивати мережі комп'ютерного зв'язку, використовувати сучасні програмні засоби, а саме: управління інформацією; технології. Перш за все це стосується систем організації фінансового менеджменту, бюджетування та управління фінансовими ресурсами.

«Одним із основних напрямів удосконалення системи управління є конкретний підхід із завершеним етапом управління у визначенні організаційної структури, конкретних прав та обов'язків працівників, ступеня відповідальності, відповідно до їх посадових обов'язків

керівника та спеціалістів різного рівня» [3].

Цілеспрямована організаційна структура апарату управління дозволить своєчасно, грамотно, комплексно і компактно здійснювати процеси управління підприємством.

Шляхи вдосконалення системи управління підприємством повинні бути спрямовані на:

- комплексний порядок удосконалення системи управління підприємством та всіма її складовими з метою забезпечення ефективності організаційних, кадрових і технічних рішень, процесів прийняття рішень та вдосконалення інформаційних потоків;
- здійснення управління завдяки автоматизації виробничого процесу підприємства;
- удосконалення організаційних структур управління підприємством шляхом використання сучасних форм (програмно-цільових адаптивних та ін.);
- удосконалення інформаційної системи управління з метою підвищення якості інформації, а також можливостей її оперативного використання;
- застосування обчислювальної техніки та засобів автоматизації для підвищення якості виробництва, техніко-економічного рівня;
- співпраця з іноземними партнерами для підвищення якісного рівня розвитку сучасної системи управління на підприємстві;
- використання світового досвіду.

У формуванні системи показників успішності менеджменту доцільно дотримуватися певних принципів, а саме:

- забезпечення органічного взаємозв'язку між критерієм і

системою питомих показників діяльності;

- відображення ефективності використання всіх видів використовуваних ресурсів;
- можливість застосування показників ефективності в управлінні;
- виконання показниками стимулюючої функції в процесі використання наявних резервів підвищення ефективності виробництва (діяльність) [4, с. 453-454].

Основний результат діяльності підприємства визначається за допомогою показників, які поділяються на абсолютні та відносні. До абсолютних показники з окремих прибутків підприємства, які іноді ототожнюються з поняттям «дохід», і відносна рентабельність підприємств [5, с. 179].

Прибуток показує абсолютний ефект від діяльності підприємства з урахуванням ресурсів, що одночасно використовуються, тому його необхідно доповнити відносним показником - рентабельність. Відносні показники мають переваги в тому, що на них не впливає інфляція, оскільки вони вказують на прибуток і вкладений капітал.

Формування абсолютно нових потужностей недостатньо, ефективнішим буде обраний напрям поступального розвитку. Оперативне стратегічне управління може дати такі корисні речі як створити логічну та послідовну стратегію застосування.

По-перше, визначити власну відмітну компетентність: чи є організація кращою за обсяги, якість, витрати, реагування на зміни потреб споживачів тощо.

Якщо є можливість визначити чітку сферу компетенції, то це необхідно розвивати та популяризувати. Слід

зосередитися на оперативному стратегічному управлінні впроваджувати сильні сторони підприємства, потрібно заохочувати та покращувати їх розвиток.

По-друге, оперативне стратегічне управління може порівнювати свої власні стратегії, що відображає реальні дії організації, з вимогами ринку, та для кого воно виконує ці дії. В результаті з'ясувати всі невідповідності в процесів, робочої сили, обладнання, розташування та систем керування. Необхідно розставити пріоритети між ними для раціонального коригування за можливості [6].

Економічна ефективність проведення змін в системі менеджменту організації полягає в тому, що внаслідок цих змін значно покращились економічні показники діяльності підприємства.

Аналізуючи перспектив розвитку систем управління вітчизняними підприємствами, слід зазначити, що останніми роками в Україні відбувся перехід до більш збалансованого управління:

- відмова від старих принципів ієрархічних відносин у колективі;
- формування підстав і передумов функціонування підприємств, що включає встановлення місії та принципів діяльності, кодексу поведінки тощо;
- ретельний відбір персоналу зі створенням сучасних кадрових служб, HR-служб.

В результаті проведення організаційних змін було удосконалено також якість побудови організації (організаційна ефективність), що полягає у значному покращенні системи управління підприємством, підвищенні оперативності прийняття управлінських рішень, зниженні рівня централізації функцій управління, що безумовно

привело до покращення мікроклімату в організації та підвищення якості роботи працівників.

Оцінюючи соціальну ефективність менеджменту потрібно зазначити, що зміни на краще цієї ефективності є найбільш бажаними для організації, оскільки турбота про працівників, їх умови праці для кожної організації повинні стояти на першому місці. Тому вся проведена раціоналізація наявної системи менеджменту, перш за все, скерована на вдосконалення умов праці всіх працівників, покращення психологічного мікроклімату в колективі і організації в цілому, створення атмосфери захищеності і причетності до цілей організації [7].

Розвинені країни світу стикаються з конкуренцією сприймають високу якість як головний комерційний потенціал і найважливіше джерело національного багатства. Якість у багатьох відношеннях визначає престиж держави, служить основою для задоволення потреб кожної людини і суспільства в цілому є найважливішою складовою ефективною системи менеджменту. Тільки на його основі створюється організація можуть вижити в глобальній конкуренції та отримати необхідний прибуток, так виявляється цілком об'єктивною є діяльність з підвищення та забезпечення якості в умовах ринку відносини стають пріоритетними. Виконуючи аналіз тенденцій розвитку ідей і практики забезпечення якості, слід звернути увагу на два фактори: формування нового типу мислення, що впливає на розуміння цінності якості, причому всебічного проникнення потреби в якості як чинника системи менеджменту, стратегії та ефективності [8].

Водночас слід зазначити, що це комплексна проблема, яка

не має кількісних параметрів та остаточного вирішення.

Особливістю поняття «якість» є те, що як би ви не прагнули досягти ідеалу - це неможливо, тому що завжди є індикатори, які можна покращити, це нескінченний процес. Але, неможливо не помітити, що прагнення до якості неодмінно сприяє значному успіху, який має багато підтверджень.

В умовах загальноекономічної дестабілізації діяльність менеджерів значно ускладнюється, оскільки вони змушені контролювати безпрецедентні для західної практики ситуації та керувати ними зі своєї точки зору. Менеджери повинні вміти приймати рішення в умовах найвищого ризику і невизначеності. Тут потрібна особлива оперативність, самостійність і відповідальність. За таких обставин керівники зобов'язані володіти підприємницькими здібностями, зокрема, здатністю швидко орієнтуватися в ринковій ситуації, що змінюється, перерозподіляти ресурси в найбільш вигідні сфери застосування. Через це керівники змушені швидко здобувати знання в галузі маркетингу та теорії фінансів, займатися «клієнтоорієнтацією персоналу», що, на думку вітчизняних експертів, є однією з «формул успіху» організації.

У наш час відбуваються важливі зміни в системі міжнародних відносин, найважливішою рисою яких є глобалізація. В умовах глобалізації перед керівництвом українських підприємств на перше місце виходить питання конкурентних переваг, найважливішим фактором яких є якість продукції для сучасної економіки характерна тенденція, за якої провідну роль в управлінні виробництвом і його подальшим рухом відіграє якість. У розвинених країнах на торговельних підприємствах приділяють особливу увагу

всім підрозділам, які впливають на якість продукції, і розробляють різні методи управління якістю для їх кращої взаємодії та більшої ефективності.

Враховуючи досвід іноземних колег, вітчизняні підприємства розпочали пошук ефективних шляхів забезпечення якості власної продукції, основою яких є система менеджменту якості. Питання якості вимагає комплексного вивчення, щоб запобігти локальному впливу і суб'єктивності чинників, що його визначають. З метою підтримки належного рівня якості доцільно використовувати системний підхід, який включає комплекс методів безперервного і стабільного впливу, виділено основні якості менеджера підприємства [9].

Основні риси, якими повинен володіти керівник це:

1. Стратегічна спрямованість. Менеджер орієнтований на реалізацію плану та досягнення ефективності використання наявних у його розпорядженні ресурсів, а підприємець — на пошук нових можливостей.

2. Виконання плану. Менеджер приймає рішення і прагне його реалізувати за будь-яку ціну, а підприємець ризикує і може змінити ідею, яка виявилася нежиттєздатною.

3. Залучення ресурсів. Менеджер залучає ресурси для забезпечення, а підприємець - для досягнення поставленої мети.

Тому менеджер зацікавлений в накопиченні коштів, а підприємець виявляє гнучкість, ризик і використовує оренду, кредит тощо.

До найважливіших вимог до керівників будь-якого рівня належать:

о професійна компетентність, наявність загальної підготов-

ки в галузі управління;

- знання виробничої техніки і технології в галузі, до якої належить організація за видом і характером діяльності (особливо для керівників нижчої та середньої ланки);
- знання теорії економіки та права, психології та педагогіки;
- володіння адміністративними здібностями, здатність самостійно та своєчасно приймати зважені рішення та наполегливо домагатися їх реалізації, впливаючи на підлеглих;
- відчуття нового, вміння прогнозувати тенденції розвитку компанії.

Безперечно, надзвичайно важливими є організаційні якості: цілеспрямованість, уміння підбирати та ефективно використовувати працівників, визначати їхні завдання та функції, делегувати їм обов'язки; особиста організованість, без якої важко, зокрема, правильно розподілити час для вирішення поточних і перспективних завдань. Що стосується вміння керувати людьми, то необхідно знати здібності та можливості підлеглих, захищати їх інтереси та дбати про умови їх праці та побуту, уміння налагоджувати позитивні стосунки в колективі, засновані на взаємоповазі та довірі, створити, іншими словами, сприятливий соціально-психологічний клімат.

Серед особистих якостей, які високо цінувалися та цінуються сьогодні, виділяються розум, енергійність, наполегливість у досягненні мети, принциповість та цілеспрямованість, чесність, почуття обов'язку та відповідальності.

Задля вирішення конфліктних ситуацій у питанні управління якістю можна запропонувати такі підходи:

- Стратифікація.
- У роботі з даними необхідно їх стратифікувати, не тільки за об'єктом дослідження, а й за інформацією, важливістю і застосовуваністю.
- Відмова від контрольних процедур. Доручити застосування методу підрядникам, яким не завжди варто контролювати результат застосування метод управління якістю. Тобто метод – це здатність працівника, щоб зробити свою продукцію кращою, тобто він повинен бути зацікавленим у вдосконаленні роботи, і це дозволить йому адаптувати метод управління якістю до його реальних умови і завдань.
- Навчання. Зараз, навчаючи кадри, треба розуміти, що методи не такі прості, тому слід враховувати можливі конфлікти. Коли навчаєте тому чи іншому методу, імітуйте гру, в якій виникнуть конфлікти і запропонуйте застосування методів, інтерпретації результатів, звітності та обраних рішень, щоб нівелювати конфлікт.

Важливо готувати працівників таким чином, щоб вони вміли і були готовими до вирішення непередбачуваних конфліктних ситуацій та переймали досвід керівників.

Висновки. Оцінюючи соціальну ефективність менеджменту потрібно зазначити, що зміни на краще цієї ефективності є найбільш бажаними для організації, оскільки турбота про працівників, їх умови праці для кожної організації повинні стояти на першому місці. Тому вся проведена раціоналізація наявної системи менеджменту, перш за все, мала на меті вдосконалення умов праці всіх працівників, покращення психологічного мікроклімату в

колективі і організації в цілому, створення атмосфери захищеності і причетності до цілей організації.

Загострення потреби у ефективній системі менеджменту, а також за збут своєї продукції, за місце на ринку, серед компаній-виробників змушує їх шукати нові засоби впливу на рішення покупців. Важливу роль на підприємстві відіграє соціальна підсистема. Вона включає створення належних умов для персоналу підприємства та підвищення соціальної та корпоративної відповідальності перед суспільством.

Керівники нижчого рівня управління виконують свої прямі функціональні обов'язки в структурних підрозділах. Активне залучення працівників до обговорення і прийняття рішень, розвиток лідерських навичок які потребують подальшого вивчення та дослідження.

Список джерел

1. Коваленко Т. В. Здійснення функцій служби управління персоналом та керівників лінійних та функціональних підрозділів щодо забезпечення якості праці персоналу. Проблеми і перспективи інноваційного розвитку економіки України: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Дніпропетровськ : Національний гірничий університет, 2010. Т. 2. С. 167-169.
2. Шелудько В. фінансовий менеджмент : навч. посіб. Вид. 2-ге. Київ : Знання, 2013. 375 с.
3. Андрушків В. Н., Кузьмін О. Є. Основи менеджменту. Львів : Світ, 2015. 294 с.
4. Багрова И. В. Инновационная составляющая труда менеджеров и ее учет в кадровой политике предприятия. Вид. 1-ше : Вісник економічної науки України, 2010. С. 28-29.
5. Базалійська Н. П., Пилипчук У. О. Управління розвитком персоналу як функціональна підсистема системи управління персоналом. Молодий вчений, 2014. № 6(1). С. 73-75.
6. Юхименко П., Гацька Л., Півторак М. Міжнародний менеджмент. Київ : Центр навчальної літератури, 2011. 488 с.
7. Клименко В., Акімова Л. Інвестиційний менеджмент. Київ : Академія, 2011. 408 с.
8. Економіка підприємства: навч. посіб. Вид. 2-ге. Київ : Центр

навчальної літератури, 2010. 488 с.

9. Якість трудового потенціалу та управління трудової сферою в Україні: соціальна експертиза / Амоша О. І., Новікова О. Ф., Антонюк В. П., Шаульська Л. В. та ін. Донецьк : НАН України, Інститут економіки промисловості, 2006. 208 с.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Психологічні виміри культури, економіки, управління:
науковий журнал

Psychological Dimensions of Culture, Economics, Management:
Science Journal

ISSN 2409-1375

Випуск 25

Керівник проекту, відповідальний редактор
О.М. Лозинський.

Ідея проекту, макет, комп'ютерна верстка, дизайн обкладинки, підготовка до
друку ГО «Львівський аналітичний дім». Ідентифікаційний код 34167033.

Свідоцтво про державну реєстрацію юридичної особи:
серія АОО №760926

Для листування E-mail: lviv-forum@ukr.net

Підписано до друку 10.03.2023 р. Формат 60x84/16.
Папір друк. Друк на ксероксі. Гарнітура Palatino Linotype.
Ум. друк. арк. 5,42. Тираж 100.

Друк Видавництва ЛНУ ім. І.Франка, 79000, Львів, вул. Дорошенка, 41.